

Nieuwe klanken in het Nederlandse poëzieonderwijs

Een onderzoek naar de bijdrage van een lessenreeks 'poëzie in muziek' aan de oordeelsvorming over de poëtischeit van liedteksten onder vwo-4-leerlingen.

New sounds in Dutch poetry education

A research into the contribution of a lesson series 'poetry in music' to the judgment of the poeticity of song lyrics among vwo-4-students.

Masterscriptie Educatie in de Taal- en Cultuurwetenschappen: Nederlands

Romy Eijkelenberg

S4780736

Cohort 2019-2021

Eerste begeleider: Dr. Jeroen Dera

Tweede lezer: Dr. Susanne Brouwer

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Abstract	4
1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	9
2.1. Het huidige poëzieonderwijs: een stand van zaken	9
2.2. De rol van muziek in poëzieonderwijs	12
2.3. Muziek in de klas	16
2.4. De relatie tussen poëzie en muziek	18
2.5. Lezerstypen en poëtische opvattingen	20
2.6. Onderzoeksvraag en hypotheses	20
3. Methodologie	22
3.1. Fase 1: pretest	22
3.1.1. <i>Participanten</i>	22
3.1.2. <i>Materiaal</i>	22
3.1.3. <i>Procedure</i>	25
3.2. Fase 2: lessenreeks	26
3.2.1. <i>Participanten</i>	26
3.2.2. <i>Materiaal</i>	26
3.2.3. <i>Procedure</i>	28
3.3. Fase 3: posttest	30
3.3.1. <i>Participanten</i>	30
3.3.2. <i>Materiaal</i>	31
3.3.3. <i>Procedure</i>	32
3.4. Onderzoeksdisein van fase 1 en 3	32
3.5. Analyse van fase 1 en 3	32
3.6. Fase 4: focusgroep-interview	35
3.6.1. <i>Participanten</i>	35
3.6.2. <i>Procedure</i>	35
3.6.3. <i>Analyse</i>	36
4. Resultaten	37
4.1. Pretest	37
4.1.1. <i>Poëticiteitsoordelen pretest</i>	37
4.1.2. <i>Toelichting van poëticiteitsoordelen pretest</i>	38

4.2. Posttest.....	44
4.2.1. <i>Poëticiteitsoordelen posttest</i>	44
4.2.2. <i>Toelichting van poëticiteitsoordelen posttest</i>	45
4.3. Vergelijking testmomenten en tekstcategorieën.....	51
4.4. Focusgroep-interview	53
4.4.1. <i>Wat is poëzie?</i>	53
4.4.2. <i>Ervaringen met poëzie</i>	54
4.4.3. <i>Poëticiteit muziektteksten vóór en ná de lessenreeks</i>	54
4.4.4. <i>Leerervaringen</i>	56
4.5. Leesgedrag.....	56
5. Conclusie	58
5.1. <i>Beoordeling poëticiteit Nederlandse liedteksten</i>	58
5.2. <i>Bijdrage lessenreeks poëzie in muziek aan oordeelsvorming</i>	60
6. Discussie.....	62
6.1. <i>Limitaties</i>	62
6.2. <i>Suggesties voor vervolgonderzoek</i>	64
6.3. <i>Aanbevelingen voor de lespraktijk</i>	64
7. Literatuurlijst.....	66
8. Bijlagen	70
8.1. <i>Bijlage 1: vragenlijst pretest</i>	70
8.2. <i>Bijlage 2: PowerPointsides lessenreeks ‘poëzie in muziek’</i>	84
8.3. <i>Bijlage 3: vragenlijst posttest</i>	98
8.4. <i>Bijlage 4: coderingen toelichtingen bij poëticiteitsoordelen’</i>	110
8.5. <i>Bijlage 5: mail aan ouders van leerlingen voor toestemming deelname focusgroep-interview</i>	128
8.6. <i>Bijlage 6: Protocol focusgroep-interview</i>	129
8.7. <i>Bijlage 7: Transcriptie focusgroep-interview</i>	131

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie ‘Nieuwe klanken in het Nederlandse poëzieonderwijs’. Deze scriptie is geschreven in het kader van de afsluitende fase van de tweejarige masteropleiding ‘Educatie in de Taal- en Cultuurwetenschappen: Nederlands’ aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Tijdens deze masteropleiding heb ik veel geleerd over zowel de onderwijspraktijk als de Nederlandse taal en cultuur. In deze scriptie worden daarom beide domeinen gecombineerd. Van januari 2021 tot en met juli 2021 ben ik bezig geweest met onderzoek doen en het schrijven van deze scriptie.

Ten eerste wil ik mijn scriptiebegeleider, dr. Jeroen Dera, bedanken voor de fijne begeleiding gedurende het scriptietraject. Zonder zijn feedback en bruikbare tips had ik het onderzoek niet zo kunnen uitvoeren zoals ik nu heb gedaan. Ook wil ik dr. Susanne Brouwer bedanken, die niet alleen als tweede beoordelaar mijn scriptie heeft willen lezen, maar mij ook heeft voorzien van fijne statistische ondersteuning bij mijn onderzoek.

Daarnaast wil ik mijn vrienden en familie bedanken, in het bijzonder Karin Driessen, Stephanie van Dijck en mijn ouders, die mij gedurende het hele scriptietraject hebben gesteund en telkens bleven zeggen ‘dat het allemaal wel goed komt’. Hoewel ik destijds alleen maar meer in paniek raakte van die woorden, ben ik dankbaar voor hun geloof in mij.

Verder wil ik mijn studiegenoten Marit Zweers, Mel van Dreven, Julia Munsters, Marit Zweekhorst, Jesper Bongers, Jacinta Timmers, Frank van Ginkel, Jeroen Brinkman, Willemijn Stoker en Sem Pepping bedanken voor de prettige studietijd en de mogelijkheden om samen te kunnen sparren over scriptiegerelateerde zaken gedurende het onderzoeks- en schrijfproces.

Tot slot wil ik mijn stageschool bedanken. Dank aan de vwo-4-leerlingen die hebben willen meewerken aan beide vragenlijsten in het kader van mijn onderzoek en de zeven leerlingen uit de focusgroep die met mij en met elkaar in gesprek zijn gegaan over hun poëtische opvattingen. Naast de leerlingen wil ik ook mijn collega’s uit de jaarlaag van 4 vwo bedanken. Zij hebben het immers, ondanks de onzekere planning in deze coronatijd, mogelijk gemaakt dat ik mijn onderzoek kon uitvoeren.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Romy Eijkelenberg

Nijmegen, 19 juli 2021

Abstract

Poetry is often taught through poems, while poetic elements also appear in song lyrics. Lyrics thus offer opportunities for poetry education, but it remains to be seen whether students think the lyrics are poetry. This study therefore investigated how vwo-4-students assess the poeticity of song lyrics and to what extent a series of lessons about poetry in music can contribute to that judgment.

The study consisted of four phases. In the pre-test, students had to indicate how poetic they found ten texts or text fragments. The texts and text fragments consisted of traditional poems, everyday poems and song lyrics. The students also had to explicate their judgment on a number of items. The second phase consisted of a series of lessons about poetry in music in which the poetic concepts of rhyme, metre and figurative language were taught by using Dutch song lyrics. After the lesson series, students had to assess ten texts or text fragments again and it was determined whether they now assessed song lyrics differently than before the lesson series. Finally, in a focus group interview, the poetic conception of students and the role played by the lesson series on poetry in music were discussed in more detail.

The study showed that song lyrics are not inferior to traditional poems and everyday poems in terms of poeticity, but the lesson series had no influence on this. Although more than 60% of the students assessed song lyrics fragments more positively in the post-test, this difference was not found to be significant. However, the series of lessons has created more awareness among students that song lyrics can also contain poetic elements.

1. Inleiding

Wie aan poëzie denkt, ziet hoogstwaarschijnlijk vooral gedichten voor zich. Misschien komen namen als Martinus Nijhoff, Lucebert, Merel Morre of Tim Hofman meteen bovendrijven of je denkt meteen aan gedichten die rond Sinterklaas en Valentijnsdag moeten worden geschreven, vaak onder lichte druk. De literaire wereld was dan ook met stomheid geslagen toen Bob Dylan er in 2016 met de Nobelprijs voor de Literatuur vandoor ging. Hij was de eerste singer-songwriter die deze prestigieuze prijs won vanwege zijn poëtische teksten en belangrijke bijdrage aan de Amerikaanse muziek (Algemeen Dagblad, 2016). De bijzondere gebeurtenis was een klap in het gezicht van literaire traditionalisten en leidde tot een brede maatschappelijke discussie over waar de grens van de literatuur eigenlijk ligt: ‘Dit jaar zegt Stockholm dat het gedaan is met de literatuur. Gaan popartiesten vanaf nu hun albums insturen voor de Man Booker Prize? Wint Boudewijn de Groot straks de P.C. Hooftprijs en Guus Meeuwis de Libris?’ (Weijts, 2016, p. 4).

Er volgde veel kritiek op de keuze van de jury voor Bob Dylan als Nobelprijswinnaar. Zo lijkt literatuur steeds meer te versmelten met vormen van de lage cultuur. Volgens Weijts (2016) was de Nobelprijs een van de laatste instituten waarin de literatuur wel nog werd beschouwd en gewaardeerd als hoge en zuivere kunstvorm en waarin ze werd afgezet tegen de lage cultuur. Juist in een tijd waarin de ‘echte’ literatuur steeds meer moet concurreren met thrillers, *chicklits*, sportboeken en *celebrity-bio’s* is het opvallend dat zelfs de Nobelprijs de weg naar de, volgens Weijts, lagere cultuur heeft ingezet. Ook Baudet (2016) heeft zijn bedenkingen bij de prijs voor Dylan. Hoewel hij erkent dat de teksten van de singer-songwriter van hoog literair niveau zijn, vindt hij teksten van popliedjes van betrekkelijk verwaarloosbaar belang: ‘De woorden zijn er voor hun ritme en klank. Als de tekst daarnaast ook nog ergens op slaat is dat leuk, maar geen vereiste. Als de woorden het nummer echter minder catchy maken omdat ze de “feel” verstoren, is het geen goede popmuziek meer.’ (Baudet, 2016).

Ondanks de kritiek gaf het Nobelprijscomit  een duidelijk signaal af: ook muziekteksten kunnen een literair, of in de woorden van de jury ‘poëtisch’, gehalte hebben. Deze invalshoek biedt mogelijkheden voor het onderwijs. In hoeverre kan muziek dan bijvoorbeeld een rol spelen in het poëzieonderwijs? In de lesmethode *Kern Nederlands* wordt immers als volgt over poëzie geschreven:

‘In de poëzie worden gevoelens, ervaringen, ideeën en impressies verwoord die we simpelweg niet in de taal van alledag kunnen uitdrukken, omdat die tekortschiet. Je zal daarom in poëzie regelmatig ongrammaticale zinnen aantreffen. De dichter zoekt

bovendien net zo lang naar de juiste woorden, beelden en vormen, totdat het wél lukt om precies dat en niets anders dan dat te zeggen. Niets in een gedicht is toevallig, overal is over nagedacht en alles is gewikt en gewogen.’ (Kern Nederlands 2020, p. 140).

Een aantal kenmerken van poëzie uit dit citaat zijn ook toe te passen op songteksten. Ook daarin tref je immers regelmatig ongrammaticale zinnen aan en zijn zorgvuldig de juiste woorden, beelden en vormen gekozen. Zo bekeken kun je bij poëzie ook denken aan namen als Eefje de Visser, Spinvis en BLØF en zelfs aan artiesten die we doorgaans minder gauw met het genre associëren, zoals Marco Borsato, Snelle en Boef. Ook in hun teksten schuilt vaak een bepaalde betekenis of boodschap. Daarnaast is er nagedacht over de vorm van hun boodschap, aangezien hun teksten volrijm dan wel halfrijm of zelfs rijk rijm bevatten. Ten derde wordt soms gebruik gemaakt van enjambementen en men kan er geregeld een stijlfiguur of vorm van beeldspraak in herkennen.

Neem als voorbeeld het lied ‘Dichterbij dan ooit’ van BLØF:

Liever kwijt zijn waar je echt van houdt
Dan iets houden wat je toch niet mist
Liever buiten ook al is het koud
Dan naar binnen als daar niets meer is

Hier is niets om voor te blijven
Hier is alleen nog wat er was
En dat neem ik mee voor altijd
Voor altijd

Wie legt me uit hoe alles werkt
Hoe groot het gat is tussen nu en nooit
En hoe het komt dat ik nu merk
Jij bent weg, maar dichterbij dan ooit

Liever vragen naar de langste weg
Dan een antwoord dat je stil doet staan
Liever zeggen wat ik zelden zeg
Dan verzwijgen dat ik door moet gaan (Uit: *Blauwe ruis*, 2001)

In dit songtekstfragment wordt allereerst gebruik gemaakt van eindrijm. De laatste woorden van elke liedregel vertonen veelal het rijmschema ABAB, waardoor er sprake is van gekruist rijm. Bovendien is er bij de meeste laatste woorden sprake van volrijm, zoals *houdt-koud*, *nooit-ooit*, *weg-zeg* en *staan-gaan*. Naast volrijm vallen er ook voorbeelden van halfrijm te herkennen. Zo zijn onder andere *kwijt-zijn*, *hier-niets*, *wat-was* en *neem-mee* voorbeelden van assonantie en vindt men alliteratie terug bij onder andere *groot-gat*, *nu-nooit* en *zelden-zeg*.

Verder zijn er meerdere stijlfiguren te herkennen in het songtekstfragment. Ieder couplet bevat immers twee keer de constructie *liever ... dan*, hetgeen duidt op een parallelisme gezien het feit dat de constructie zich steeds aan het begin van een liedregel bevindt. Daarnaast wordt *voor altijd* herhaald in de pre-chorus van het lied. Die woordgroep kan dus als een repetitio worden gekarakteriseerd. Bovendien maakt de titel van het nummer, ‘Dichterbij dan ooit’, onderdeel uit van de paradox *Jij bent weg, maar dichterbij dan ooit*. Ten slotte staat de songtekst bol van de antitheses: *buiten-binnen*, *nu-nooit*, *vragen-antwoord* en *zeggen-verzwijgen* zijn daar slechts enkele voorbeelden van. Met andere woorden, er is goed nagedacht over de tekst en de woorden zijn zorgvuldig gekozen, waarmee muziketeksten wel degelijk poëtische kenmerken kunnen bevatten. Toch krijgen muziketeksten niet altijd deze poëtische kenmerken toegekend. In een onderzoek van Van der Starre (2017) over hoe vaak en op welke manieren volwassenen in Nederland in aanraking komen met poëzie worden teksten op muziek, zoals songteksten, cabaretliedjes, rapteksten en kinderliedjes namelijk niet onder poëzie of gedichten geschaard.

Wanneer teksten op muziek wel als een vorm van poëzie zouden worden meegenomen in het onderzoek van Van der Starre (2017), dan zou men wellicht meer in aanraking komen met poëzie. Zo komen Nederlandse jongeren dagelijks in aanraking met muziketeksten (Dumont, 2013). Maar liefst acht op de tien jongeren en jongvolwassen luisteren bijvoorbeeld muziek via de bekende streamingsdienst Spotify (Telecompaper, 2020). Uit het laatste jaarlijkse overzicht van Spotify Wrapped blijkt vervolgens dat men vooral luistert naar muziek van eigen bodem. Nederlandse rappers als Snelle, Boef en Frenna, zangers Marco Borsato en Tino Martin en zangeressen Maan en Tabitha blijken tussen internationale sterren te staan in de top 50 van meest gestreamde artiesten in Nederland (Het Parool, 2020). Alle genoemde artiesten zingen (overwegend) in het Nederlands. En gezien het hoge aantal jongeren dat via Spotify naar muziek luistert, kan er worden gesteld dat Nederlandstalige liedjes in trek zijn onder de Nederlandse jeugd, al hebben zij wel een voorkeur voor hedendaagse popliedjes en rap, blijkens uit de populaire namen uit het jaaroverzicht.

Aangezien Nederlandse jongeren dus veel (Nederlandstalige) muziek luisteren en muziektteksten over een bepaald poëtisch gehalte beschikken, biedt dit mogelijk een invalshoek om op een andere manier met poëzieonderwijs aan de slag te gaan. Tot op heden is poëzie immers allesbehalve populair in het schoolvak Nederlands. Het genre heeft een nogal stoffig imago onder leerlingen. Ze hebben doorgaans een sceptische houding tegenover poëzie en vinden het thuishoren in het domein van ballet en klassieke muziek (Rooijakkers, 2005). Maar wat als leerlingen ontdekken dat poëzie dichterbij is dan ze denken? Ze komen immers dagelijks via verschillende kanalen zoals Spotify, YouTube of simpelweg de radio in aanraking met teksten waarin poëtische kenmerken voorkomen. In dit onderzoek zal er daarom een experimentele lessenreeks over poëzie in muziek worden uitgevoerd, waarbij zal worden nagegaan in hoeverre de inzet van muziektteksten in poëzieonderwijs invloed heeft op de oordeelsvorming van leerlingen over wat poëzie is. Wat vinden zij poëzie en verandert die oordeelsvorming wanneer ze via de lessenreeks ‘poëzie in muziek’ aan de slag zijn gegaan met het toepassen van poëtische begrippen op muziektteksten in plaats van op gedichten?

2. Theoretisch kader

2.1. Het huidige poëzieonderwijs: een stand van zaken

Poëzie maakt onderdeel uit van het literatuuronderwijs in Nederland. Poëzieonderwijs heeft enerzijds betrekking op de inhoud en anderzijds op de vorm. Daarmee valt het onderwijs te plaatsen binnen drie subdomeinen van het Examenprogramma Nederlandse taal havo/vwo: Literaire ontwikkeling (subdomein E1), Literaire begrippen (subdomein E2) en Literatuurgeschiedenis (subdomein E3) (Bonset, 2012). Wat betreft de literaire ontwikkeling moeten leerlingen beargumenteerd verslag kunnen uitbrengen van hun leeservaringen. Die leeservaringen hoeven niet louter betrekking te hebben op prozateksten, maar kunnen ook gaan over gedichten of dichtbundels, hoewel dit inmiddels niet meer verplicht is:

In het oude examenprogramma werd voorgeschreven dat de literaire werken oorspronkelijk in de Nederlandse taal geschreven moesten zijn en een erkende literaire kwaliteit moesten hebben. Tevens moest de selectie van werken naast proza of toneel ook poëzie bevatten. Van deze vormvoorschriften is alleen het eerste gehandhaafd: de werken moeten oorspronkelijk zijn geschreven in de Nederlandse taal. (Bonset, 2012, p. 52).

Met betrekking tot de literaire begrippen moeten leerlingen, naast het kunnen herkennen en onderscheiden van literaire tekstsoorten, literaire begrippen correct kunnen hanteren in de analyse, interpretatie en evaluatie van literaire teksten (Bonset, 2012). Voor poëzie, één van de literaire tekstsoorten, is het de bedoeling dat leerlingen gedichten leren herkennen aan bepaalde vormkenmerken, zoals witregels tussen strofen, relatief korte versregels en veel 'wit' rondom de tekst en moeten ze begrippen als rijm, metrum, enjambement, stijlfiguren en beeldspraak in hun analyse, interpretatie en evaluatie van gedichten kunnen toepassen. De bladspiegel (wit), rijm, metrum en enjambement horen overigens tot het gangbare begrippenapparaat, net zoals metaforen, één van de vormen van beeldspraak. In theorie is kennis van deze begrippen echter geen doel op zich, maar staat de kennis eerder in dienst van leeservaringen en literaire ontwikkeling (Bonset, 2012). In praktijk pakt dat soms anders uit. Hier zal later nader op worden teruggekomen.

Als kennis van een literair begrippenapparaat in dienst staat van leeservaringen en literaire ontwikkeling, dan betekent dit dat hiermee een middenweg kan worden gevonden in de richtingenstrijd in het literatuuronderwijs die gaat tussen leesplezier en individuele ontplooiing

enerzijds en cultuuroverdracht anderzijds (Nicolaas & Vanhooren, 2008). Leesplezier en individuele ontplooiing vallen onder de leerlinggerichte didactiek, waarbij het er minder om gaat dat leerlingen een (veelal canonieke) tekst diepgaand moeten kunnen interpreteren, maar meer om dat ze moeten kunnen aangeven wat de tekst met hen doet en wat hij voor hen betekent. Daarmee kan deze didactiek tegenover de cultuurgerichte didactiek worden geplaatst, waarbij de focus ligt op het bijbrengen van kennis over schrijvers, literaire begrippen en literatuurgeschiedenis.

De vraag is echter of deze verschillende vormen van literatuuronderwijs elkaar niet kunnen ondersteunen dan wel aanvullen. In de eindtermen wordt namelijk beschreven dat kennis van literaire begrippen in dienst staat van leeservaringen en literaire ontwikkeling (Bonset, 2012). Een leerling kan immers zijn of haar leeservaringen ondersteunen door in te gaan op de literaire begrippen. Ter illustratie: een boek kan worden gewaardeerd omdat het bijvoorbeeld meerdere verhaalperspectieven heeft of een gedicht kan een negatieve leeservaring oproepen omdat het gebrek aan rijm niet gewaardeerd wordt. Op deze wijze werken leerlingen aan hun literaire ontwikkeling waarbij ze hun opgedane kennis van het literaire begrippenapparaat gebruiken. Ook binnen het subdomein literatuurgeschiedenis kunnen bepaalde inhoudelijke concepten helpen om leeservaringen te verwoorden. Leerlingen die tijdens literatuurlessen kennis opdoen over bepaalde stromingen of kenmerken van bepaalde schrijvers, kunnen zich hier ook een mening over gaan vormen en die mening vervolgens relateren aan hun leeservaringen. Kortom, de ene literatuurdidactiek kan de andere aanvullen. De cultuurgerichte didactiek kan immers prima in dienst staan van de leerlinggerichte didactiek.

De eindtermen voor het literatuuronderwijs liggen vast, maar de manier waarop aan die eindtermen wordt gewerkt mag door scholen naar eigen inzicht worden vormgegeven. Docenten zijn geheel vrij in de manier waarop ze het onderwijs in literatuur verzorgen en hoe ze het onderdeel toetsen, zolang het onderwijs en de toetsing maar binnen het kader van het schoolexamen passen (Bonset, 2012). Welke rol is hierin weggelegd voor het poëzieonderwijs? Omdat poëzie geen op zichzelf staand domein is, maar onderdeel uitmaakt van het domein 'Literatuur', zijn scholen niet verplicht om poëzie te behandelen sinds de wijziging in het examenprogramma, waardoor poëzie geen verplicht onderdeel meer is van het leesdossier. Toch blijkt uit een onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen (Vekobo-project, z.j.) dat maar liefst 98% van de ondervraagde docenten Nederlands het belangrijk vindt om aandacht te besteden aan gedichten aan de klas. Daarnaast blijkt uit een onderzoek van Stichting Lezen naar het lees- en literatuuronderwijs in havo/vwo dat bijna negen van de tien ondervraagde docenten ook daadwerkelijk aandacht besteedt aan poëzie in het literatuuronderwijs (Oberon, 2016).

Daarbinnen wordt de meeste aandacht besteed aan verschillende dichtvormen, gevolgd door gedichtenanalyse en het behandelen van gedichten binnen literatuurgeschiedenis. Het gaat hier dus voornamelijk om de receptiekant van de poëzie. Aan de productiekant van poëzie, waarbij leerlingen zelf gedichten moeten schrijven en voordragen, wordt minder aandacht besteed. Respectievelijk 56 en 42 van de 81 ondervraagde docenten geven aan hier ruimte aan te bieden (Oberon, 2016).

Er wordt dus aandacht besteed aan poëzieonderwijs, en dan met name aan de receptiekant, maar hoe wordt dat poëzieonderwijs vormgegeven? Veel docenten blijken over onvoldoende kennis van en belezenheid in (hedendaagse) poëzie te beschikken om een positieve attitude tegenover poëzie als genre uit te dragen voor de klas (Dera, 2019). Daarnaast blijken ze ook niet op de hoogte van de manier waarop leerlingen van 12 tot 18 jaar poëzie lezen, waardoor ze het lastig vinden om gedichten in hun lespraktijk te betrekken. 92% van de ondervraagden weet zich immers geen raad met de verschillen tussen poëzielezers (Vekobo-project, z.j.). En wanneer het docenten niet lukt om met een overtuiging en een positieve attitude poëzie te onderwijzen, dan is dit voor leerlingen zichtbaar dan wel voelbaar. Het perspectief van leerlingen wordt immers beïnvloed door de attitude van hun docent (Dera, 2019).

Gelukkig kunnen docenten met weinig poëziekennis of -ervaring teruggrijpen op lesmethodes om hun poëzieonderwijs vorm te geven. Het probleem met de meest gebruikte lesmethodes als *Dautzenberg*, *Laagland* en *Nieuw Nederlands Literatuur* is dat de (meeste) gedichten van canonieke dichters ver van leerlingen af staan. Daarnaast wordt er een weinig divers beeld geschetst, blijkt uit het zeer beperkte aandeel van vrouwelijke dichters en dichters met een niet-westerse achtergrond in de methodes (Dera, 2019). Met andere woorden, het algemene beeld van poëzie dat in de meest gebruikte lesmethodes naar voren komt is dat van de reeds overleden westerse mannen uit de canon. In dit licht is het daarom ook niet gek dat poëzie doorgaans een stoffig imago aangemeten krijgt.

Er bestaan inmiddels al verschillende initiatieven en voorstellen om poëzieonderwijs aantrekkelijker, interessanter en uitdagender te maken voor leerlingen. Een eerste voorbeeld is het inzetten van Instagrampoëzie in de klas om poëzieonderwijs te verbinden met de belevingswereld en het mediagebruik van jongeren (Dera & Van der Starre, 2019). Daarnaast is er gepoogd om poëzie niet langer als losstaand subdomein te zien, maar het onderdeel te integreren met andere domeinen van het schoolvak Nederlands (Dera, 2019). Ook bestaan er poëzie-doe-boeken (Van der Starre & Zijlstra, 2018; Van den Broeck & Dera, 2020) waarin lezers worden gestimuleerd om zelf poëzie te ontdekken en ermee aan de slag te gaan. Ze kunnen bijvoorbeeld gedichten voorlezen, erover nadenken, er zelf een schrijven, er informatie

over opzoeken of aan de hand van een gedicht een ander werk lezen (Klaver, 2020). Het gegeven dat doe-boeken niet louter uitnodigen om poëzie te lezen, maar er ook iets mee te doen, maakt ze zeer geschikt voor het onderwijs.

Een vierde initiatief is een poëziedidactiek die de nadruk legt op verschillen in de ervaring en interpretatie van gedichten, om die verschillen vervolgens als uitgangspunt te nemen voor een discussie over de gedichten (Dera, 2018). Dé ervaring en interpretatie van een gedicht bestaan immers niet, zo blijkt ook uit de variatie aan bevindingen wanneer leerlingen een kernregel uit een gedicht mogen kiezen en hier op internet een passend beeld bij moeten zoeken (Dera, 2018).

Ten slotte heeft Das (2019) naar aanleiding van zijn onderzoek naar lezerstypen een aantal aanbevelingen voor het poëzieonderwijs geformuleerd. Zo adviseert hij onder andere om tijdens poëzielessen met gedichtenverzamelingen te gaan werken die aansluiten bij de voorkeuren van verschillende lezerstypen, zoals eenvoudige gedichten, gedichten die aansluiten bij (heftige) emoties en meerduidige gedichten die een beroep doen op de culturele bagage voor leerlingen, zodat er uiteindelijk voor ieder wat wils is. Bovendien moeten gevarieerde gedichten worden aangeboden: ‘gedichten met en zonder rijm, met en zonder talige obstakels, met vaste en vrije vormen, met veel en weinig poëtische taal, enz.’ (Das, 2019, p. 160).

2.2. De rol van muziek in poëzieonderwijs

In de hierboven beschreven initiatieven wordt de inzet van muziekteksten veelal buiten beschouwing gelaten, terwijl muziekteksten eveneens over een poëtisch gehalte blijken te beschikken (Algemeen Dagblad, 2016). Dat roept de vraag op in hoeverre er ruimte is voor muziek in het huidige poëzieonderwijs.

Een rondgang langs een aantal bekende en minder bekende lesmethodes voor de bovenbouw van havo en/of vwo wijst uit dat er grote verschillen zijn in de manier waarop poëzie wordt behandeld en de rol die muziekteksten al dan niet hierin spelen. Om te beginnen wordt het begrip poëzie niet genoemd in de lesmethode *Laagland*. Poëzie wordt in deze lesmethode over één kam geschoren met gedichten, aangezien het hoofdstuk waarin de poëtische begrippen worden behandeld ‘Het lezen van gedichten’ heet. In dit hoofdstuk worden de poëtische begrippen louter toegelicht met voorbeeldgedichten. Er worden geen andere verschijningsvormen (zoals eventueel liedteksten) genoemd waar dezelfde begrippen op van toepassing zouden kunnen zijn. Er wordt ook geen expliciete definitie van een gedicht gegeven. Het enige dat over gedichten wordt gezegd is dat ze herkenbaar zijn aan hun presentatie: ‘Als lezer herken je een tekst vrijwel direct als gedicht omdat een gedicht op een bijzondere manier

op de pagina wordt gepresenteerd.’ (Van der Meulen & Van der Pol, 2011, p. 44). Er is veel wit rondom de tekst en je leest gedichten op een andere manier dan een verhaal of roman. De begrippen rijm, metrum en enjambementen worden als losstaande begrippen uitgelegd, maar worden niet gepresenteerd als kenmerken van gedichten dan wel poëzie.

In *Dautzenberg* ligt de nadruk bij poëzie ook op gedichten. In het hoofdstuk ‘Gedichten’, dat deel uitmaakt van het deel over literaire theorie, worden begrippen als rijm, metrum en stijl leer geïllustreerd met behulp van gedichtfragmenten. Er wordt in deze lesmethode geen gebruik gemaakt van liedtekstfragmenten om een begrip te illustreren en er wordt ook niet verwezen naar de rol van poëtische kenmerken in muziek, op één uitzondering na: metrum. Hierover wordt het volgende gezegd: ‘De regelmaat van het metrum doet denken aan de maat van een muziekstuk. Een gedicht krijgt door het metrum iets muzikaals: het zou op muziek gezet kunnen worden. In de Renaissance schreef men veel gedichten om op een bepaalde melodie te zingen;’ (Dautzenberg, 2009, p. 294). Behalve deze verwijzing naar muziek spelen muziek en liedteksten, net als in *Laagland*, geen rol in *Dautzenberg*.

In *Nieuw Nederlands Literatuur* daarentegen worden liedteksten wel gezien als vorm van poëzie. Het begrip wordt hier namelijk als volgt gedefinieerd:

verzamelnaam voor gedichten, songteksten etc. Het gaat altijd om korte teksten met een opvallende typografie (de manier waarop zinnen op de bladzijde zijn geplaatst). Daarbij hoort ook enjambement (het afbreken van zinnen). Verder kunnen onder andere de volgende kenmerken voorkomen:

- afwijkend gebruik van leestekens en hoofdletters;
- opbouw in strofen;
- verschillende soorten rijm;
- beeldspraak. (Frank et al., 2018, p.44).

Daarnaast wordt er gesteld dat je poëzie net zo min als muziek helemaal hoeft te begrijpen om erdoor geraakt te worden (Frank et al., 2018). Vervolgens gaat de eerste opdracht van dit hoofdstuk over poëzie over een songtekst van Maaïke Ouboter, ‘Dat ik je mis’. De vragen bij deze songtekst gaan echter meer over de betekenis van bepaalde zinsgedeelten en over het (hier en daar vernieuwende) taalgebruik in plaats van over de kenmerken die erin voor zouden moeten komen. Opvallend genoeg worden de theoretische begrippen rondom poëzie, waaronder soorten gedichten, rijm, metrum en beeldspraak, met behulp van voorbeeldgedichten uitgelegd. Waar songteksten in de brede definitie van poëzie dus nog wel terugkwamen, wordt

daar later niet meer over gesproken. De enige verwijzing die nog naar liedteksten wordt gemaakt is de verwijzing naar teksten van rappers wanneer er wordt ingegaan op het begrip *vrije verzen*: ‘In zekere zin kun je ook de teksten van veel rappers beschouwen als vrije verzen.’ (Frank et al., 2018, p. 56).

Rap is ook in de minder bekende lesmethode *Kern Nederlands* het voornaamste voorbeeld dat wordt ingezet wanneer er wordt geschreven over poëzie in muziek:

Rap kunnen we beschouwen als een moderne, grootstedse vorm van orale literatuur. Kenmerkend voor dit genre is de ritmische en expressieve spreekstijl die typerend is voor de hiphopmuziek. Het zijn monologen die op rijm zijn gesteld en veel assonantie en alliteratie vertonen. De rap vindt zijn publiek via de muziekindustrie, maar hij wordt ook live bedreven, waarbij het improviseren, oftewel freestylen, een cruciale rol speelt. Binnen de rap bestaan tientallen subgenres. (Breukelman et al., 2020, p. 139).

In bovenstaand citaat wordt wel een koppeling tussen de vormkant van poëzie en muziek gemaakt door het loslaten van literaire begrippen op het genre rap. Al eerder in het hoofdstuk wordt het lied gekarakteriseerd als dichtvorm, waarna de logische analyse uit het citaat volgt. Bovendien wordt er in de lesmethode gesteld dat er bij songteksten sprake is van een mengvorm tussen literaire genres, omdat tekst met geluid wordt gecombineerd: ‘Drama, met genres zoals films, videogames, toneel, musical en opera, is per definitie een mengvorm: het combineert tekst met beeld en geluid. Ook het stripverhaal en songteksten zijn mengvormen’ (Breukelman et al., 2020, p. 139).

Later in het hoofdstuk over literatuur worden de poëtische begrippen (in het hoofdstuk worden deze ‘poëtische middelen’ genoemd) uitgelegd en toegelicht met voorbeelden. De meeste voorbeelden betreffen gedichten, maar voor een aantal begrippen binnen rijm (eindrijm, volrijm, rijk rijm en assonantie) wordt een songtekst van rapper Lijpe als illustratie gebruikt. Hoewel deze rapper wellicht niet bekend in de oren klinkt, staat hij wel op de elfde plek in het jaaroverzicht van Spotify wanneer het gaat om de top 20 van meest gestreamde artiesten van 2020 op Spotify in Nederland (Het Parool, 2020). Er wordt dus wel ingespeeld op de actualiteit. De songtekst van Lijpe sluit aan bij de tekst over rappers in de inleiding van het hoofdstuk. Ook in het overzicht van poëtische middelen aan het eind van het hoofdstuk komen hier en daar fragmenten uit liedteksten terug. Opnieuw is dit het geval bij rijm met fragmenten uit liedjes van Broederliefde en Ramses Shaffy.

De lesmethode waarin muziektteksten de grootste rol spelen, is de minder bekende lesmethode *Open boek*. Deze lesmethode wijkt qua werkwijze af van de andere, meer gangbare lesmethodes. *Open boek* is bedoeld als een hulpmiddel bij het samenstellen van je leeslijst. Aan de hand van zes thema's worden er een aantal (minder) bekende werken met verwerkingsopdrachten getoond. Leerlingen leren op die manier zelf ontdekken welke thema's/werken hen aanspreken.

In meerdere thema's komen songteksten voor waarbij vervolgens verwerkingsopdrachten gemaakt moeten worden. Veel van deze verwerkingsvragen hebben betrekking op de vorm van de songtekst. Zo gaan ze in op onder andere het rijmschema, soort rijm, beeldspraak, woordspelingen, stijlfiguren en metrum. Voorbeelden van songteksten die in de lesmethode gebruikt worden zijn 'Watskeburt' (2005) van De Jeugd van Tegenwoordig en 'Dat ik je mis' (2013) van Maaïke Ouboter (Boermans et al., 2019).

De lesmethodes laten over het algemeen een divers beeld zien, variërend van helemaal geen aandacht voor muziektteksten tot relatief veel aandacht met verwerkingsvragen bij muziektteksten waarbij zowel de inhoud als de vorm een rol spelen. Indien docenten teruggrijpen op lesmethodes bij een gebrek aan kennis over of ervaring met poëzie, hangt het dus af van de lesmethode of ze al dan niet in aanraking komen met andere vormen van poëzie dan het gedicht. Docenten kunnen echter ook buiten een lesmethode om een poëzielessenreeks ontwerpen waarin muziektteksten een rol spelen. Hoewel er weinig onderzoek is gedaan naar de inzet van liedteksten in het poëzieonderwijs, zijn er in het tijdschrift *Levende Talen Magazine* wel een aantal initiatieven gepubliceerd waarin liedteksten werden ingezet in de poëzielessen. Zo heeft Rooijackers (2005) in een 5 havo-klas middels een belevingsgerichte aanpak geprobeerd leerlingen het bijzondere taalspel en de betekenislagen in songteksten te laten ervaren. Net zoals gedichten kunnen songteksten je voor interpretatieve problemen plaatsen door het bijzondere taalgebruik. Leerlingen mochten één songtekst kiezen uit tien keuzemogelijkheden om deze vervolgens te verbeelden. Ze moesten immers een videoclip verzinnen aan de hand van de songtekst. Vervolgens kregen de leerlingen de officiële videoclip bij het gekozen lied te zien en werd hun om een interpretatie gevraagd. De resultaten vielen tegen. Leerlingen zagen de meerwaarde van het soort muziek in de les niet in en het idee over 'interpretatie' kwam niet over. Het tegenvallende resultaat kan mogelijk worden verklaard doordat leerlingen niet genoeg sturing hebben gekregen bij het interpretatiegedeelte. Bovendien was de keuze van de songtekst opvallend. Hoewel de poëzielessen plaatsvonden bij het schoolvak Nederlands, ging het om een Engelstalige songtekst die werd geanalyseerd.

Waar het lesidee van Rooijackers (2005) de inhoudelijke kant van poëzie betreft, zijn er ook meerdere initiatieven die zich meer focussen op de vormkant. Zo hebben De Bonth en Schermer (2015) in een 3 havo-klas en een 3 vwo-klas songteksten ingezet om leerlingen te laten zien hoe stijlfiguren en beeldspraak hierin worden toegepast. Deze les stond in het teken van een breder vakoverstijgend project waarbij leerlingen zelf gedichten moesten schrijven bij Nederlands en deze moesten verbeelden bij tekenen.

Ook in een voorstel van Dumont (2013) worden songteksten ingezet om de theorie over stijlfiguren, beeldspraak, rijm en de opbouw van gedichten te illustreren. In zijn voorstel worden de songteksten echter niet louter getoond, maar moeten leerlingen er ook korte opdrachten bij uitvoeren. Hij gaat zelfs nog een stap verder door voor te stellen om een uitgebreide analyse van een popliedje of -album toe te staan voor het literatuuordossier, waar doorgaans vooral prozawerken op staan. Volgens hem zijn er in de loop van de tijd steeds meer liedjes geschreven met een ingewikkelde tekstuele structuur die zich daarom prima lenen voor een grondige analyse.

Ten slotte heeft Claessens (2014) onderzoek uitgevoerd naar de invloed van rapteksten op de kennis en waardering van poëzie in een brugklas. Tijdens de uitgevoerde lessenreeks waarbij poëtische begrippen op zowel gedichten als rapteksten moesten worden toegepast, zijn zowel vormelijke aspecten als inhoudelijke aspecten aan bod gekomen. Uit de resultaten bleek dat de leerlingen duidelijk vooruitgang hadden geboekt in kennis over poëzie. Met betrekking tot de attitude werden geen resultaten gevonden. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de lessenreeks uit slechts drie lessen bestond. Dit tijdsbestek blijkt mogelijk te kort om een verandering in attitude teweeg te brengen.

2.3. Muziek in de klas

Ondanks de vrij geringe aandacht voor muziek(teksten) in poëzieonderwijs, zijn er volgens Dethier (2003) verschillende redenen om muziek in te zetten in de klas. Ten eerste speelt muziek al een belangrijke rol in het leven van jongeren. Het belang van muziek is zelfs zo groot dat jongeren muziek verkiezen boven onder andere televisie, boeken en games wanneer hen werd gevraagd wat ze mee zouden nemen naar een onbewoond eiland. Een tweede reden is dat muziek een onderwerp is dat jongeren zowel in als buiten de klas interesseert, waardoor het een brug kan slaan tussen hun leven op school en leven thuis. Ten derde kan muziek bijdragen aan de identiteitsontwikkeling bij jongeren. Ze kunnen zich bijvoorbeeld herkennen in bepaalde (metaforen in) songteksten of raken erdoor geïnspireerd. Liedjes kunnen ervoor zorgen dat leerlingen zichzelf beter gaan begrijpen of zich willen ontwikkelen tot wie ze willen zijn. Ten

vierde vormt muziek een domein waarin docenten en leerlingen elkaar kunnen aanvullen. Zowel docenten als leerlingen hebben kennis van bepaalde muziekgenres, zangers of liedjes en kunnen die kennis met elkaar delen in de klas. Ten vijfde zorgt muziek in de klas voor het ontwikkelen van een onderbelichte vaardigheid binnen het moedertaalonderwijs: luisteren. Door alleen al geconcentreerd naar de tekst van een liedje te luisteren, trainen leerlingen hun luistervaardigheid. Ten slotte biedt muziek veel gevarieerde mogelijkheden. Je kunt muziek zowel op een belevingsgerichte als op een analytisch gerichte manier inzetten in de klas en je kunt de mate van diepgang zelf bepalen.

Nog een reden om muziek(teksten) in de lespraktijk te betrekken, is dat gezongen tekst de taalverwerking kan bevorderen (Schotanus, 2020). Hier ligt de *Musical Foregrounding Hypothesis* (MFH) aan ten grondslag, die stelt dat gezongen tekst de normale verwerking van taal verstoort, maar daardoor wel de aandacht trekt. Hierdoor krijgt de tekst meer nadruk en betekenis en onthouden en begrijpen mensen hem beter. Poëtische middelen zoals stijlfiguren, rijm en ritme in een gezongen tekst kunnen de taalverwerking verstoren, omdat ze niet passen in het mentale beeld dat men van de tekst probeert te maken. Juist die verstoring zorgt ervoor dat men meer aandacht heeft voor wat er eigenlijk gezegd wordt, waardoor de tekst uiteindelijk beter blijft hangen en beter begrepen wordt.

Het gegeven dat gezongen tekst meer aandacht krijgt en beter begrepen en onthouden wordt, wordt veroorzaakt door de muziek. Schotanus (2020) vat deze relatie tussen taal en muziek als volgt samen: ‘Zingen blijkt dus inderdaad beschouwd te kunnen worden als een soort stijlfiguur waarmee zangers hun uitingen afzonderen van de gewone taal. De muziek blijkt daarbij vaak als interpunctie te fungeren, de woordenstroom te ordenen en te segmenteren, en accenten te leggen.’ (p. 341). Daarnaast voegt muziek ook betekenis toe aan de liedtekst. Uit een experiment bleek namelijk dat muziek als vrolijker ervaren wordt dan tekst, ongeacht de emotie die een melodie met zich mee probeerde te brengen. Zelfs de somberste liedversie zonder tekst (dus alleen de melodie) die zelfs associaties met dood en zelfmoord opriep, werd nog als vrolijker ervaren dan de vrolijkste gesproken tekst zonder muziek (Schotanus, 2020).

De aangetoonde effecten van muziek op de taalverwerking bieden ook mogelijkheden voor dagelijkse praktijken, zoals de zorg en het onderwijs. Zo is er in het kader van het onderzoek van Schotanus (2020) ook een experimentele lessenserie 17e-eeuwse literatuur uitgevoerd binnen het onderwijs. Uit de resultaten bleek dat lesstof die gekoppeld is aan muziek beter wordt onthouden dan lesstof die wordt aangeboden zonder muziek. Dit bleek met name het geval voor de inhoud van teksten die al dan niet gezongen gepresenteerd werden. Dit

resultaat laat dus zien dat muziek een waardevol hulpmiddel kan zijn bij het leren begrijpen en duiden van teksten in de klas.

2.4. De relatie tussen poëzie en muziek

Uit de benoeming van Bob Dylan als winnaar van de Nobelprijs voor de Literatuur, de aandacht voor liedteksten in meerdere (maar niet alle) lesmethodes en de initiatieven om liedteksten meer te betrekken in het poëzieonderwijs, blijkt dat er een relatie bestaat tussen poëzie en muziek. Dat bewijst alleen al de definitie van een lied: ‘eenheid van gedicht en melodie’ (Van Gorp, 1998, p. 253). Het gedicht was dus in oorsprong een lied. Naast de link op basis van de definitie is er al vanaf oudsher een band tussen poëzie, ook wel lyriek wordt genoemd, en muziek (Dorleijn, 1997). Gedichten werden vroeger namelijk onder lierbegeleiding gezongen, vandaar de term ‘lyriek’. In de loop der tijd is deze traditie echter in de westerse cultuur vervaagd. Tegenwoordig verstaat men onder gezongen lyriek de genres uit de lagere cultuur: cabaret, musical, jazz en pop. De serieus genaamde poëzie, zoals Dorleijn (1997) het noemt, wordt niet meer gezongen.

Buelens (2012) vraagt zich af hoe het poëziebegrip zich in de loop der tijd ontwikkeld heeft waardoor het lied lange tijd wel en toen niet meer tot hetzelfde genre als het gedicht bleek te behoren. Deze ontwikkeling is ook terug te zien in de lesmethode *Nieuw Nederlands Literatuur* (Frank et al., 2018). Tot en met de Renaissance is er in de hoofdstukken over poëzie aandacht voor liederen, maar vanaf de Verlichting verdwijnt deze aandacht. Tijdens de vroege Renaissance kwamen gedicht en melodie immers meer en meer los van elkaar te staan, met als gevolg dat in gezongen muziek de melodie belangrijker werd dan de tekst. Die laatste trok zich vervolgens terug en ontwikkelde zich tot ‘poëzie’ als leestekst (Buelens, 2012). Hoewel poëzie en muziek zich steeds meer tot aparte genres ontwikkelden, bleef de scheidslijn dun. Zo waren er dichters die ook songtekstenschrijvers of zangers werden. Een van de bekendste voorbeelden hiervan is Patti Smith. Zij ontwikkelde zich van dichteres naar zangeres (Buelens, 2012). Daarnaast hielden gedichten en liederen ook altijd iets gemeen, namelijk de koppeling met de sociale of politieke realiteit. Bij een verwijzing naar een maatschappelijke kwestie konden de inmiddels aparte genres samenvallen: gedichten konden worden gezien als liedtekst en liedteksten stonden gelijk aan een gedicht (Buelens, 2012).

Ondanks de ontwikkelingen door de tijd heen is de poëzie zich wel altijd op muziek blijven oriënteren: ‘Wanneer muziek als poëtisch ideaal wordt nagestreefd, gaat het niet om klank- en ritme-aspecten van het gedicht (of in ieder geval niet alleen), maar om het feit dat er frasen zijn, wendingen, een structuur, een compositie van woorden en hun betekenissen die in

combinatie alleen nog naar elkaar verwijzen maar niet naar iets anders.’ (Dorleijn, 1997, p. 159). Anders gezegd: de relatie tussen poëzie en muziek uit zich in het streven naar een autonome functie waarbij de poëzie en muziek zelf centraal staan en niet de context: ‘Juist de autonome, niet-verwijzende functie van taal maakt dat het gedicht vergeleken kan worden met een muziekstuk: wel ordening, maar geen betekenis.’ (Dorleijn, 1997, p. 153). Deze autonome, niet-verwijzende functie doet denken aan de poëtische functie of esthetische functie van taal (Jakobson, 2001), waarbij de aandacht op de taaluiting zelf wordt gevestigd. Daarmee staat de poëtische functie tegenover bijvoorbeeld de referentiële functie, waarbij de taaluiting juist in relatie staat tot de context.

Het bovengenoemde citaat van Dorleijn (1997) suggereert dat zowel poëzie als muziekstukken geen betekenis zouden hebben, maar dit ligt complexer. De klank van woorden speelt immers een belangrijkere rol dan hun betekenis: Dichters ‘vertrekken vanuit de klank van de woorden en proberen de betekenislaag van de gebruikte woorden ondergeschikt te maken aan de klank.’ (Buelens, 2008, p.90). Betekenis speelt wel een rol, maar alleen binnen het muziekstuk of de poëtische uiting. Daar heeft het een andere functie, namelijk die van structurelement, bijvoorbeeld in de vorm van herhalingen (Dorleijn, 1997). Betekenisherhalingen zorgen immers voor ordening in de muziek: ‘Wanneer een element, een woord bijvoorbeeld, vaker voorkomt, kan de indruk ontstaan dat het er niet staat omdat het een betekenis moet overdragen, maar omdat het door het formele schema dat de herhaling dicteert, wordt opgelegd.’ (Dorleijn, 1997, p. 169).

Poëzie wordt echter niet louter gekenmerkt door de poëtische functie (zoals bij muziekstukken het geval is). Afhankelijk van het soort poëzie kunnen ook andere taalfuncties erop van toepassing zijn (Jakobson, 2001). Andersom komt de poëtische functie niet alleen in de poëzie terug. Het gaat er immers bij de poëtische functie om dat de aandacht wordt gevestigd op niets anders dan de taaluiting zelf. Wanneer men teksten poëtisch noemt, dan is volgens Jakobson in die teksten het taalmateriaal op een bepaalde wijze georganiseerd. Een voorbeeld hiervan is het lied ‘Dichterbij dan ooit’ (2001) van BLØF dat in de inleiding al werd aangehaald. Het taalmateriaal is hier zodanig georganiseerd dat er vormen van volrijm en halfrijm ontstaan en er een bepaald rijmschema kan worden geconstrueerd. Die bijzondere organisatie van het taalmateriaal kan dus ook van toepassing zijn op andere genres dan gedichten, zoals reclameslogans en muziekstukken, terwijl voorbeelden uit die genres geen poëzie hoeven te zijn. Met andere woorden: ‘De mogelijkheid om een tekst als poëzie te lezen is dus een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde om hem tot de poëzie te rekenen.’

(Bronzwaer, 1993, p. 33). Oftewel: volgens Dorleijn (1997) is poëzie dus muziek, maar is muziek ook poëzie?

2.5. Lezerstypen en poëtische opvattingen

De vraag in hoeverre muziek ook poëzie is, hangt af van poëtische opvattingen, die per individu kunnen verschillen. Zo blijkt uit een onderzoek van Das (2019), waarin hij leerlingen uit havo-1 tot en met vwo-6 heeft geïnterviewd over hun attitude, opvattingen en vertrouwde met poëzie, dat er in de bovenbouw grofweg drie lezerstypen te onderscheiden zijn. Het eerste type vindt het belangrijk om een gedicht te kunnen begrijpen, het tweede type vindt het belangrijk dat gedichten emoties verwoorden en het derde type is gericht op gedichten als kunstwerken met meerduidigheid waarvoor culturele bagage nodig is.

Het type lezer dat een leerling is beïnvloedt de manier waarop hij of zij het gedicht leest. Zo let het eerste type vooral op rijm en zinsbouw, terwijl het tweede type vooral aandacht heeft voor de verschijningsvorm van het gedicht en de eigen mening hierbij betreft. Het laatste type richt zich vooral op wat het gedicht met hem of haar doet en betreft hierbij veelvuldig het poëtische taalgebruik (Das, 2019).

2.6. Onderzoeksvraag en hypothesen

Leerlingen hebben in de bovenbouw dus al enig zicht op hun poëtische opvattingen over poëzie, maar uit het onderzoek van Das (2019) komt alleen naar voren hoe ze tegen gedichten aankijken. Dat zegt echter weinig over wat leerlingen allemaal onder poëzie scharen. Vinden zij bijvoorbeeld muziek al dan geen poëzie en kan een lessenreeks over poëzie in muziek bijdragen aan deze oordeelsvorming? Voor zover bekend is hier nog geen wetenschappelijk onderzoek naar gedaan. Wel wordt er in de lesmethode *Open Boek* aandacht besteed aan deze oordeelsvorming. Leerlingen worden namelijk uitgedaagd om na te denken over wat literatuur is en wat poëzie is door middel van de volgende vragen:

Is “Watskeburt?!” literatuur? Zal dit nummer over vele jaren als voorbeeld gebruikt worden van Nederlandse literatuur uit het begin van de eenentwintigste eeuw? Leg je antwoord uit. (Boermans et al., 2019, p. 38).

De liedjes van Maaike Ouboter worden door muziekkenners omschreven als poëtisch. Leg in een kort betoog van ongeveer 200 woorden uit waarom je deze tekst als poëzie

kunt beschouwen en verwijst daarbij naar verschillende vormen van rijm in de tekst en naar minstens twee stijlfiguren. (Boermans et al., 2019, p. 83).

Popmuziek wordt in de tweede helft van de twintigste eeuw (de tijd van het postmodernisme) steeds serieuzer genomen als kunstvorm. Popliedjes zijn niet alleen simpele liedjes over de liefde (“She loves you yeah yeah yeah” – The Beatles), ze gaan ook over levensvragen en filosofische thema’s. Vind jij popmuziek een volwaardige kunstvorm? Of is het gewoon simpel tijdverdrijf? (Boermans et al., 2019, p. 132).

Is een liedtekst eigenlijk wel zo belangrijk, gaat het bij een liedje niet vooral om de muziek? (Boermans et al., 2019, p. 132).

Door dergelijke vragen worden leerlingen aangespoord om te gaan nadenken over wat zij literatuur of poëzie vinden en of liedteksten daar al dan geen onderdeel van uitmaken. De antwoorden van leerlingen en eventuele daaropvolgende klassikale discussies kunnen docenten een beeld geven van de oordeelsvorming van leerlingen over onder andere poëzie. Het betreffen echter geen resultaten die gestoeld zijn op wetenschappelijk onderzoek. Daarom zal in dit onderzoek in kaart worden gebracht hoe leerlingen de poëtische van liedteksten beoordelen en welke rol een lessenreeks over poëzie in muziek in deze oordeelsvorming kan spelen. De bijbehorende onderzoeksvragen luiden:

1. *Hoe beoordelen 4 vwo-leerlingen de poëtische van Nederlandse liedteksten?*
2. *In hoeverre kan een lessenreeks over poëzie in muziek bijdragen aan de oordeelsvorming over de poëtische van Nederlandse liedteksten?*

3. Methodologie

De onderzoeksmethodologie betrof een combinatie van een quasi-experimenteel pretest-posttest ontwerp en een focusgroep-interview (*mixed methods*) en bestond uit vier fasen. De eerste fase betrof een pretest waarbij middels een enquête in kaart is gebracht hoe vwo-4-leerlingen de poëtische van zowel gedichten als liedteksten beoordeelden. In fase 2 is een driedelige lessenreeks over poëzie in muziek uitgevoerd waarbij de poëtische begrippen rijm, metrum, enjambement, stijlfiguren en beeldspraak werden toegepast op liedteksten. Fase 3 betrof een posttest waarbij opnieuw door middel van een enquête is nagegaan hoe leerlingen de poëtische van gedichten en liedteksten beoordeelden en is gekeken of er in deze fase anders geoordeeld werd dan in fase 1. De vierde en laatste fase betrof een focusgroep-interview waarbij meer in detail is ingegaan op de poëtische opvattingen van leerlingen en de rol die de lessenreeks daarin al dan niet heeft gespeeld. In dit hoofdstuk zal de hierboven beschreven onderzoeksmethodologie in detail worden toegelicht.

3.1. Fase 1: pretest

3.1.1. *Participanten*

Deelnemers aan het onderzoek waren middelbare schoolleerlingen uit één vwo 4-klas ($N= 25$) van een school in de provincie Gelderland. Uit privacyoverwegingen zal de naam van de school niet worden genoemd. Van de participanten was 60% man ($N= 15$) en 40% vrouw ($N= 10$). De leerlingen hadden een gemiddelde leeftijd van 15,3 jaar ($SD = 0.54$). 96% van de leerlingen heeft het Nederlands als moedertaal ($N= 24$). Eén leerling gaf aan tweetalig te zijn opgevoed en heeft zowel het Nederlands als het Zweeds als moedertaal. Naast Nederlands ($N= 19$) wordt er thuis en/of met familie Engels ($N= 4$), Duits ($N= 1$), Frans ($N= 1$), Zweeds ($N= 1$), Chinees ($N= 1$) en Turks ($N= 1$) gesproken.

3.1.2. *Materiaal*

Het materiaal bestond uit een vragenlijst in Qualtrics die in kaart bracht hoe vwo-4-leerlingen de poëtische van gedichten en liedteksten beoordelen voordat zij middels een lessenreeks over poëzie in muziek in aanraking kwamen met liedteksten. Ter inleiding op de vragenlijst werd geëxpliciteerd wat er in de vragenlijst onder poëzie (in het kader van het poëziegehalte van teksten) wordt verstaan: een genre in de literatuur waarbij tekst in de vorm van een gedicht wordt gebracht.

De vragenlijst bestond uit tien korte teksten of tekstfragmenten waarbij leerlingen op een vijfpunts Likertschaal moesten aangeven hoe poëtisch ze de tekst of het tekstfragment vonden. De getallen werden omwille van het gebruiksgemak en de duidelijkheid voor de vwo-4-leerlingen vervangen door semantische categorieën, waarbij 1 = helemaal niet poëtisch, 2 = niet poëtisch, 3 = enigszins poëtisch, 4 = poëtisch en 5 = heel poëtisch.

De teksten of tekstfragmenten betroffen ofwel een gedicht, ofwel een fragment van een liedtekst. De volgorde is willekeurig bepaald, al is er wel voor gezorgd dat de gedichten en liedtekstfragmenten elkaar voldoende afwisselden. De gekozen gedichten komen van bekende dichters of betreffen alledaagse gedichtjes die men bijvoorbeeld op sociale media tegenkomt. Voor de latere analyses is er een tweedeling gemaakt tussen traditionele gedichten en alledaagse gedichten vanwege het verschil in kwaliteit en poëziegehalte. Uit het onderzoek van Van der Starre (2017) blijkt namelijk dat teksten die mensen vaak tegenkomen of (her)kennen een lager poëziegehalte wordt toegekend dan teksten die men relatief weinig tegenkomt, zoals gedichten in poëziebundels.

De liedtekstfragmenten zijn geselecteerd op basis van het eigen inzicht van de onderzoeker en tips van collega's uit de Facebookgroep Leraar Nederlands nadat de onderzoeker hun hierin om input had gevraagd. De enige eis die aan de liedtekstfragmenten werd gesteld was dat er een of meerdere poëtische kenmerken op van toepassing moesten zijn. Er moesten dus rijm (volrijm en/of halfrijm), metrum, stijlfiguren en/of beeldspraak in het liedtekstfragment te herkennen zijn. In tabel 1 zijn de opgenomen gedichten en liedtekstfragmenten weergegeven.

Tabel 1. Opgenomen gedichten en liedtekstfragmenten in de pretest.

Gedichten	Titel + schrijver
	Het derde land – Martinus Nijhoff
	III – Piet Paaltjens
	Ik sta – Jan Arends
	Levensliefde – Onbekend
	Morgen – Rene Oskam
Liedtekstfragmenten	Titel + artiest
	Zwart Wit – Frank Boeijen
	Oceaan – Raccoon
	Rood – Marco Borsato

Bij zes van de tien teksten of tekstfragmenten werd leerlingen gevraagd om hun oordeel over de poëticiteit van de tekst of het tekstfragment zo concreet mogelijk toe te lichten. Bij deze toelichtingsvragen zijn richtlijnen voor de vorm van het antwoord toegevoegd om te voorkomen dat leerlingen te summier zouden antwoorden. Een voorbeeld van een oordeelvraag en bijbehorende toelichting zag er als volgt uit:

Figuur 1. Voorbeeld van een oordeelvraag en vraag om toelichting in de vragenlijst.

6.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Rood' van Marco Borsato.

Vandaag is rood de kleur van jouw lippen
Vandaag is rood wat rood hoort te zijn
Vandaag is rood
Het rood van rood wit blauw
Van heel mijn hart voor jou
Schreeuw van de roodbedekte daken dat ik van je hou
Vandaag is rood gewoon weer liefde tussen jou en mij

En nu sta je hier zo voor me
De rode avondzon streelt jouw gezicht
Je bent een wonder voor me
Denk ik, terwijl een doorn mijn vinger prikt

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

Helemaal niet poëtisch Niet poëtisch Enigszins poëtisch Poëtisch Heel poëtisch

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

6.2.

Vandaag is rood de kleur van jouw lippen
Vandaag is rood wat rood hoort te zijn

Vandaag is rood
Het rood van rood wit blauw
Van heel mijn hart voor jou
Schreeuw van de roodbedekte daken dat ik van je hou
Vandaag is rood gewoon weer liefde tussen jou en mij

En nu sta je hier zo voor me
De rode avondzon streelt jouw gezicht
Je bent een wonder voor me
Denk ik, terwijl een doorn mijn vinger prikt

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

Er is bewust voor gekozen om de teksten en tekstfragmenten te introduceren met naam en schrijver/zanger om duidelijk te maken of het om een gedicht of een liedtekstfragment gaat. De introductie dient als primer om leerlingen ervan bewust te maken dat het soms om liedteksten gaat en om eventueel herkenning te laten optreden wanneer leerlingen een lied niet meteen herkennen aan de tekst.

Na de beoordeling van de tien teksten of tekstfragmenten, al dan niet inclusief toelichting, zijn er nog wat vragen gesteld om het leesgedrag van de leerlingen in kaart te brengen. De vragen gingen over hoeveel boeken leerlingen gemiddeld per jaar lezen, hoe vaak ze verhalende boeken of poëzie in hun vrije tijd en in vakanties lezen en hoe ontspannend ze het vinden om te lezen. Deze vragen zijn ook in de vragenlijst opgenomen om eventuele relaties tussen de oordeelsvorming over de poëtische van teksten en leesgedrag in kaart te brengen. Tot slot is het gender, de leeftijd en de taalachtergrond bevraagd¹.

3.1.3. Procedure

De participanten zijn tijdens een les Nederlands benaderd om de digitale vragenlijst in te vullen. Op dat moment volgden zij online onderwijs, dus hebben zij de vragenlijst vanuit huis ingevuld. Voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst heeft de onderzoeker de participanten, die op dat moment een online les Nederlands volgden, verzocht om onderling de codes 01 t/m 25 te

¹ De volledige vragenlijst van de pretest is opgenomen in de bijlage. Zie bijlage 1.

verdelen zonder haar medeweten in het kader van de anonimiteitswaarborging van de participanten. De codes moesten immers aan het begin van de vragenlijst worden ingevuld. Verder werd de participanten verzocht om de code ergens te noteren of op te slaan, omdat ze deze in een latere fase van het onderzoek nogmaals nodig zouden hebben. Vervolgens heeft de onderzoeker één willekeurige leerling de opdracht gegeven het verdelen van de codes te leiden, waarna zij zelf tijdelijk de online vergadering heeft verlaten totdat leerlingen een seintje gaven dat de codes verdeeld waren.

Bij terugkeer in de online vergadering zijn de leerlingen als volgt geïnstrueerd:

Jullie gaan zo meteen meedoen aan een onderzoekje waarbij je tien korte tekstfragmenten moet beoordelen en soms moet toelichten. Lees alle vragen en instructies goed door en wees zo specifiek mogelijk bij de toelichtingsvragen. Wanneer je de woorden “Bedankt voor je deelname...” ziet, klik dan nogmaals op de rode pijl. Pas dan worden je antwoorden ingestuurd.

3.2. Fase 2: lessenreeks

3.2.1. Participanten

De interventie in de vorm van een driedelige lessenreeks is uitgevoerd in dezelfde vwo-4-klas ($N=25$) als bij de pretest. Gegevens over deze participantengroep zijn te vinden in paragraaf 3.1.1.

3.2.2. Materiaal

Voor de lessenreeks is gebruik gemaakt van 21 liedtekstfragmenten. De gekozen fragmenten zijn net als bij de liedtekstfragmenten in de pretest geselecteerd op basis van het eigen inzicht van de onderzoeker en tips van collega's uit de Facebookgroep Leraar Nederlands. Om een plek te krijgen in de lessenreeks, moesten de songtekstfragmenten een of meer poëtische kenmerken (rijm, metrum, stijlfiguren, beeldspraak en enjambementen) bevatten. Een overzicht van de titels en artiesten die tijdens de lessenreeks voorbij zijn gekomen, zijn opgenomen in tabel 2.

Tabel 2. Overzicht van titels en artiesten van opgenomen liedfragmenten in de lessenreeks.

	Titel	Artiest	Releasejaar
Les 1	Hoe het danst	Marco Borsato, Davina Michelle & John Ewbank	2019
	Deze is voor mij	Suzan & Freek	2020
	De echte vent	Racoon	2020
	Eva	Boudewijn de Groot	1996
	In de schuur	Snelle & Ronnie Flex	2020
	Ik neem je mee	Gers Pardoel	2011
	17 miljoen mensen	Davina Michelle & Snelle	2020
	Houten hart	De poema's	1999
	Habiba	Boef	2016
	Smoorverliefd	Snelle	2020
	Als ik je weer zie	Maan, Thomas Acda, Paul de Munnik & Typhoon	2021
Les 2	Mooi	Marco Borsato	2015
	Een stap terug	Miss Montreal	2019
	't Geeft niet	Suzan & Freek	2020
	Verleden tijd	Frenna & Lil Kleine	2018
	Slappend rijk	Boef	2017
	Blijven slapen	Maan & Snelle	2021
	Nooit meer een morgen	Marco Borsato	1998
	De kapitein deel II	Acda & De Munnik	2000
Les 3	Dichterbij dan ooit	BLØF	2001
	Het land van vriendschap	Lange Frans & Baas B.	2019

Tabel 3 laat zien dat de geselecteerde liedtitels op twee na allemaal uit de eenentwintigste eeuw stammen en dat twee derde van de titels relatief recent is met een releasedatum tussen 2016 en 2021. Er is bewust gekozen voor een relatief recent corpus, omdat de kans op herkenning bij leerlingen dan het grootst is en de muziek dan meer aansluit bij de belevingswereld van leerlingen. Aansluiten bij de leefwereld en voorkennis en ervaring van leerlingen zorgt ervoor dat je de leerstof betekenis geeft en dat draagt weer bij aan effectief leren in de klas (Ebbens & Ettekoven, 2015). Bovendien komen verschillende artiesten voor in het jaaroverzicht van

Spotify Wrapped, wat wil zeggen dat ze het afgelopen jaar vaak gestreamd en dus beluisterd zijn, ook door jongeren (zie ook hoofdstuk 1).

3.2.3. Procedure

De lessenreeks bestond uit drie lessen die volledig online zijn uitgevoerd. Leerlingen hebben kort voor de experimentele lessenreeks al een lessenreeks poëzie gehad waarin ze kennis hebben genomen van de poëtische begrippen rijm, metrum, stijlfiguren, beeldspraak en enjambementen. Kennis van deze begrippen werd bij aanvang van de lessenreeks daarom als bekend verondersteld. De eerste les stond in het teken van rijm en metrum in Nederlandse liedjes, de tweede les ging over stijlfiguren en beeldspraak in Nederlandse liedjes en in de derde les moesten leerlingen in groepjes zelfstandig een analyse van twee liedtekstfragmenten maken. Enjambementen werden vanwege het minder prominente karakter niet als apart onderdeel behandeld, maar werden af en toe in de lessen vervlochten. Hieronder zullen de lessen verder in detail worden toegelicht.

In de eerste les werd allereerst de lessenreeks geïntroduceerd. Aangezien de experimentele lessenreeks geen onderdeel van het lesprogramma in 4 vwo was, zijn de leerlingen ingelicht over de relevantie van en de reden voor de lessenreeks. Vervolgens zijn de leerdoelen voor de desbetreffende les kort doorgenomen. Deze waren als volgt:

- (1) Je kunt rijm op basis van **vorm** herkennen in Nederlandse liedjes.
- (2) Je kunt rijm op basis van **plaats** herkennen in Nederlandse liedjes.
- (3) Je kunt voorbeelden van assonantie en alliteratie herkennen in Nederlandse liedjes.
- (4) Je kunt het juiste metrum ontdekken in Nederlandse liedfragmenten.

Na de verwachtingen (met betrekking tot het gedrag en de werkhouding van leerlingen) van de lessenreeks expliciet te hebben gemaakt, is er gestart met het onderdeel rijm in liedjes. De docent (en tevens onderzoeker) liet steeds een liedfragment horen aan de leerlingen. Tijdens de eerste keer luisteren hadden leerlingen nog niet de tekst erbij. Bij de tweede keer luisteren was dit wel het geval. Bij het luisteren kregen leerlingen telkens een opdracht mee. Er werd bijvoorbeeld gevraagd van welk soort eindrijm er sprake is in het fragment, welke soorten rijm er te herkennen zijn of welk metrum in een fragment te herkennen is. Ook werd leerlingen meermaals verzocht om zoveel mogelijk voorbeelden van assonantie en/of alliteratie aan te wijzen in een fragment. Ze moesten dit thuis voor zichzelf noteren en aan het eind van de les

digitaal inleveren. Elk fragment werd na twee keer luisteren (met en zonder tekst) klassikaal besproken.

De tweede les kende eenzelfde opzet en werkwijze, maar er werd in plaats van op rijm en metrum ingezoomd op stijlfiguren en beeldspraak. In de les stonden de volgende leerdoelen centraal:

- (1) Je kunt stijlfiguren herkennen in Nederlandse liedjes.
- (2) Je kunt beeldspraak herkennen in Nederlandse liedjes.
- (3) Je kunt enjambementen herkennen in Nederlandse liedjes.

Door middel van de activerende constructie ‘Spot de...’ werden leerlingen aangespoord om op zoek te gaan naar de gevraagde stijlfiguren en/of vormen van beeldspraak. Leerlingen kregen eerst het liedfragment te horen, kregen vervolgens de bijbehorende tekst te zien en moesten ten slotte de juiste stijlfiguren en/of beeldspraak voor zichzelf noteren. Na elk liedfragment werden de bevindingen van de leerlingen kort klassikaal besproken. Een voorbeeld van een opdracht tijdens de les is weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Voorbeeldopdracht uit de lessenreeks ‘poëzie in muziek’.

Spot de metaforen, de personificatie en de hyperbool (Frenna, Lil Kleine – Verleden tijd)

Je kent mijn stem niet
Wie ik ben is wie je nu ziet
Wil je dansen met illusies
Ben niet de oude
Ben je verder dan het heden?
Wil je terug naar het verleden, zegt je dat iets?
Ey ey ey ey
Het is al lang verleden tijd
Dat ik nog werkte met m'n hart
Dat je heel de wereld voor mij was
Het zit nog veelste diep in mij
Ik liet je spelen met m'n hart
En nu gebruik ik 'm nooit meer

Nooit meer, nooit meer De straten lijken te huilen De bitches maken geluiden Je doet de deur dicht Ik zag jou als mijn wifey Maar jij deed niet als m'n wifey Ik begrijp niet

In de derde les kregen leerlingen de opdracht om in groepjes twee volledige songteksten te analyseren op rijm, stijlfiguren en beeldspraak. De songteksten waren ‘Dichterbij dan ooit’ van BLØF en ‘Het land van vriendschap’ van Lange Frans en Baas B. Deze songteksten zijn geselecteerd op basis van hun potentie met betrekking tot de poëtische begrippen die tijdens de eerste twee lessen aan bod zijn gekomen.

Na de instructie bij de opdracht zijn leerlingen willekeurig in groepjes van vier en twee groepjes van vijf uit elkaar gegaan in Break-outrooms. Eén groepslid maakte op basis van de groepsinput een schriftelijke analyse van de songteksten en leverde deze online in. Na een half uur zijn de leerlingen weer klassikaal bijeengekomen in de Teamsvergadering, waarna de docent een voorbeeld van een analyse van beide songteksten heeft laten zien en waar nodig heeft toegelicht.²

3.3. Fase 3: posttest

3.3.1. Participanten

Aan de posttest namen grotendeels dezelfde leerlingen uit de vwo-4-klas deel als aan de pretest ($N=23$). Twee leerlingen hebben de vragenlijst bij de posttest niet ingevuld vanwege afwezigheid of andere redenen. Van de participanten was 56,5% man ($N= 13$) en 43,5% vrouw ($N= 10$). De gemiddelde leeftijd bedroeg 15,3 ($SD= 0.56$) jaar. Van 95,7% van de leerlingen is Nederlands de moedertaal ($N= 22$) en één leerling gaf aan Zweeds en Nederlands als moedertaal te hebben ($N= 1$). Naast Nederlands ($N= 17$) wordt er thuis en/of met familie Engels ($N= 4$), Duits ($N= 1$), Frans ($N= 1$), Zweeds ($N= 1$), Chinees ($N= 1$) en Turks ($N= 1$) gesproken.

² De slides van de volledige lessenreeks zijn opgenomen als bijlage. Zie bijlage 2.

3.3.2. Materiaal

Het materiaal van de posttest bestond uit een vragenlijst, eveneens in Qualtrics, met eenzelfde opzet als de vragenlijst van de pretest, maar met tien andere teksten of tekstfragmenten. Het was belangrijk dat de geselecteerde gedichten en liedtekstfragmenten voor de posttest een gelijkwaardige tegenhanger waren van die uit de pretest. In tabel 3 is zijn de opgenomen gedichten en liedtekstfragmenten weergegeven, evenals de vergelijking met de titels van de pretest.

Tabel 3. Opgenomen gedichten en liedtekstfragmenten in de posttest, inclusief de tegenhangers uit de pretest.

Gedichten	Titel + schrijver	Tegenhanger uit pretest
	De danser – Martinus Nijhoff	Het derde land – Martinus Nijhoff
	Sonnet – P.C. Hooft (mijn lief, mijn lief, mijn lief)	III – Piet Paaltjens
	De verbeelding – Gerrit Komrij	Ik sta – Jan Arends
	Eggte liefde – Tim Hofman	Levensliefde – Onbekend
	Uitgezwaaid – Merel Morre	Morgen – Rene Oskam
Liedtekstfragmenten	Titel + artiest	Tegenhanger uit pretest
	Stil in mij – Van Dik Hout	Zwart Wit – Frank Boeijen
	Harder dan ik hebben kan – BLØF	Oceaan – Racoen
	Zij – Marco Borsato	Rood – Marco Borsato
	De overkant – Suzan & Freek, Snelle	Ze huult maar ze lacht – Maan
	Ik wou dat ik jou was – Veldhuis & Kemper	Zo stil - BLØF

Ook in de posttest werd bij zes van de tien teksten of tekstfragmenten om een toelichting bij het poëticiteitsoordeel gevraagd en werden ter afsluiting dezelfde vragen over leesgedrag, gender, leeftijd en taalachtergrond gesteld³.

³ De volledige vragenlijst van de posttest is als bijlage opgenomen. Zie bijlage 3.

3.3.3. Procedure

De vragenlijst van de posttest is tijdens een lesuur Nederlands op school digitaal afgenomen. De leerlingen zaten op dat moment verdeeld over twee lokalen waartussen de docent moest wisselen, waardoor niet voorkomen heeft kunnen worden dat er enige vorm van overleg heeft plaatsgevonden tussen leerlingen.

Leerlingen werden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst geïnstrueerd om hun code die ze bij de eerste vragenlijst hebben gekregen erbij te pakken en dezelfde code zo meteen nogmaals in te vullen bij de tweede vragenlijst vanwege administratieve doeleinden voor de onderzoeker. Vervolgens is nogmaals kort de instructie herhaald over hoe leerlingen de vragenlijst moesten doorlopen.

3.4. Onderzoeksdesign van fase 1 en 3

Het lessenreeksperiment betrof een binnenproefpersoonontwerp (*within-subjects-design*) met Testmoment (pretest vs. posttest) en Tekstcategorie (traditionele gedichten vs. alledaagse gedichten vs. muziekttekstfragmenten) als onafhankelijke variabelen en Mate van poëticiteit als afhankelijke variabele. Er is sprake van een volledig binnenproefpersoonontwerp, omdat de participanten zowel hebben deelgenomen aan de pretest als aan de posttest en aan alle tekstcategorieën zijn blootgesteld.

3.5. Analyse van fase 1 en 3

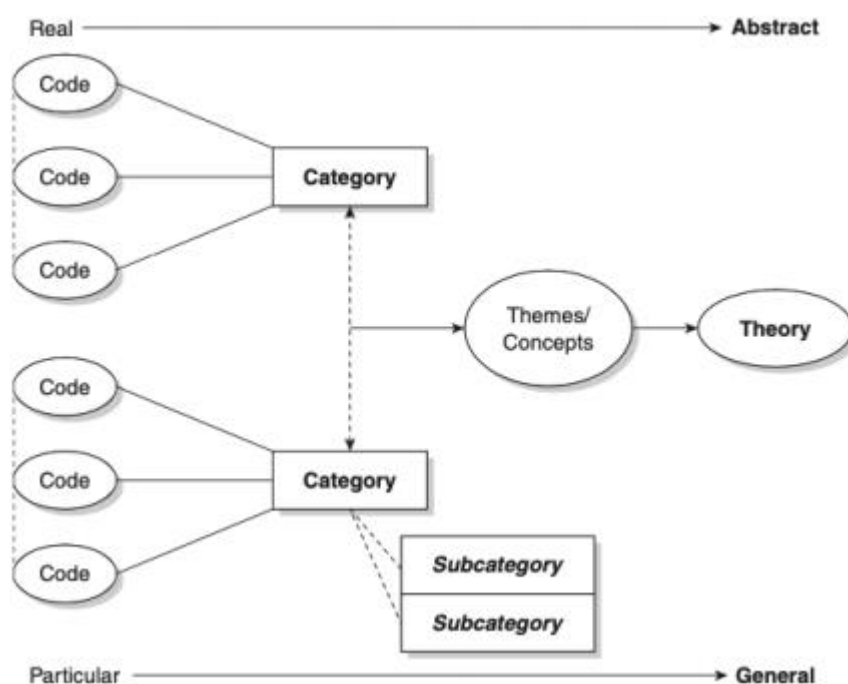
De resultaten van de pretest en de posttest zijn geanalyseerd met behulp van Qualtrics en het programma SPSS. Allereerst is er per item de gemiddelde poëticiteit en standaarddeviatie bepaald. Vervolgens is de gemiddelde poëticiteit bepaald per categorie (traditionele gedichten, alledaagse gedichten en muziekttekstfragmenten). Om te bepalen of er significante verschillen in poëticiteit bestaan tussen de meetmomenten en de categorieën, is er een tweeweg variantieanalyse met herhaalde metingen (*two-way repeated measures ANOVA*) uitgevoerd met Testmoment en Tekstcategorie als onafhankelijke variabelen en Mate van poëticiteit als afhankelijke variabele. Aangezien er twee participanten wel hebben deelgenomen aan de pretest maar niet aan de posttest, zijn deze participanten wegens incomplete data uit de dataset gehaald voor de statistische analyses.

Bovenstaande analyse betreft een analyse op groepsniveau. Er is echter ook een analyse uitgevoerd op individueel niveau, waarbij per leerling is nagegaan of liedtekstfragmenten in de posttest positiever, negatiever of gelijkwaardig beoordeeld werden ten opzichte van de pretest om eventuele veranderingen in poëticiteitsoordelen in kaart te brengen. Er is bewust voor

gekozen om deze analyse louter voor liedtekstfragmenten uit te voeren, aangezien dit onderzoek voornamelijk op deze tekstcategorie is gericht.

Naast de kwantitatieve analyse van de schaalvraag heeft er ook een kwalitatieve analyse plaatsgevonden van de toelichtingen bij de schaalvragen. Vanwege het verkennende karakter van dit onderzoek zijn de data inductief geanalyseerd. De data zijn achtereenvolgens open, axiaal en selectief gecodeerd en volgen daarmee het model van Saldaña (2016) zoals weergegeven in figuur 3.

Figuur 3. Model voor kwalitatieve analyse. Van code naar theorie (Saldaña, 2016, p.12).

Allereerst zijn alle data bekeken zijn er aan bruikbare toelichtingen één of meer labels toegekend. Vervolgens zijn de labels met elkaar vergeleken en zijn er waar nodig overkoepelende categorieën gevormd wanneer de labels min of meer overeenkwamen, maar beter pasten onder een overkoepelende naam⁴. Een voorbeeld hiervan zijn de volgende toelichtingen:

25: het gaat de richting in van poëzie [red.] maar er zijn geen moeilijke woorden gebruikt en dat maakt het voor mij poëtisch.

⁴ De volledige coderingen zijn opgenomen als bijlage. Zie bijlage 4.

13: Ik vind de tekst veel te makkelijk bedacht, er zit geen reden achter.

02: Ik vind dit niet poëtisch, omdat het veel te simpel is en er zit geen doordachte mening achter.

Waar bij het open coderen onder andere de labels (*geen*) *moeilijke woorden*, *makkelijk* en *simpel* werden toegekend, zijn deze in de volgende codeerfase, het axiaal coderen, samengebracht onder de categorie *complexiteit*. Tot slot zijn per tekst(fragment) de gemaakte categorieën en hun frequenties in kaart gebracht en geanalyseerd op eventuele relaties en theorieën.

Uiteindelijk zijn 23 categorieën ontstaan: *rijm*, (*diepere*) *betekenis*, *tekststructuur*, *persoonlijke ervaring/gevoel*, *begrijpelijkheid*, *duidelijkheid*, *vorm*, *herhaling*, *stijlfiguren*, *beeldspraak*, *soort tekst*, *complexiteit*, *enjambement*, *vergelijking met andere teksten*, *thema*, *lengte*, *woordgebruik*, *poëtische middelen*, *humor*, *aan het denken zetten*, *genre*, *doel* en *stijl*. Voor sommige categorieën geldt dat zowel positieve als negatieve toelichtingen met betrekking tot die categorie zijn opgenomen. Sommige participanten vonden een tekst(fragment) bijvoorbeeld poëtisch omdat er rijm in zit of vonden het juist minder poëtisch door het gebrek aan rijm, zoals onderstaande voorbeelden laten zien.

22: ik vind dit heel poëtisch omdat het duidelijk rijmt, er een verhaal achter zit en het uit 15 zinnen bestaat.

20: in de tekst zijn er geen strofes, de woorden rijmen niet en dezelfde woorden worden herhaald.

Tot slot is er bewust voor gekozen om bepaalde codes die bij bepaalde categorieën horen toch als aparte categorieën op te nemen, bijvoorbeeld in het geval van *stijlfiguren*, *beeldspraak*, *enjambement* en *poëtische middelen*. De eerste drie begrippen zijn eigenlijk allemaal poëtische middelen (net als rijm), maar in dat geval zou die categorie erg breed worden. Bovendien noemden sommige participanten de poëtische middelen als groep zonder specifiek te benoemen om welke middelen het ging, terwijl andere participanten dit wel specifieker benoemden. Er is bewust naar gestreefd om dat onderscheid te behouden. Datzelfde geldt voor *herhaling*, dat eigenlijk een stijlfiguur betreft en toch als aparte categorie is opgenomen om dezelfde redenen.

3.6. Fase 4: focusgroep-interview

3.6.1. Participanten

Aan het focusgroep-interview hebben zeven leerlingen deelgenomen uit dezelfde vwo-4-klas als bij de pretest en de posttest ($N = 7$). Van hen was 57% man ($N = 4$) en 43% vrouw ($N = 3$), waarmee de focusgroep representatief kan worden genoemd voor de vwo-4-klas. Alle leerlingen hebben het Nederlands als moedertaal, maar naast Nederlands ($N = 5$) wordt er thuis en/of met familie ook Chinees ($N = 1$) en Turks ($N = 1$) gesproken. De leerlingen zijn door de onderzoeker geselecteerd op basis van hun vermogen om hun meningen en ervaringen, waarnaar in het focusgroep-interview werd gevraagd, goed te kunnen verwoorden.

3.6.2. Procedure

Het focusgroep-interview is grotendeels voorbereid, uitgevoerd en uitgewerkt volgens het stappenplan van Van Assema et al. (1992). In de voorbereidingsfase zijn de leerlingen door de onderzoeker benaderd met de vraag of ze mee wilden doen aan een groepsinterview met klasgenoten. Er is kort (zonder te veel context) benoemd waar het interview over zal gaan en er is aangegeven dat leerlingen zijn uitgekozen op hun spreekvaardigheid en argumentatieve vaardigheden. Na instemming van de leerlingen is per mail aan de ouder(s) van de leerlingen om toestemming voor deelname gevraagd, aangezien zes van de zeven leerlingen jonger dan 16 jaar waren.⁵ Van elke leerling heeft minimaal één ouder toestemming verleend.

Het focusgroep-interview vond in een klaslokaal op de school in Gelderland plaats. Na wat korte praatjes met de deelnemers bij binnenkomst is het interview, geleid door de onderzoeker, ingeleid door de aanwezigheid op prijs te stellen en het gespreksonderwerp meer in te kaderen. Ook is er aangegeven dat er geen foute antwoorden kunnen worden gegeven en dat alles goed is, aangezien het om de eigen meningen en ervaringen gaat. Wat betreft praktische zaken is aangegeven dat het gesprek wordt opgenomen, maar dat de bandopname alleen door de onderzoeker wordt beluisterd, de data alleen voor onderzoeksdoeleinden worden gebruikt en de data niet terug te herleiden zijn tot de leerlingen, waardoor ze volledig anoniem zullen blijven. Tot slot is aangegeven dat het de bedoeling is dat de leerlingen naar elkaar luisteren, elkaar laten uitpraten en ook non-verbale uitingen, zoals knikken, zoveel mogelijk hoorbaar moeten maken door bijvoorbeeld 'klopt' of 'ja' te zeggen.

⁵ De mail aan ouders met de vraag om toestemming voor deelname van hun zoon/dochter is opgenomen als bijlage. Zie bijlage 5.

Vervolgens is op een natuurlijke manier de vooraf opgestelde vraagroute doorlopen.⁶ Leerlingen zijn bevraagd op wat zij poëzie vinden, wanneer ze ermee in aanraking komen, of ze muziekteksten vóór en ná de lessenreeks onder poëzie vinden vallen (inclusief toelichting), waar ze bij het luisteren naar een liedje op letten en of de lessenreeks daar iets in veranderd heeft. Tot slot is er ingegaan op de kwestie of muziekteksten in aanmerking kunnen komen voor literaire prijzen, zoals bij Bob Dylan is gebeurd.

Als afsluiting van het interview werden de leerlingen bedankt voor hun medewerking en hebben ze een kleine traktatie ontvangen. Het inhoudelijke interview (exclusief inleiding en afsluiting) heeft ongeveer 30 minuten geduurd. Deze tijdsduur is bepaald op basis van praktische redenen (lessen op school) en op basis van het beroep dat gedaan kan worden op het uithoudingsvermogen van de deelnemers (Van Selm, 2007).

3.6.3. *Analyse*

Het focusgroep-interview is volledig getranscribeerd⁷, waarna interessante uitspraken en passages zijn gemarkeerd. Vervolgens zijn de belangrijkste resultaten gerapporteerd en waar nodig geïllustreerd met (aangepaste) citaten uit het transcript.

⁶ De vraagroute maakt onderdeel uit van het protocol voor het focusgroep-interview. Dit protocol is opgenomen als bijlage. Zie bijlage 6.

⁷ De volledige transcriptie is opgenomen als bijlage. Zie bijlage 7.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de pretest, de posttest en het focusgroep-interview beschreven. Per onderzoeksfase zijn de poëticiteitsoordelen weergegeven en geanalyseerd, waarna datzelfde is gedaan voor de gecodeerde toelichtingen bij die oordelen. Bij de analyse van de gecodeerde toelichtingen van de posttest is ook een vergelijking gemaakt met de gecodeerde resultaten van de pretest. Vervolgens zijn de data van de pre- en posttest met elkaar vergeleken, zowel op groepsniveau door middel van statistische toetsing als op individueel niveau. Ook zijn de resultaten met betrekking tot het leesgedrag in kaart gebracht. Tot slot zijn de belangrijkste bevindingen uit het focusgroep-interview geanalyseerd en beschreven.

4.1. Pretest

4.1.1. Poëticiteitsoordelen pretest

In de pretest is middels een vragenlijst met zowel gedichten als liedtekstfragmenten in kaart gebracht hoe poëtisch leerlingen de teksten vonden aan de hand van een vijfpunts Likertschaal. De resultaten per tekstcategorie en per item zijn weergegeven in tabel 4.

Tabel 4. Gemiddeldes en standaardafwijkingen met betrekking tot het poëtische gehalte van teksten uit de pretest, uitgesplitst naar categorie (waarbij 1 = helemaal niet poëtisch en 5 = zeer poëtisch).

	Item	M	SD
Traditionele gedichten	Het derde land – Martinus Nijhoff	3.36	0.89
	III – Piet Paaltjens	4.20	0.69
	Ik sta – Jan Arends	2.04	1.15
	Totaal	3.20	0.62
Alledaagse gedichten	Levensliefde - Anoniem	2.72	1.22
	Morgen – Rene Oskam	3.52	1.06
	Totaal	3.12	0.93
Liedtekstfragmenten	Zwart Wit – Frank Boeijen	2.88	1.07
	Oceaan – Racoon	3.88	1.03
	Rood – Marco Borsato	2.68	1.01
	Ze huult maar ze lacht – Maan	3.20	0.89
	Zo stil – BLØF	3.28	0.78
	Totaal	3.18	0.66

Over het algemeen leken de verschillende tekstcategorieën weinig te verschillen in mate van poëticiteit, aangezien de gemiddeldes dicht bij elkaar lagen. Liedtekstfragmenten deden nauwelijks onder voor traditionele gedichten en er werd gemiddeld een positiever poëticiteitsoordeel aan toegekend dan aan alledaagse gedichten. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het gedicht ‘Ik sta’ van Jan Arends bijzonder laag werd beoordeeld op poëticiteit

($M= 2.04$, $SD= 1.15$). Het gedicht werd veruit het laagst beoordeeld van alle items uit de pretest. Leerlingen vonden dit gedicht over het algemeen niet poëtisch, maar omdat er bij dit gedicht geen toelichting werd gevraagd, is een nadere onderbouwing van dit gemiddelde oordeel niet mogelijk. ‘III’ van Piet Paaltjens werd daarentegen juist bijzonder hoog beoordeeld op poëticiteit. ($M= 4.20$, $SD= 0.69$). Leerlingen vonden dit gedicht over het algemeen poëtisch, maar hoefden hun oordeel ook bij dit item niet toe te lichten, waardoor een nadere onderbouwing ontbreekt.

Verder bleek er sprake van meer verdeeldheid bij de alledaagse gedichten gezien de relatief hoge standaarddeviatie ten opzichte van de andere tekstcategorieën.

Met betrekking tot liedtekstfragmenten werd ‘Oceaan’ van Racoon het hoogst beoordeeld op poëticiteit. ($M= 3.88$, $SD= 1.03$). Het oordeel van leerlingen kwam vooral voort uit het rijm dat erin zit en de diepere betekenis die het liedtekstfragment volgens hen heeft. Ook ‘Ze huult maar ze lacht’ van Maan ($M= 3.20$, $SD= 0.89$) en ‘Zo stil’ van BLØF ($M= 3.28$, $SD= 0.78$) kregen een relatief hoog poëticiteitsoordeel, terwijl ‘Zwart wit’ van Frank Boeijen ($M= 2.88$, $SD= 1.07$) en ‘Rood’ van Marco Borsato ($M= 2.68$, $SD= 1.01$) wat achterbleven, al moet bij de twee laatstgenoemden worden opgemerkt dat de leerlingen hier meer verdeeld over waren, zoals de relatief hoge standaarddeviaties laten zien.

4.1.2. Toelichting van poëticiteitsoordelen pretest

Naast dat leerlingen een tekst(fragment) moesten beoordelen aan de hand van een schaalvraag, moesten ze bij zes van de tien items ook een toelichting bij hun oordeel geven. Deze toelichtingen zijn vervolgens gecodeerd en gecategoriseerd. De resultaten per tekst(fragment) worden hieronder in tabellen weergegeven, evenals de gebundelde resultaten per tekstcategorie.

‘Het derde land’ – Martinus Nijhoff

Tabel 5. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Het derde land’ van Martinus Nijhoff bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	14
Herhaling	6
(Diepere) betekenis	4
Vorm	3
Persoonlijke ervaring/gevoel	2
Tekststructuur	2
Soort tekst	2
Stijlfiguren	1
Beeldspraak	1
Enjambement	1
Begrijpelijkheid	1

Duidelijkheid	1
Complexiteit	1
Vergelijking met andere teksten	1

Uit tabel 5 blijkt dat leerlingen hun poëticiteitsoordeel over ‘Het derde land’ vooral baseerden op de aan- of afwezigheid van rijm ($n=14$). De meningen met betrekking tot het gebruik van rijm waren verdeeld. Sommige leerlingen vonden het gedicht poëtisch door de aanwezigheid van rijm, maar de meerderheid ging juist in op het gebrek aan rijm: ‘Ik vind het enigszins poëtisch, want veel zinnen hebben dezelfde zinsopbouw, maar ik mis toch wel een beetje het rijmen’ (leerling 5).

Daarnaast werd er vaker ingegaan op de herhaling ($n=6$) in het gedicht. Deze werd over het algemeen weinig gewaardeerd door leerlingen: ‘Er staan te veel dezelfde zinnen in wat de tekst minder interessant maakt’ (leerling 16), ‘Er zit rijm in en het heeft heel veel herhaling, wat eigenlijk wel te veel herhaling is en niet al te best rijmt, maar nog wel poëtisch is’ (leerling 4) en ‘Het rijmt wel, maar dat komt omdat heel de tijd dezelfde woorden gebruikt zijn op het eind. Dat vind ik niet poëtisch’ (leerling 22).

Verder is het opvallend dat sommige leerlingen zich lieten leiden door de soort tekst ($n=2$), zoals leerling 13: ‘Het is een gedicht, en dat vind ik altijd poëtisch’. Daarnaast was soms hun persoonlijke ervaring met of gevoel bij een tekst ($n=2$) bepalend: ‘Het voelt meer als een verhaal dan een poëtisch stukje tekst. Het geeft gewoon niet dat poëtische gevoel.’ (leerling 17).

‘Levensliefde’ – Anoniem

Tabel 6. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Levensliefde’ van Anoniem bepalen.

Concept	Frequentie
(Diepere) betekenis	9
Rijm	7
Complexiteit	5
Vorm	5
Herhaling	4
Lengte	3
Duidelijkheid	2
Aan het denken zetten	1
Thema	1
Tekststructuur	1
Vergelijking met andere teksten	1

Tabel 6 toont dat de poëticiteitsoordelen van ‘Levensliefde’ op andere concepten gestoeld zijn dan bij ‘Het derde land’. Hoewel veel leerlingen aangaven het rijm te missen ($n=7$), noemden

ze ook vaak het gebrek aan een diepere betekenis ($n=9$), al dan niet in combinatie met het gebrek aan complexiteit ($n=5$), zoals leerling 2 het verwoordde: ‘Ik vind dit niet poëtisch, omdat het veel te simpel is en er zit geen doordachte mening achter’. Ook werd het gedicht te kort gevonden ($n=3$).

‘Oceaan’ – Racoon

Tabel 7. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Oceaan’ van Racoon bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	15
(Diepere) betekenis	14
Persoonlijke ervaring/gevoel	3
Soort tekst	2
Beeldspraak	2
Vorm	2
Tekststructuur	1
Duidelijkheid	1
Begrijpelijkheid	1
Aan het denken zetten	1
Thema	1

Tabel 7 laat zien dat leerlingen zich bij het liedtekstfragment van ‘Oceaan’ vooral lieten leiden door het rijm ($n=15$) en de (diepere) betekenis ($n=14$). Er zit relatief veel rijm in het fragment en dat werd gewaardeerd: ‘In het gedicht komen veel verschillende soorten rijm voor wat je veel ziet in poëzie’ (leerling 16). Over de (diepere) betekenis waren leerlingen iets meer verdeeld. Wie er een betekenis in zag, kon dat waarderen, zoals leerling 12: ‘Het tekstfragment heeft een verdere betekenis dan wat er letterlijk staat’. Wie er echter geen betekenis in zag, was minder positief over het poëtische gehalte van het tekstfragment: Ik vind de tekst niet poëtisch omdat ik niet een achterliggende reden achter de tekst kan vinden’ (leerling 13).

‘Rood’ – Marco Borsato

Tabel 8. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Rood’ van Marco Borsato bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	10
(Diepere) betekenis	8
Herhaling	6
Poëtische middelen	3
Persoonlijke ervaring/gevoel	2
Begrijpelijkheid	2
Duidelijkheid	2
Thema	2
Beeldspraak	2
Soort tekst	2

Doel	1
Woordgebruik	1
Tekststructuur	1
Vorm	1
Vergelijking met andere teksten	1

Opnieuw blijken leerlingen hun poëticiteitsoordeel over ‘Rood’ vooral te baseren op rijm ($n=10$) en een diepere betekenis ($n=8$). Leerlingen waren het er in het algemeen wel over eens dat het tekstfragment rijm bevat, maar over de aanwezigheid van een (diepere) betekenis waren ze meer verdeeld. Sommige leerlingen zagen er een achterliggende betekenis in en vonden dat poëtisch, terwijl anderen dat niet zagen en de poëticiteit daarom lager beoordeelden.

Verder bestond er verdeeldheid over de herhaling van ‘rood’ ($n=6$) in het muziekttekstfragment. Leerling 9 kon de herhaling niet zo waarderen: ‘Ik vind het gebruik van rood niet echt poëtisch. Daarnaast is er te veel herhaling en wordt rood te letterlijk genomen’. Leerling 8 was het daar niet mee eens en vond die herhaling juist poëtisch: ‘Het is poëtisch, want ik vind het een mooie betekenis hebben en het leest lekker, doordat het woord rood vaak herhaald wordt. Hierdoor ziet het er poëtisch uit’.

Bovendien bevat het muziekttekstfragment beeldspraak ($n=2$). Leerlingen die dit opmerkten, spraken zich hier in positieve zin over uit: ‘Rood is een soort metafoor voor verschillende dingen, wat het fragment [red.] poëtisch maakt’ (leerling 16).

‘Ze huilt maar ze lacht’ – Maan

Tabel 9. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Ze huilt maar ze lacht’ van Maan bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	12
(Diepere) betekenis	8
Vorm	4
Soort tekst	2
Duidelijkheid	2
Woordgebruik	2
Tekststructuur	2
Genre	2
Poëtische middelen	2
Begrijpelijkheid	1
Enjambement	1
Stijlfiguren	1
Thema	1

Net als bij de andere teksten of tekstfragmenten laat tabel 8 zien dat de poëticiteit van ‘Ze huilt maar ze lacht’ vooral wordt bepaald door rijm ($n=12$) en een diepere betekenis ($n=8$). Leerling

7 verwoordde dit als volgt, waarbij de muziekttekst als genre ook werd meegenomen: ‘In de tekst is sprake van rijm en het heeft een vrij diepe betekenis voor een liedje’.

Opvallend bij dit tekstfragment is dat meerdere leerlingen de vorm ($n=4$) aanhaalden. Zo vond een leerling het de vorm van een gedicht hebben en ging een andere leerling in op de lengte van de zinnen die blijkbaar goed bij de tekst passen.

Ook kwam hier duidelijk een poëtische opvatting naar voren die leerlingen eerder bij andere teksten of tekstfragmenten impliciet lieten. Die opvatting had te maken met begrijpelijkheid en duidelijkheid. Leerlingen gaven namelijk vaker aan dat een tekst begrijpelijk en duidelijk moet zijn om poëtisch te kunnen zijn: ‘De tekst is wel redelijk te begrijpen maar het is niet een heel duidelijk verhaal dus daarom enigszins poëtisch’ (leerling 10). Met duidelijkheid wordt hier bedoeld dat er geen verwarring mag ontstaan over wat er staat, maar dat er slechts één interpretatie mogelijk is. Andere leerlingen vonden teksten juist poëtischer wanneer deze geen eenduidige betekenis heeft: ‘Ook in deze tekst wordt iets verteld op een vage manier met andere woorden. Er wordt dus niet direct gezegd wat er bedoeld wordt. Dat vind ik poëzie’ (leerling 14).

Tot slot lijken herkenning en genredenken ($n=2$) een rol te kunnen spelen in het poëticiteitsoordeel. Zo zei leerling 2 het liedje te kennen, waardoor hij het niet poëtisch vond: ‘Ook ken ik dit als een liedje en dan komt het niet poëtisch voor mij over’.

‘Morgen’ – Rene Oskam

Tabel 10. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Morgen’ van Rene Oskam bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	13
(Diepere) betekenis	5
Vorm	5
Persoonlijke ervaring/gevoel	4
Duidelijkheid	3
Thema	3
Herhaling	3
Tekststructuur	2
Stijl	1
Vergelijking met andere teksten	1

Uit tabel 8 blijkt dat rijm ($n=13$) veruit het meest in het oog springt bij ‘Morgen’. Opvallend is wel dat leerlingen hier niet alleen het volrijm bij de tweede en vierde versregel van elke strofe opmerkten, maar ook vormen van halfrijm, zoals assonantie en alliteratie. Bovendien bleek halfrijm in combinatie met de herhalingen in het gedicht bij drie leerlingen een ‘poëtische vibe’ te geven, hetgeen onder persoonlijke ervaring of gevoel ($n=4$) valt.

Naast dat er een analyse van de toelichtingen per item heeft plaatsgevonden in de pretest, zijn de resultaten ook gebundeld per tekstcategorie en vervolgens geanalyseerd en vergeleken. Hoewel de categorieën niet uit evenveel items bestaan en vergelijkingen daardoor wat gekleurd zijn, kwam er toch het een en ander uit naar voren. De gebundelde resultaten zijn weergegeven in tabel 11.

Tabel 11. Gebundelde resultaten van concepten die het poëticiteitsoordeel bepalen in de pretest, uitgesplitst naar tekstcategorie.

Concepten traditionele gedichten (n=1)	Frequen- -tie	Concepten alledaagse gedichten (n=2)	Frequen- -tie	Concepten muziektekst- fragmenten (n=3)	Frequen- -tie
Rijm	14	Rijm	20	Rijm	37
Herhaling	6	(Diepere) betekenis	14	(Diepere) betekenis	27
(Diepere) betekenis	4	Vorm	10	Vorm	7
Soort tekst	2	Herhaling	7	Herhaling	6
Tekststructuur	2	Duidelijkheid	5	Soort tekst	6
Persoonlijke ervaring/ gevoel	2	Complexiteit	5	Duidelijkheid	5
Begrijpelijkheid	1	Thema	4	Persoonlijke ervaring/ gevoel	5
Duidelijkheid	1	Persoonlijke ervaring/ gevoel	4	Poëtische midelen	5
Beeldspraak	1	Tekststructuur	3	Begrijpelijkheid	4
Complexiteit	1	Lengte	3	Tekststructuur	4
Enjambement	1	Vergelijking met andere teksten	2	Beeldspraak	4
Vergelijking met andere teksten	1	Aan het denken zetten	1	Thema	4
Vorm	0	Stijl	1	Woordgebruik	3
Thema	0	Begrijpelijkheid	0	Genre	2
Lengte	0	Beeldspraak	0	Stijlfiguren	1
Aan het denken zetten	0	Stijlfiguren	0	Enjambement	1
Stijlfiguren	0	Soort tekst	0	Aan het denken zetten	1
Doel	0	Enjambement	0	Vergelijking met andere teksten	1
Woordgebruik	0	Doel	0	Doel	1
Stijl	0	Woordgebruik	0	Complexiteit	0
Poëtische middelen	0	Poëtische middelen	0	Lengte	0
Genre	0	Genre	0	Stijl	0

Tabel 11 toont dat alle drie de tekstcategorieën op basis van veelal dezelfde concepten zijn beoordeeld op mate van poëticiteit. Bij alle drie de tekstcategorieën werd het poëticiteitsoordeel met afstand het meest bepaald door het rijm, maar ook de diepere betekenis en herhaling werden veel genoemd. Ook werden vorm en duidelijkheid relatief vaak genoemd bij alledaagse gedichten en muziektekstfragmenten, maar niet of nauwelijks bij traditionele gedichten. Dit komt wellicht doordat er slechts bij één van de drie traditionele gedichten uit de vragenlijst om een toelichting is gevraagd.

4.2. Posttest

4.2.1. Poëticiteitsoordelen posttest

In de posttest is net als in de pretest middels een vragenlijst met zowel gedichten als liedtekstfragmenten in kaart gebracht hoe poëtisch leerlingen de teksten vonden aan de hand van een vijfpunts Likertschaal. De resultaten per categorie en per item zijn weergegeven in tabel 12.

Tabel 12. Gemiddeldes en standaardafwijkingen met betrekking tot het poëtische gehalte van teksten uit de posttest, uitgesplitst naar categorie (waarbij 1= helemaal niet poëtisch en 5= zeer poëtisch).

	Item	<i>M</i>	<i>SD</i>
Traditionele gedichten	Verbeelding – Gerrit Komrij	4.00	0.88
	De danser – Martinus Nijhoff	3.91	0.97
	Sonnet – P.C. Hooft	3.87	0.95
	Totaal	3.93	0.81
Alledaagse gedichten	Eggte liefde – Tim Hofman	2.91	1.32
	Uitgezwaaid – Merel Morre	3.39	1.24
	Totaal	3.15	1.09
Liedtekstfragmenten	Stil in mij – Van Dik Hout	3.17	0.96
	Harder dan ik hebben kan – BLØF	3.48	0.93
	Zij – Marco Borsato	3.61	0.82
	De overkant – Suzan & Freek, Snelle	3.30	0.62
	Ik wou dat ik jou was – Veldhuis & Kemper	3.22	1.21
	Totaal	3.36	0.65

Allereerst is het opvallend dat de gemiddelde poëticiteit over het algemeen hoger uitviel dan bij de pretest. Alle teksten of tekstfragmenten uit de posttest, op ‘Eggte liefde’ van Tim Hofman ($M= 2.91$, $SD= 1.32$) na, werden gemiddeld gezien minimaal enigszins poëtisch gevonden, terwijl dit bij de teksten en tekstfragmenten uit de pretest lang niet overal het geval was.

Verder lagen de gemiddeldes van de tekstcategorieën minder dicht bij elkaar dan bij de pretest. Traditionele gedichten ($M= 3.93$, $SD= 0.81$) werden het hoogst beoordeeld op

poëtischeit, gevolgd door respectievelijk liedtekstfragmenten ($M= 3.36$, $SD= 0.65$) en alledaagse gedichten ($M= 3.15$, $SD= 1.09$).

Daarnaast blijkt dat de traditionele gedichten niet alleen het hoogst scoorden op het algemene gemiddelde. Ook afzonderlijk vormden ze de top drie van hoogst beoordeelde teksten op mate van poëtischeit. ‘De Verbeelding’ van Gerrit Komrij ($M= 4.00$, $SD= 0.88$), ‘De danser’ van Martinus Nijhoff ($M= 3.91$, $SD= 0.97$) en ‘Sonnet’ van P.C. Hooft ($M= 3.87$, $SD= 0.95$) werden gemiddeld gezien als poëtisch beoordeeld of zaten daar dicht tegenaan. Deze traditionele gedichten lagen dus qua gemiddeldes dicht bij elkaar dan de traditionele gedichten uit de pretest, waarbij ‘Ik sta’ van Jan Arends en ‘III’ van Piet Paaltjens er duidelijk uit sprongen.

Bij de alledaagse gedichten bestond relatief veel verdeeldheid over de mate van poëtischeit, zo blijkt uit de relatief hoge standaarddeviaties.

De liedtekstfragmenten werden allemaal enigszins poëtisch tot poëtisch gevonden. Daarvan werd ‘Zij’ van Marco Borsato ($M= 3.61$, $SD= 0.82$) het hoogst beoordeeld, gevolgd door ‘Harder dan ik hebben kan’ van BLØF ($M= 3.48$, $SD= 0.93$). ‘Stil in mij’ van Van Dik Hout ($M= 3.17$, $SD= 0.96$) en ‘Ik wou dat ik jou was’ van Veldhuis & Kemper ($M=3.22$, $SD= 1.21$) werden het laagst beoordeeld, hoewel er over die laatste, gezien de hogere standaarddeviatie, enige verdeeldheid bestond.

4.2.2. Toelichting van poëtischeitsoordelen posttest

Ook bij de posttest moesten leerlingen bij zes van de tien items een toelichting bij hun poëtischeitsoordeel geven. Deze toelichtingen zijn vervolgens gecodeerd en gecategoriseerd. De resultaten per tekst(fragment) worden hieronder in tabellen weergegeven, evenals de gebundelde resultaten per tekstcategorie.

‘De verbeelding’ – Gerrit Komrij

Tabel 13. Concepten die het poëtischeitsoordeel over ‘De verbeelding’ van Gerrit Komrij bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	17
(Diepere) betekenis	4
Duidelijkheid	4
Stijlfiguren	4
Beeldspraak	3
Vorm	3
Persoonlijke ervaring/gevoel	1
Poëtische middelen	1
Complexiteit	1

Begrijpelijkheid	1
Tekststructuur	1

Tabel 13 toont dat rijm ($n=17$) veruit het vaakst werd genoemd in de toelichtingen, zoals door leerling 25: ‘Het rijm aan het eind van de versregels geeft een erg poëtische sfeer vind ik’. Het rijm is immers goed zichtbaar in de tekst. Verder merkten leerlingen vaker stijlfiguren ($n=4$) en beeldspraak ($n=3$) op, net als dat er werd ingegaan op de duidelijkheid ($n=4$) van het gedicht. Opnieuw bleek dat enige vaagheid door sommige leerlingen vrij poëtisch wordt gevonden: ‘Er worden heel veel stijlfiguren en beeldspraak gebruikt. Ook is het voor mij niet meteen duidelijk wat er precies bedoeld wordt’ (leerling 14).

‘Eggte liefde’ – Tim Hofman

Tabel 14. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Eggte liefde’ van Tim Hofman bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	6
(Diepere) betekenis	5
Humor	4
Woordgebruik	4
Vorm	4
Lengte	3
Begrijpelijkheid	3
Stijlfiguren	2
Soort tekst	1
Vergelijking met andere teksten	1
Beeldspraak	1
Herhaling	1

De verdeeldheid die uit de descriptieve gegevens naar voren kwam, is ook terug te zien in tabel 14. Er werden veel verschillende concepten genoemd die bepalend waren voor het poëticiteitsoordeel. Opvallend was dat rijm ($n=6$) toch nog het meest werd genoemd, terwijl het gedichtje geen rijm bevat. De toelichtingen met betrekking tot het rijm gingen dan ook over het gemis ervan. Voor die leerlingen is rijm dus (onder andere) een bepalende factor voor de mate van poëticiteit.

Een ander, nieuw concept dat werd genoemd is humor ($n=4$). Leerlingen vonden het tekstje wel komisch, maar koppelden dat niet aan poëzie: ‘Ik vind het komisch, maar heel poëtisch lijkt het me niet’ (leerling 1).

Verder bleek lengte ($n=3$) voor sommige leerlingen bepalend voor de mate van poëticiteit. Hierover bestond wel verdeeldheid. De een vond de lengte poëtisch, zoals leerling

25: ‘Het is kort maar krachtig en ik koppel dat in mijn hoofd aan poëzie’, terwijl de ander het juist minder poëtisch vindt, zoals leerling 20: ‘Het is alleen wel erg kort’.

Tot slot werd begrijpelijkheid ($n=3$) vaker genoemd. Hierover was het oordeel unaniem: de tekst was onbegrijpelijk en dat deed af aan de mate van poëticiteit.

‘Harder dan ik hebben kan’ – BLØF

Tabel 15. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Harder dan ik hebben kan’ van BLØF bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	13
(Diepere) betekenis	7
Beeldspraak	7
Stijlfiguren	5
Genre	1
Begrijpelijkheid	1
Duidelijkheid	1
Persoonlijke ervaring/gevoel	1
Poëtische middelen	1
Herhaling	1
Vorm	1
Vergelijking met andere teksten	1
Enjambement	1
Tekststructuur	1

Tabel 15 laat zien dat er bij ‘Harder dan ik hebben kan’ eveneens veruit het meest werd gelet op het rijm ($n=13$). Er zit zowel volrijm als halfrijm in, maar voor sommige leerlingen leek te gelden: hoe meer, hoe beter, zoals voor leerling 6: ‘Ik vind het iets minder poëtisch omdat het niet overal rijmt, maar ik vind het wel mooi dat veel zinnen met dezelfde letters beginnen’.

Daarnaast hadden ook meerdere toelichtingen betrekking op stijlfiguren ($n=5$) en beeldspraak ($n=7$). Voor leerling 9 dragen die concepten bij aan de poëticiteit van een tekst: ‘Er is sprake van stijlfiguren en beeldspraak en dat maakt een tekst poëtisch. Verder impliceerde één leerling dat stijlfiguren en beeldspraak de begrijpelijkheid van een tekst kunnen verstoren: ‘In deze tekst worden wel stijlfiguren en beeldspraak gebruikt maar het is wel nog te begrijpen.’ (leerling 14).

‘Zij’ – Marco Borsato

Tabel 16. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Zij’ van Marco Borsato bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	12
(Diepere) betekenis	6
Beeldspraak	6
Stijlfiguren	4

Persoonlijke ervaring/gevoel	3
Vorm	2
Woordgebruik	1
Begrijpelijkheid	1
Enjambement	1
Tekststructuur	1

De resultaten van ‘Zij’, zoals blijkt uit tabel 16, lieten een redelijk vergelijkbaar beeld zien als bij ‘Harder dan ik hebben kan’. De mate van poëticiteit werd vooral bepaald door het rijm ($n=12$), maar de (diepere) betekenis ($n=6$), beeldspraak ($n=6$) en stijlfiguren ($n=4$) speelden hier ook een rol. Sommige leerlingen gingen wel iets dieper in op specifieke stijlfiguren of beeldspraak, zoals leerling 5: ‘Ik vind het poëtisch, want er wordt gebruik gemaakt van stijlfiguren en beeldspraak, zoals de tegenstelling vriest en ontdooit’.

Toch vonden niet alle leerlingen dat poëtische middelen zoals rijm, stijlfiguren en beeldspraak een tekst per se poëtisch maken. Voor hen telde vooral het gevoel dat de tekst hen gaf: ‘Ik krijg geen bijzonder gevoel bij de tekst maar denk wel dat het bedoeld is om enigszins poëtisch te zijn’ (leerling 25) en ‘Het rijmt wel, maar ik heb gewoon geen poëtisch gevoel’ (leerling 21).

‘De overkant’ – Suzan & Freek en Snelle

Tabel 17. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘De overkant’ van Suzan & Freek en Snelle bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	13
(Diepere) betekenis	7
Beeldspraak	4
Stijlfiguren	2
Tekststructuur	2
Genre	1
Begrijpelijkheid	1
Duidelijkheid	1
Persoonlijke ervaring/gevoel	1
Vergelijking met andere teksten	1
Vorm	1

Net als bij ‘Zij’ en ‘Harder dan ik hebben kan’ werd de mate van poëticiteit van ‘De overkant’ vooral bepaald door rijm ($n=13$), stijlfiguren ($n=2$), beeldspraak ($n=4$) en een (diepere) betekenis ($n=7$). Over hoe poëtisch die betekenis is, waren de leerlingen echter verdeeld. Zo vond de een de tekst niet poëtisch ‘omdat het gewoon over het leven gaat’ (leerling 13), terwijl de ander het juist wel poëtisch vond ‘om over een woonplek te praten die veel voor je betekent’

(leerling 24). Hieruit spreken verschillende opvattingen over waar een tekst wel en niet over zou moeten gaan om poëtisch te kunnen zijn.

Verder gaf een leerling aan het nummer te koppelen aan de melodie, waardoor de poëtische sfeer verloren gaat. Herkenning speelt hier dus een rol bij het poëticiteitsoordeel.

‘Uitgezwaaid’ – Merel Morre

Tabel 18. Concepten die het poëticiteitsoordeel over ‘Uitgezwaaid’ van Merel Morre bepalen.

Concept	Frequentie
Rijm	9
Vorm	6
(Diepere) betekenis	4
Tekststructuur	4
Woordgebruik	2
Beeldspraak	2
Stijlfiguren	2
Persoonlijke ervaring/gevoel	1
Aan het denken zetten	1
Duidelijkheid	1
Enjambement	1
Begrijpelijkheid	1
Thema	1

Tabel 18 toont dat leerlingen iets gevarieerder waren in hun toelichtingen van hun poëticiteitsoordeel over ‘Uitgezwaaid’. Rijm ($n = 9$) werd eveneens het vaakst genoemd, meestal in de context van het gebrek eraan. Dit werd over het algemeen weinig gewaardeerd, zoals leerling 6 het verwoordde: ‘Ik vind dit niet echt mooi, omdat ik niet echt veel rijm terug zie’.

Leerlingen gingen daarnaast ook vaker in op de vorm ($n = 6$) van het gedicht, en dan met name op de lengte van de zinnen. Dit valt namelijk onder vorm en niet onder lengte, omdat het bij lengte de lengte van het gedicht als geheel betreft. De meningen met betrekking tot deze vorm verschilden. Leerling 4 vond de vorm bijdragen aan de poëticiteit: ‘Het had korte versregels waardoor het wel op een echt gedicht lijkt en het ook wel poëtisch is’. Leerling 11 daarentegen ziet juist geen poëzie in korte versregels: ‘Ik zie er geen rijm in en de zinnen zijn erg kort, verder kan ik niets vinden wat poëtisch zou moeten zijn’.

Naast de analyse per item zijn de resultaten uit de posttest ook per tekstcategorie geanalyseerd en vergeleken. Deze gebundelde resultaten zijn weergegeven in tabel 19.

Tabel 19. Gebundelde resultaten van concepten die het poëticiteitsoordeel bepalen in de posttest, uitgesplitst naar tekstcategorie.

Concepten traditionele gedichten (n=1)	Frequen- tie	Concepten alledaagse gedichten (n=2)	Frequen- tie	Concepten muziektekst- fragmenten (n=3)	Frequen- tie
Rijm	17	Rijm	15	Rijm	38
(diepere)	4	Vorm	10	(diepere)	20
betekenis				betekenis	
Duidelijkheid	4	(Diepere)	9	Beeldspraak	17
		betekenis			
Vorm	3	Woordgebruik	6	Stijlfiguren	11
Beeldspraak	3	Begrijpelijkheid	4	Persoonlijke	5
				ervaring/ gevoel	
Begrijpelijkheid	1	Tekststructuur	4	Tekststructuur	4
Tekststructuur	1	Stijlfiguren	4	Vorm	4
Complexiteit	1	Humor	4	Begrijpelijkheid	3
Persoonlijke	1	Beeldspraak	3	Duidelijkheid	2
ervaring/ gevoel					
Poëtische	1	Lengte	3	Enjambement	2
middelen					
Herhaling	0	Duidelijkheid	1	Vergelijking met andere teksten	2
				Genre	2
Stijlfiguren	0	Herhaling	1	Herhaling	1
Thema	0	Thema	1	Woordgebruik	1
Soort tekst	0	Soort tekst	1	Poëtische	1
Enjambement	0	Enjambement	1	middelen	
				Complexiteit	0
Lengte	0	Persoonlijke	1		
		ervaring/ gevoel			
Aan het denken	0	Aan het denken	1	Thema	0
zetten		zetten			
Vergelijking	0	Vergelijking	1	Soort tekst	0
met andere		met andere			
teksten		teksten			
Doel	0	Complexiteit	0	Lengte	0
Woordgebruik	0	Doel	0	Aan het denken	0
				zetten	
Stijl	0	Stijl	0	Doel	0
Genre	0	Poëtische	0	Stijl	0
		middelen			
Humor	0	Genre	0	Humor	0

Uit tabel 19 blijkt dat rijm ook in de posttest voor alle tekstcategorieën het meest genoemde begrip was op basis waarvan het poëticitoeoordeel werd bepaald. Daarnaast werd er, net als in de pretest, vaak ingegaan op de (diepere) betekenis, alhoewel dit voor alledaagse gedichten en muziekttekstfragmenten iets minder was dan in de pretest.

Wel valt op dat herhaling in de posttest nauwelijks meer werd genoemd, in tegenstelling tot de pretest. Een mogelijke verklaring hiervoor ligt in de tekstkeuzes en in de keuze om leerlingen bij zes van de tien teksten of tekstfragmenten een toelichting te laten geven. De teksten waarbij in de posttest om een toelichting werd gevraagd, bevatten relatief weinig herhaling, terwijl er juist wel vaker herhaling zit in de teksten waarbij geen toelichting werd gevraagd.

Tot slot valt op dat de concepten stijlfiguren en beeldspraak vooral bij muziekttekstfragmenten veel vaker werden genoemd dan in de pretest. Overigens is het opmerkelijk dat leerlingen zowel bij de pretest als bij de posttest vaker ingingen op beeldspraak dan op stijlfiguren, aangezien die laatste categorie meestal makkelijker te herkennen is.

4.3. Vergelijking testmomenten en tekstcategorieën

Na een afzonderlijke analyse van de data uit de pretest en posttest, zijn deze data op groepsniveau door middel van statistische toetsing met elkaar vergeleken. In tabel 20 zijn de belangrijkste resultaten opgenomen, uitgesplitst naar testmoment en tekstcategorie.

Tabel 20. Gemiddeldes en standaarddeviaties (tussen haakjes) van de mate van poëticitoeit per tekstcategorie (waarbij 1= helemaal niet poëtisch en 5= zeer poëtisch).

	Pretest (n= 23)	Posttest (n= 23)	Totaal gemiddeld
Traditionele gedichten	3.23 (0.62)	3.93 (0.81)	3.58 (0.62)
Alledaagse gedichten	3.13 (0.93)	3.15 (1.09)	3.14 (0.90)
Liedtekstfragmenten	3.21 (0.68)	3.36 (0.65)	3.28 (0.60)
Totaal gemiddeld	3.19 (0.60)	3.48 (0.64)	-

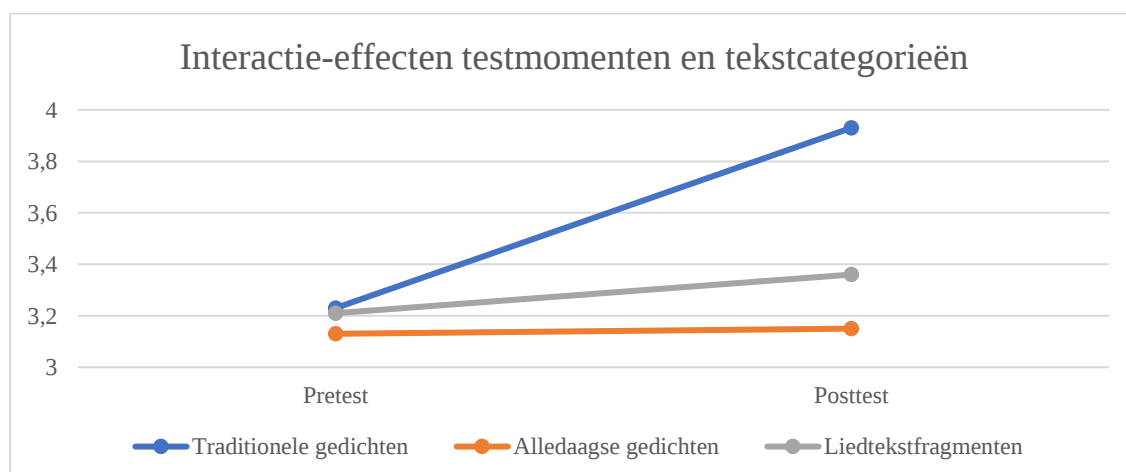
Om in kaart te brengen of er verschillen in poëticitoeoordelen zijn tussen de testmomenten (pretest – posttest) en tussen de tekstcategorieën (traditioneel – alledaags – muziek), is er een tweeweg variantieanalyse met herhaalde metingen uitgevoerd met Testmoment en Tekstcategorie als binnenproefpersoonfactoren. Voor Tekstcategorie was er voldaan aan de assumptie van sphericiteit ($\chi^2(2) = .77, p = .064$), net als voor Testmoment én Tekstcategorie

($\chi(2) = .78, p = .072$). De data van twee van de zes condities voldeden niet helemaal aan de assumptie van normaliteit, maar *outliers* deden zich niet bij alle condities voor, waardoor ervoor is gekozen alle data te behouden voor de analyse vanwege de relatief kleine participantengroep.

Uit de resultaten bleek een significant hoofdeffect van Testmoment ($F(1,22) = 17,53, p < .001, \eta^2 = .44$) en van Tekstcategorie ($F(2,44) = 4,65, p < .05, \eta^2 = .18$). De poëtischeiteit van teksten werd in de posttest ($M = 3.48, SD = 0.64$) hoger beoordeeld dan in de pretest ($M = 3.19, SD = 0.60$). Daarnaast werd de poëtischeiteit van traditionele gedichten ($M = 3.58, SD = 0.62$) hoger beoordeeld dan die van alledaagse gedichten ($M = 3.14, SD = 0.90$) en liedtekstfragmenten ($M = 3.28, SD = 0.60$). Tussen alledaagse gedichten en liedtekstfragmenten werd geen verschil gevonden. Beide hoofdeffecten lijken toe te schrijven aan het opvallend lage oordeel over het traditionele gedicht 'Ik sta' van Jan Arends uit de pretest.

De hoofdeffecten werden gekwalificeerd door een significant interactie-effect tussen Testmoment en Tekstcategorie ($F(2, 44) = 4.44, p < .05, \eta^2 = .17$). Om dit effect verder te onderzoeken, is er een *simple effects* analyse uitgevoerd met behulp van post-hoc toetsen met een Bonferroni-correctie voor meerdere toetsen. Uit deze analyse bleek dat traditionele gedichten hoger werden beoordeeld in de posttest dan in de pretest ($p < .001$), terwijl er voor alledaagse gedichten en muziektekstfragmenten geen verschil werd gevonden tussen de testmomenten. Verder bleek dat traditionele gedichten ($M = 3.93, SD = 0.81$) in de posttest hoger beoordeeld werden dan alledaagse gedichten ($M = 3.15, SD = 1.09; p < .05$) en liedtekstfragmenten ($M = 3.36, SD = 0.65; p < .01$), terwijl er tussen alledaagse gedichten en liedtekstfragmenten geen verschil werd gevonden. In figuur 4 zijn deze resultaten weergegeven. Ook deze interactie-effecten lijken voort te komen uit het lage poëtischeitsoordeel over 'Ik sta' van Jan Arends uit de pretest.

Figuur 4. Resultaten van de mate van poëtischeiteit, uitgesplitst naar testmoment en tekstcategorie.

Naast een (statistische) analyse op groepsniveau zijn de poëticiteitsoordelen over liedtekstfragmenten van de twee meetmomenten ook op individueel niveau in kaart gebracht. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabel 21.

Tabel 21. Vergelijking individuele resultaten met betrekking tot oordelen over liedtekstfragmenten tussen pretest en posttest.

Het oordeel over liedtekstfragmenten is in de posttest t.o.v. de pretest...	Frequentie	Percentage
Positiever	14	60,9%
Negatiever	7	30,4%
Gelijk gebleven	2	8,7%

Uit tabel 21 blijkt dat 60,9% van de leerlingen liedtekstfragmenten in de posttest gemiddeld positiever beoordeelde dan in de pretest. 30,4% van de leerlingen beoordeelde liedtekstfragmenten in de posttest gemiddeld negatiever dan in de pretest en bij 8,7% van de leerlingen trad er geen verandering op in het gemiddelde oordeel tussen de meetmomenten. Het merendeel van de ondervraagde leerlingen heeft dus wel een positiever oordeel gekregen over liedtekstfragmenten, maar deze positieve verandering bleek onvoldoende om tot significante verschillen te leiden.

4.4. Focusgroep-interview

Twee maanden na de pretest, de lessenreeks en de posttest is er met een select groepje leerlingen ($N=7$) een focusgroep-interview gehouden om dieper in te gaan op de poëtische opvattingen van leerlingen en de rol die de lessenreeks over poëzie in muziek daar mogelijk in heeft gespeeld. De belangrijkste resultaten uit dit interview worden hieronder beschreven.

4.4.1. Wat is poëzie?

Het eerste wat er bij enkele leerlingen opkwam toen ze moesten aangeven wat ze onder poëzie verstaan, was rijm. Vervolgens kwamen ook begrippen als stijlfiguren en beeldspraak voorbij, gevolgd door beeldende tekst. Dit omschreef leerling B als volgt: ‘Dat je met de manier waarop je iets opschrijft, toch iets probeert te creëren bij de lezer. Dat het lezen ideeën oproept over... niet per se over poëzie maar wel over betekenis’. Opvallend is dus dat leerlingen meteen aan poëtische begrippen of kenmerken van poëzie denken en niet zozeer aan tekstvormen. Een andere factor die volgens leerling F niet direct poëzie is, maar er wel mee te maken heeft, zijn woordspelingen: ‘Bijvoorbeeld als ik iets zie op Instagram of in muziek ofzo... van die

woordspelingen, dat doet mij niet direct aan poëzie denken, maar ik denk dat het er wel mee te maken heeft.’

Wanneer specifieker naar tekstvormen werd gevraagd, werden gedichten, muziektteksten en ‘literaire dingen’ in brede zin genoemd. Op muziektteksten is later in het interview nader ingegaan, onder andere door leerlingen de kwestie over Bob Dylan voor te leggen. Zes leerlingen gaven aan het ermee eens te zijn dat muziektteksten in aanmerking kunnen komen voor literaire prijzen, mits er ook echt wordt gefocust op de tekst en niet op randzaken: ‘Als het dan maar ook echt gebaseerd is op die tekst, zeg maar dat je daar naar gekeken hebt en niet de rest eromheen’ (leerling F). Dat de schrijver van zo’n tekst eerder zanger dan dichter van beroep is, maakte voor leerlingen geen verschil: ‘Het is ook niet zo dat de zanger niet schrijft. Die schrijft vaak zijn eigen teksten’ (leerling G).

4.4.2. Ervaringen met poëzie

Leerlingen gaven aan vooral op school in aanraking te komen met poëzie. Daar wordt er immers expliciet aandacht aan besteed. In het dagelijks zeiden ze er minder op te letten. Dat komt omdat ze poëzie lezen leken te associëren met analyseren, zoals leerling B: ‘Ik heb wel eens dat ik een songtekst ofzo pak om even te kijken wat er nou eigenlijk écht gezongen wordt, maar niet per se om te kijken welke stijlfiguren er dan in staan’. Wanneer het louter gaat om poëzie tegenkomen, zonder er een interpretatie of analyse op los te laten, gaven leerlingen aan dat ze er moeite voor moeten doen om het echt te zien: ‘Bij mij is het in ieder geval niet zo vaak dat ik poëzie echt tegenkom... Ik denk dat je er echt meer naar moet zoeken om het te zien... heb ik dan’ (leerling F). Anderen stemden hiermee in. Verder kwam leerling D in aanraking met poëzie via muziek. Waarschijnlijk kwam dit door de lessenreeks, zoals later zal blijken.

4.4.3. Poëtische muziektteksten vóór en ná de lessenreeks

Over de poëtische muziektteksten vóór de lessenreeks, waren leerlingen eensgezind: nee, ze hadden er nooit echt op die manier naar gekeken, zoals leerling E: ‘Je hebt pas erna door dat er echt over na is gedacht zeg maar’. Met andere woorden, leerlingen waren zich er vóór de lessenreeks nog niet van bewust dat muziektteksten poëtisch zouden kunnen zijn. Toch lijkt deze conclusie niet helemaal overeen te komen met de resultaten uit de pretest, waaruit bleek dat liedtekstfragmenten in mate van poëtische niet onderdoen voor traditionele en alledaagse gedichten.

De lessenreeks heeft voor een aantal leerlingen in ieder geval voor meer bewustwording gezorgd, zoals bij leerling D: ‘Als je nu een liedje hoort, dan denk je van oh ja, dat zou

misschien ook wel wat meer poëzie kunnen zijn. [...] Voor de lessen dacht ik daar helemaal niet over na. Toen dacht ik: is gewoon een leuk liedje'. Ook poëtische elementen, zoals rijm, vallen leerlingen nu meer op. Dat leidt echter niet altijd tot een hoger poëticiteitsoordeel volgens leerling E: 'Van sommige dingen snap ik wel dat je zegt dat is poëzie, maar van sommige dingen denk ik ook van nah, vind ik eigenlijk niet. Dus ja, het is een beetje verschillend'. Volgens leerling A is de mate waarin een liedje poëtisch kan zijn ook afhankelijk van de kwaliteit: 'Het ligt ook meer aan hoe goed een persoon al is in het vak'. Bovendien lijkt er een soort drempel te bestaan voordat leerlingen überhaupt aandacht aan de tekst van een liedje besteden. Die drempel betreft de melodie. Meerdere leerlingen gaven aan tijdens het luisteren van een (nieuw) liedje eerst op de melodie te letten. Wanneer die hen aanspreekt of ervoor zorgt dat het blijft hangen, dan gaan ze de songtekst opzoeken en pas op dat moment kunnen poëtische elementen opvallen: 'Als het gewoon in je hoofd blijft zitten, dan loop je op een gegeven moment maar wat mee te blèren, maar dan wil je eigenlijk gewoon weten wat ze zingen' (leerling E).

Als leerlingen de melodie voldoende aansprekend vinden en zich met de tekst bezig gaan houden, dan zijn ze er door de lessenreeks wel iets anders naar gaan kijken. Leerling A gaf bijvoorbeeld aan meer op het rijm te letten dan voorheen: 'Dat je echt rijm hoort en dat je dan ook de woorden kunt meezingen. Stel dat je een liedje vaker luistert en weet dat er rijm in zit, dan kun je er al een ander woord bij bedenken dat erop rijmt'. Met andere woorden, je kunt het laatste woord van een volgende zin of versregel al voorspellen op basis van het rijm in het liedje. Leerling C gaf aan nu vaker op zoek te gaan naar een achterliggend thema en herkent ook vaker makkelijkere stijlfiguren en beeldspraak in muziektteksten, maar ook in andere teksten. Daar heeft de lessenreeks over poëzie aan muziek mogelijk aan bijgedragen, maar het kan ook aan de lessenreeks eerder in het schooljaar liggen. Toen zijn de poëtische begrippen aan de hand van gedichten behandeld. Volgens leerling C hebben vooral veel voorbeelden bijgedragen aan de snellere herkenning, maar ze kon niet bevestigen dat die voorbeelden uit de muziektteksten meer indruk hebben gemaakt dan de voorbeelden uit de gedichten eerder in het jaar.

De bewustwording van poëtische elementen in muziektteksten heeft zich volgens leerlingen echter niet direct geuit in positievere poëticiteitsoordelen in de posttest. Als er al een verschil zou zijn, dan is dat verschil minimaal. Dat kwam ook naar voren uit de posttest. Er werd wel positiever geoordeeld over liedtekstfragmenten dan in de pretest, maar dit verschil was niet significant. Wel lijken sommige leerlingen de mate van poëticiteit vooral te koppelen aan hoe mooi ze een tekst vinden, zoals leerling C: 'Er zijn nu wel wat liedjes die ik dan luister

en dan denk ik: oké, er zit dus toch wel iets van een betekenis of iets poëtisch achter, maar ik vind het daardoor niet per se mooier’.

Het minimale verschil in poëticiteitsoordeel tussen pre- en posttest komt waarschijnlijk voort uit de toegenomen kennis naar aanleiding van de lessenreeks, zoals leerling A het verwoordde: ‘Je weet er meer van, dus je gaat het meer toepassen. Dat is hetzelfde als met andere vakken in dit geval. Je leert meer stof en dat zie je dan in de samenleving of in de maatschappij terugkomen’. Mogelijk schuilt hier een verklaring in voor het resultaat uit de posttest dat leerlingen in hun toelichtingen bij de liedtekstfragmenten vaker ingingen op stijlfiguren en beeldspraak dan in de pretest. Hoewel ze de begrippen eerder dit jaar al hebben geleerd, heeft de herhaling er mogelijk voor gezorgd dat de kennis weer werd opgehaald en leerlingen het vervolgens overal op gingen toepassen waar het maar op toe te passen viel. Daarbij maakte de tekstvorm blijkbaar niet uit. Aangezien er duidelijke voorbeelden van stijlfiguren en/of beeldspraak in de liedtekstfragmenten stonden, was hier een stijging in te zien.

4.4.4. Leerervaringen

Leerlingen gingen bij de vraag of ze het gevoel hadden meer te leren over poëzie aan de hand van songteksten in plaats van gedichten niet in op de leerervaringen, behalve leerling F: ‘Het stimuleert gewoon. Het verwerkt gewoon veel beter. Ik vind het ook wel een goede vorm. Misschien is het niet altijd de beste vorm, maar het werkt wel beter’.

De andere leerlingen gingen vooral in op de aantrekkelijkheid van de lessen. Ze vonden de muziektteksten afwisselend en interessant. Bovendien zorgden een aantal muziektteksten voor herkenning, hetgeen de stof weer interessanter maakte, zoals leerling D het verwoordde: ‘Ik denk dat muziek voor ons, als het zeg maar wat recentere teksten zijn, wat aantrekkelijker is dan gedichten waar we nog nooit iets van hebben gehoord. Als je dat liedje al ooit hebt gehoord zeg maar, dan is het interessanter om daar dan op in te gaan’. Songteksten lezen vonden leerlingen daarom ook minder erg. Volgens hen is het lezen van songteksten immers heel anders dan het lezen van andere soorten teksten.

4.5. Leesgedrag

Van de 25 ondervraagde leerlingen gaf 44% aan minder dan drie boeken per jaar te lezen. Eveneens 44% gaf aan tussen de drie en zes boeken per jaar te lezen, 8% verklaarde tussen de zes en negen boeken te lezen en 4% las meer dan negen boeken per jaar.

In hun vrije tijd leest geen enkele leerling iedere dag verhalende boeken en/of poëzie, leest 8% ten minste één keer per week, 16% ten minste één keer per maand en 28%

voornamelijk in vakanties. 48% van de leerlingen gaf aan in hun vrije tijd nooit een verhalend boek en/of poëzie te lezen. Hoewel het niet in de enquêtevraag was opgenomen, lijken de resultaten gebaseerd op het lezen van boeken buiten de verplichte leeslijst om, aangezien leerlingen daar verplicht vier boeken per jaar voor moeten lezen.

Het leesgedrag in vakanties laat een vergelijkbaar beeld zien. Geen enkele leerling zei altijd in vakanties te lezen. 36% gaf aan soms in vakanties te lezen, terwijl respectievelijk 24% en 40% aangaven soms of nooit in vakanties te lezen.

Met betrekking tot de vraag hoe ontspannend leerlingen het vinden om te lezen, gaf 28% aan dit helemaal niet ontspannend te vinden. 8% verklaarde lezen niet ontspannend te vinden en 16% vindt het niet echt ontspannend. Aan de andere kant van het spectrum gaf respectievelijk 12%, 32% en 4% aan lezen redelijk ontspannend, ontspannend en heel ontspannend te vinden.

5. Conclusie

In dit scriptieonderzoek stonden de volgende onderzoeksvragen centraal: hoe beoordelen vwo-4-leerlingen de poëtische van Nederlandse liedteksten en in hoeverre kan een lessenreeks over poëzie in muziek bijdragen aan die oordeelsvorming? In dit hoofdstuk zullen deze vragen worden beantwoord en zullen er mogelijke verklaringen voor bepaalde resultaten worden besproken.

5.1. *Beoordeling poëtische Nederlandse liedteksten*

De Nederlandse liedteksten die in dit onderzoek zijn opgenomen blijken gemiddeld gezien enigszins poëtisch tot poëtisch te zijn volgens de vwo-4-leerlingen. Daarmee doen liedteksten niet onder voor traditionele en alledaagse poëzie, want in de pretest werd er geen significant verschil in poëtischeoordeel tussen deze tekstcategorieën gevonden. In de posttest bleken traditionele gedichten echter wél significant hoger beoordeeld te worden op poëtische dan liedtekstfragmenten en alledaagse gedichten. Een mogelijke verklaring voor beide resultaten ligt, zoals al vaker is genoemd, in de rol van het gedicht 'Ik sta' van Jan Arends. Dit traditionele gedicht werd in de pretest bijzonder laag beoordeeld op poëtische ten opzichte van alle andere items. Sterker nog, het gedicht werd het laagst beoordeeld van alle gedichten en liedtekstfragmenten uit de pretest én de posttest. De resultaten met betrekking tot dit gedicht hebben mogelijk andere resultaten beïnvloed. Het is daarom ook de vraag of de resultaten anders zouden zijn geweest wanneer niet 'Ik sta' van Jan Arends, maar een ander traditioneel gedicht als item zou zijn opgenomen in de pretest.

De concepten op basis waarvan leerlingen de poëtische van liedtekstfragmenten beoordelen, verschillen ook niet van traditionele en alledaagse gedichten. Zowel bij de pre- als de posttest werd immers het meest de aan- of afwezigheid van het rijm genoemd. Daarna werd er het meest ingegaan op (het gebrek aan) een (diepere) betekenis. Dit concept kwam ook veelvuldig terug bij traditionele en alledaagse gedichten. Hieruit kan worden geconcludeerd dat leerlingen liedtekstfragmenten op vrijwel dezelfde manier beoordelen als traditionele en alledaagse gedichten. Opvallend is dat deze resultaten niet aansluiten bij de relatie tussen poëzie en muziek zoals Dorleijn (1997) deze beschrijft. Volgens hem zijn poëzie en muziek verbonden door hun autonome functie waarbij de poëzie en muziek zelf centraal staan en niet de context. Betekenis speelt slechts een kleine rol in het gedicht of muziekstuk zelf. Voor leerlingen is de poëtische van een gedicht of liedtekstfragment echter mede-afhankelijk van een (diepere) betekenis die verder gaat dan de tekst zelf, zoals blijkt uit sommige reacties dat teksten een

boodschap of een thema moeten hebben. Ze maken hiermee een koppeling met de context, terwijl dit volgens Dorleijn (1997) juist niet de bedoeling moet zijn.

Een mogelijke verklaring voor dezelfde manier van oordelen over verschillende soorten teksten ligt in de kennis die leerlingen tijdens de lessenreeks over poëzie eerder in het schooljaar en in de lessenreeks over poëzie in muziek hebben opgedaan. Tijdens beide lessenreeksen lag de nadruk op verschillende soorten rijm, stijlfiguren en beeldspraak. Mogelijk hebben leerlingen deze kennis gebruikt bij de beoordeling van alle soorten teksten in de pre- en posttest, omdat die begrippen nu eenmaal tot het gangbare begrippenapparaat behoren wanneer ze denken aan poëzie. Een aanwijzing hiervoor ligt in de opvallende stijging van het aantal keren dat stijlfiguren en beeldspraak in de toelichtingen werden genoemd bij liedtekstfragmenten uit de posttest. Tijdens de lessenreeks stond namelijk één van de drie lessen voornamelijk in het teken van deze twee poëtische middelen. Waarschijnlijk is deze kennis dus zodanig bij leerlingen bijgebleven, dat ze het hebben toegepast op de liedtekstfragmenten uit de posttest.

Uit het focusgroep-interview kwam echter naar voren dat het kunnen toepassen van poëtische begrippen op liedteksten die teksten niet automatisch poëtisch maakt. Het poëtische gehalte is volgens leerlingen namelijk afhankelijk van de kwaliteit van het rijm, de stijlfiguren of de beeldspraak. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat het bij het focusgroep-interview een andere setting betrof dan toen leerlingen de vragenlijsten moesten invullen. In de sociale context van het focusgroep-interview ligt het daarom meer voor de hand dat leerlingen de poëtischeiteit van teksten ter discussie stellen dan bij het invullen van de vragenlijsten, aangezien ze er meer ruimte voor krijgen.

Een andere mogelijke verklaring voor het feit dat leerlingen de verschillende tekstsoorten op grond van veelal dezelfde concepten beoordeelden, is dat verschillende poëtische opvattingen allemaal tot min of meer hetzelfde oordeel kunnen leiden. In de toelichtingen bij de poëtischeiteitsoordelen kwamen eigenlijk alle drie de lezerstypen uit het onderzoek van Das (2019) wel voor. Sommige leerlingen waren immers gefocust op rijm en zinsbouw (type 1), terwijl andere leerlingen zich vooral richtten op de vorm van de teksten (type 2). Weer andere leerlingen betrokken vooral hun persoonlijke ervaring met de tekst in hun oordeel of gaven aan wat de tekst met hen deed (type 3). Welke focus leerlingen ook hadden, het resultaat was dat liedtekstfragmenten in meer of mindere mate aan alle poëtische opvattingen konden voldoen.

5.2. Bijdrage lessenreeks poëzie in muziek aan oordeelsvorming

De kwantitatieve onderzoeksresultaten lieten zien dat de lessenreeks niet bijgedragen heeft aan de oordeelsvorming over Nederlandse liedteksten. Het poëticitetoordeel over liedtekstfragmenten was na de lessenreeks wel hoger dan ervoor, maar dit verschil was niet significant. Hetzelfde gold voor alledaagse gedichten. Dat significante verschil werd wel gevonden voor traditionele gedichten, al werd dit resultaat, zoals al vaker benoemd, mogelijk beïnvloed door het gedicht van Jan Arends.

Het uitblijven van een significant effect van de lessenreeks op het poëticitetoordeel over liedtekstfragmenten op groepsniveau wil echter niet zeggen dat er ook op individueel niveau niets is veranderd. Meer dan 60% van de leerlingen is immers positiever geworden in hun gemiddelde poëticitetoordeel over liedtekstfragmenten, maar het gemiddelde verschil leidde niet tot significante groepsresultaten. Het uitblijven van duidelijke effecten hadden de leerlingen uit de focusgroep wel verwacht, aangezien zij aangaven dat ze de liedteksten van de posttest niet per se poëtischer vonden. Wel gaven ze hierbij zelf een mogelijke verklaring, namelijk dat poëticiteit in hun ogen verbonden is aan de aantrekkelijkheid van een tekst. De aanwezigheid van poëtische elementen of een (diepere) betekenis wil immers nog niet zeggen dat ze de tekst ook mooi vinden.

Hoewel de lessen over poëzie in muziek niet tot een verandering in de oordeelsvorming over Nederlandse liedteksten hebben geleid, hebben ze wel voor veel meer bewustwording bij leerlingen gezorgd. Dit kwam naar voren uit de focusgroep. Vóór de lessenreeks hadden leerlingen nog nooit nagedacht over de mogelijkheid dat liedjes poëtische elementen in zich zouden kunnen hebben. Door de lessenreeks zijn leerlingen tot het inzicht gekomen dat er goed over een liedtekst is nagedacht en dat de woorden zorgvuldig zijn gekozen. Wel werd opgemerkt dat dit niet voor alle Nederlandse liedteksten geldt. Dat blijkt ook uit de resultaten van de pretest en de posttest. Niet alle liedtekstfragmenten werden even positief beoordeeld en soms gaven leerlingen in hun toelichtingen aan dat ze geen achterliggende gedachte bij de tekst konden bedenken of geen goede poëtische middelen konden ontdekken, hetgeen af zou doen aan de mate van poëticiteit.

Het gevolg van de toegenomen bewustwording onder leerlingen is dat ze meer poëtische elementen erin herkennen. Zo hebben leerlingen meer aandacht gekregen voor het rijm, stijlfiguren, beeldspraak en een achterliggend thema. Wel moet hierbij worden opgemerkt dat de aandacht voor poëtische elementen alleen kan ontstaan wanneer leerlingen zich ook bewust met de tekst bezighouden. Daarvoor moet eerst de melodie van het liedje hen aanspreken, waarna ze de tekst gaan opzoeken. Pas op dat punt kan er sprake zijn van bewustwording. Het

resultaat levert dus slechts deels bewijs voor de *Musical Foregrounding Hypothesis* (Schotanus, 2020), die stelt dat gezongen tekst de normale taalverwerking verstoort, maar daardoor wel de aandacht trekt. Liedjes die leerlingen bijblijven, duiden namelijk op een verstoring. Op het moment dat die verstoring optreedt, gaan leerlingen de tekst opzoeken en bekijken. Met andere woorden, men heeft dan meer aandacht voor de tekst, waardoor de tekst beter blijft hangen en beter begrepen wordt (Schotanus, 2020). In praktijk blijkt echter dat niet alle liedjes die bijvoorbeeld op de radio voorbij komen de aandacht trekken. Dat is volgens leerlingen juist weer afhankelijk van de melodie. Deze opvatting sluit aan bij de ontwikkeling die Buelens (2012) schetste, namelijk dat tekst en melodie sinds de Renaissance steeds meer los van elkaar kwamen te staan en melodie in gezongen muziek belangrijker werd dan de tekst. Leerlingen beamen dit door te stellen dat ze muziek in eerste instantie beoordelen op basis van de melodie en dan pas op basis van de tekst.

6. Discussie

In dit hoofdstuk worden limitaties van het onderzoek besproken, waarna er suggesties voor vervolgonderzoek worden gegeven. Tot slot worden er enkele aanbevelingen voor de lespraktijk gedaan.

6.1. Limitaties

Het uitgevoerde onderzoek kende een aantal limitaties. Ten eerste had het onderzoeksmateriaal enkele tekortkomingen. Uit de resultaten blijkt bijvoorbeeld dat het gedicht ‘Ik sta’ van Jan Arends opvallend laag werd beoordeeld op poëtischeit. Het gedicht werd zelfs het laagst beoordeeld van alle geselecteerde teksten en tekstfragmenten uit het onderzoek. Bovendien heeft het gedicht de kwantitatieve resultaten uit het onderzoek mogelijk beïnvloed. Helaas ontbreken de toelichtingen bij de oordelen, aangezien er bij dit gedicht niet om een toelichting werd gevraagd. Er kan dus weinig worden gezegd over de reden voor het lage gemiddelde poëtischeitsoordeel. Voor vervolgonderzoek wordt daarom aangeraden om voorafgaand aan de pretest een pilotonderzoek uit te voeren waarbij het onderzoeksmateriaal wordt getest. Gedichten of liedtekstfragmenten die een opvallend resultaat vertonen ten opzichte van de rest van het materiaal, kunnen dan uit het materiaal worden gehaald en eventueel worden vervangen door een passender alternatief dat eveneens is getest.

Daarnaast zijn de gekozen gedichten uit de pre- en posttest niet in alle gevallen helemaal gelijkwaardig. Het sonnet ‘mijn lief, mijn lief, mijn lief’ van P.C. Hooft is namelijk een (laat) renaissancistisch gedicht, terwijl de tegenhanger ‘III’ van Piet Paaltjens een romantisch gedicht is. Voor vervolgonderzoek wordt daarom aanbevolen om gelijkwaardige gedichten te selecteren voor de pre- en posttest, bijvoorbeeld twee gedichten van dezelfde dichter.

Verder was er in het onderzoek sprake van een ongelijke verdeling van de tekstcategorieën. Liedtekstfragmenten waren immers oververtegenwoordigd ten opzichte van traditionele gedichten en alledaagse gedichten, hetgeen de interpretatie van de resultaten bemoeilijkte. De resultaten met betrekking tot de alledaagse gedichten zijn bijvoorbeeld op slechts twee gedichten per meetmoment gebaseerd, terwijl resultaten betreffende de liedtekstfragmenten op vijf fragmenten berustten. In het kader van de validiteit van de resultaten is het voor vervolgonderzoek gewenst om een gelijke verdeling van tekstcategorieën te hanteren.

Een tweede limitatie is dat de lessenreeks als gevolg van de coronacrisis en bijbehorende lockdown volledig online heeft moeten plaatsvinden, net zoals de pretest. Hierdoor heeft de docent en tevens onderzoeker weinig controle gehad over een groot deel van het onderzoek. Zo

was het bijvoorbeeld niet na te gaan of leerlingen bij het invullen van de pretest al dan geen liedjes hebben opgezocht. In de klas had de docent hierop toe kunnen zien. Daarnaast heeft het online onderwijs mogelijk tot minder betrokkenheid onder leerlingen geleid tijdens de lessenreeks dan wanneer die lessenreeks fysiek in de klas had plaatsgevonden.

Ten derde viel het bij de data-analyse op dat sommige leerlingen naarmate de vragenlijst vorderde voornamelijk dezelfde soort antwoorden gingen geven. Dat wil zeggen dat de antwoorden bijvoorbeeld steeds betrekking hadden op dezelfde concepten, zoals rijm of thema. Het zou kunnen dat deze leerlingen een sterke poëtische opvatting hebben waar ze elk item aan toetsen, maar het kan ook duiden op eventuele vermoeidheidseffecten. Hoewel leerlingen maar bij zes van de tien tekst(fragment)en hun oordeel hoefden toe te lichten, kunnen ze dit al meer dan voldoende vinden. Wanneer participanten immers het punt bereiken waarop er volgens hen voldoende vragen zijn gesteld, zijn ze bij volgende vragen minder bereid om na te denken (Shuman & Presser, 1996).

Daarnaast is niet bij elke tekst of elk tekstfragment om een toelichting van het poëticiteitsoordeel gevraagd. Deze keuze is juist gemaakt om vermoeidheidseffecten enigszins tegen te gaan gezien de relatief korte concentratieboog van leerlingen, maar het bleek mogelijk nog te veel. Het nadeel van deze keuze is echter dat het poëticiteitsoordeel niet overal in de context kon worden geplaatst door een gebrek aan data. Juist bij items die opvallend hoog of laag werden beoordeeld op poëticiteit ontbraken de toelichtingen. Bovendien gaf het mogelijk enigszins vertekende resultaten bij de gecodeerde toelichtingen. Zo werd de code *herhaling* in de posttest veel minder genoemd dan in de pretest, maar kan dit worden verklaard door het gebrek aan herhalingen in de tekst(fragment)en die moesten worden toegelicht, terwijl deze juist wel in enkele teksten stonden die niet hoefden te worden voorzien van een toelichting.

Een vijfde limitatie is dat leerlingen voorafgaand aan de lessenreeks, maar ook voorafgaand aan de pretest al enige poëziekennis hadden door een lessenreeks over poëzie eerder in het schooljaar. Hoewel de lesstof toen aan de hand van losse voorbeeldzinnen en gedichten werd onderwezen, is het denkbaar dat leerlingen die kennis hebben gebruikt bij de pretest, aangezien er al enigszins theoretische antwoorden werden gegeven. Dit kan ertoe hebben geleid dat leerlingen de opgedane kennis hebben gewoon hebben toegepast op alle teksten waar dat mogelijk was, ongeacht de tekstvorm. In dat geval heeft er dus transfer plaatsgevonden. Het is daarom de vraag of deze voorkennis van invloed is geweest op de onderzoeksresultaten. Wenselijker zou het zijn geweest wanneer de pretest en de lessenreeks de eerste kennismaking met poëzie in 4 vwo waren.

Verder bleek één leerling uit de focusgroep nauwelijks tot niet naar muziek te luisteren in de eigen tijd, waardoor de rol van deze leerling in het focusgroep-interview werd geminimaliseerd. Om te voorkomen dat dit minder of onbruikbare data oplevert, is het wellicht wenselijk om leerlingen in de toekomst vooraf een korte vragenlijst over ervaringen met muziek buiten de klas in te laten vullen. Die data kunnen dan worden meegenomen in de selectie van de focusgroep.

Tot slot bestond de participantengroep uit dit onderzoek vanwege praktische redenen uit één vwo-4-klas van 25 leerlingen. Hoewel dit onderzoek slechts een eerste verkenning was naar de oordeelsvorming over Nederlandse liedteksten, was de participantengroep te klein om generaliserende uitspraken te kunnen doen. Voor vervolgonderzoek is het daarom wenselijk om een grotere steekproefgrootte na te streven.

6.2. Suggesties voor vervolgonderzoek

De onderzoeksresultaten bieden enkele mogelijkheden voor vervolgonderzoek. Zo zou het zinvol kunnen zijn om onderzoek te doen naar welke Nederlandse liedteksten leerlingen meer en minder poëtisch vinden. Het Nederlandse muziekaanbod is immers ruim en niet ieder liedje heeft hetzelfde poëtische gehalte. Dat gaven leerlingen uit de focusgroep ook aan. Aan de hand van de resultaten kan er vervolgens een corpus worden aangelegd van poëtische Nederlandse liedteksten die zijn geselecteerd door de leerlingen zelf. De liedteksten uit het corpus zullen jongeren mogelijk aanspreken, waardoor het corpus zich uitstekend kan lenen als schatkist waaruit docenten kunnen putten voor het Nederlandse poëzieonderwijs.

Daarnaast gaven leerlingen tijdens het focusgroep-interview aan het gevoel te hebben dat de lesstof beter blijft hangen wanneer er materiaal wordt aangeboden dat zij kennen. Dat is bij poëzieonderwijs vaker het geval bij muziekteksten dan bij gedichten. Vervolgonderzoek zou kunnen uitwijzen of dat gevoel inderdaad klopt door in kaart te brengen of leerlingen ook beter presteren als poëzie wordt onderwezen aan de hand van herkenbare liedtekst(fragment)en dan wanneer het onderdeel wordt onderwezen aan de hand van gedichten.

6.3. Aanbevelingen voor de lespraktijk

Op basis van de onderzoeksresultaten kunnen een tweetal aanbevelingen voor de lespraktijk worden gedaan. Ten eerste is het aan te raden om, naast gedichten, ook liedteksten aan te bieden in poëzielessen. Uit de resultaten blijkt namelijk dat leerlingen liedteksten over het algemeen enigszins poëtisch tot poëtisch vinden, ondanks dat traditionele gedichten in de posttest significant hoger werden beoordeeld. Het advies is daarom ook om van beide tekstvormen

gebruik te maken bij een lessenreeks over poëzie. Het maakt de lessen Nederlands volgens leerlingen immers afwisselender en interessanter. Bovendien spreken liedteksten leerlingen aan, omdat ze het vaak herkennen uit hun eigen leefwereld. Al deze positieve punten zouden kunnen resulteren in een hogere betrokkenheid.

Ten tweede zijn muziektteksten, al dan niet ondersteund door beeld en geluid, veel breder in te zetten dan louter in poëzielessen bij Nederlands. Zo zijn ze ook te gebruiken voor het moderne vreemde talenonderwijs om bijvoorbeeld de woordenschat uit te breiden. Daarnaast zouden ze zelfs een rol kunnen spelen in zaakvakken, zoals (bedrijfs)economie. Een leerling uit de focusgroep kwam immers zelf met het idee om bijvoorbeeld reclames waarin muziek wordt ingezet te analyseren.

Kortom, de belangrijkste aanbeveling die op basis van dit scriptieonderzoek kan worden gedaan is om muziek te verwerken in het onderwijs. In ieder geval vormt het een zinvolle aanvulling voor het schoolvak Nederlands. Leerlingen vinden liedteksten over het algemeen poëtisch, ze vinden het een welkome afwisseling in de lessen en ze hebben het gevoel dat liedteksten ervoor zorgen dat de lesstof beter blijft hangen. Wellicht kan de inzet van liedteksten dus voor een verandering in het stoffige imago van poëzieonderwijs zorgen.

7. Literatuurlijst

- Algemeen Dagblad (2016, 14 oktober). Bob Dylan wint Nobelprijs voor de Literatuur. Geraadpleegd op 22 april 2021 van <https://www.ad.nl/cultuur/bob-dylan-wint-nobelprijs-voor-de-literatuur~ab58d2a8/>
- Baudet, X. (2016, 14 oktober). De (on)zin van Dylan's Nobelprijs. Geraadpleegd op 22 april 2021 van <https://joop.bnnvara.nl/opinies/onzin-dylans-nobelprijs>
- Boermans, R., Jongenelen, B., & Van Vliet, G. (2019). *Open boek* (1ste editie). Amsterdam: Uitgeverij LAMBO.
- Bonset, H. (2012). De eindtermen van het schoolexamen. In T. Meestringa, S. Ravesloot & H. Bonset, *Handreiking schoolexamen Nederlands havo/vwo. Herziening naar aanleiding van het referentiekader taal* (p. 45-54). Enschede: SLO.
- Breukelman, M., Buurke, R., Van Dieren, D., Hiemstra, L., Jissink, G., Klaaijsen, H., Klijn, C., Kroon, S., Kruizinga, S., Lageschaar, M., Van der Maden, F., Meijer, M., Roetland, E., Valk, F., & Witte, T. (2020). *Kern Nederlands Taal & Cultuur* (1ste editie). Groningen: Boom voortgezet onderwijs.
- Bronzwaer, W. (1993). *Lessen in lyriek*. Nijmegen: Sun.
- Buelens, G. (2008). *Oneigenlijk gebruik*. Nijmegen: Vantilt.
- Buelens, G. (2012). Poëzie die ernaar streeft oud nieuws te worden. Een herijking van het autonomiebegrip in het licht van topicale gedichten en liederen. *Spiegel der Letteren*, 54(1), 61-91.
- Claessens, I. (2014). Rap aan de slag met poëzie! *Levende Talen Magazine*, 5, 10-15.
- Das, H. (2019). Een impuls voor de poëzie: lezerstypen als handvatten voor het onderwijs. In A. Mottart & S. van Hooren (red.), *33ste HSN-Conferentie Onderwijs Nederlands* (p.156-160). Gent: Skibris.
- Dautzenberg, J.A. (2009). *Literatuur. Geschiedenis en theorie. Literatuur voor vwo Tweede Fase* (4e druk). Den Bosch: Malmberg.
- De Bonth, R. & Schermer, T. (2015). Poëzie in de klas. *Levende Talen Magazine*, 1, 22-26.

- Dera, J (2018). 'Hoe ze maar bleven emmeren tot ik kon lopen'. Productief omgaan met interpretatieverschillen in het poëzieonderwijs. *Levende Talen Magazine*, 105(6), 4-8.
- Dera, J. (2019). Gedichten als smokkelwaar: Poëzie in (en buiten) het curriculum Nederlands in het voortgezet onderwijs. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 135(2), 147-158.
- Dera, J., & Van der Starre, K. (2019). Instagrampoëzie in de klas. *Levende Talen Magazine*, 106(5), 4-9.
- Dethier, B. (2003). *From Dylan to Donne: Bridging English and Music*. Boynton/Cook Publishers Inc US.
- Dorleijn, G.J. (1997). "... Maar van niets het meest". Muziek en poëzie bij Faverey. In H. Groenewegen (red.), ... *Die zo rijk zijn aan zichzelf... Over Hans Faverey* (p. 150-180). Groningen: Historische uitgeverij.
- Dumont, M. (2013). Sterrenstof. Hoe popliedjes je lessen Nederlands kunnen verrijken. *Levende Talen Magazine*, 2, 24-27.
- Ebbens, S., Ettekoven, S. (2015). *Effectief leren*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Frank, H., Kooiman, M., Meerkerk, J., Metzemaekers, M., & Schouwstra, M. (2018). *Nieuw Nederlands Literatuur. 4-5-6 vwo* (6e editie). Groningen/Utrecht: Noordhoff Uitgevers.
- Het Parool (2020, 1 december). Spotify-jaaroverzicht 2020: liefst muziek van eigen bodem. Geraadpleegd op 22 april 2021 van <https://www.parool.nl/kunst-media/spotify-jaaroverzicht-2020-liefst-muziek-van-eigen-bodem~bb93999b/>
- Jakobson, R. (2001). Linguïstiek en poëtica. In W.J.M. Bronzwaer, D.W. Fokkema & E. Ibsch, *Tekstboek algemene literatuurwetenschap* (p. 22-33). Baarn: Ambo.
- Klaver, M. J. (2020, 27 september). Recensie: Charlotte van den Broeck en Jeroen Dera – Van kop tot teen. Geraadpleegd op 12 januari 2021 van <https://www.tzum.info/2020/09/recensie-charlotte-van-den-broeck-en-jeroen-dera-van-kop-tot-teen/>
- Nicolaas, M., & Vanhooren, S. (2008). *Het literatuuronderwijs in Nederland en Vlaanderen. Een stand van zaken*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Oberon (2016). *Lees- en literatuuronderwijs in havo/vwo*. Amsterdam: Stichting Lezen.

- Rooijakkers, P. (2005). Er staat toch gewoon wat er staat, meneer? Poëzie in de bovenbouw. *Levende Talen Magazine*, 8, 9-12.
- Saldaña, J. (2016). An introduction to codes and coding. In *The coding manual for qualitative researchers* (p. 1-31). New York: SAGE.
- Schotanus, Y. (2020). *Singing as a figure of speech, music as punctuation. A study into music as a means to support the processing of sung language*. Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Shuman, H., & Presser, S. (1996). *Questions and answers in attitude surveys*. London: Sage.
- Telecompaper (2020, 12 juni). 82 procent jongeren, jongvolwassenen, luistert muziek via Spotify. Geraadpleegd op 10 januari 2021 van <https://www.telecompaper.com/nieuws/82-procent-jongeren-jongvolwassenen-luistert-muziek-via-spotify--1342262>
- Van Assema, P., Mesters, I., & Kok, G. (1992). Het focusgroep-interview: een stappenplan. *Tijdschrift voor Sociale Gezondheidszorg*, 70, 431-437.
- Van den Broeck, C., & Dera, J. (2020). *Woorden temmen 2 – Van kop tot teen*. Rotterdam: Grange Fontaine.
- Van Gorp, H., Delabastita, D., & Ghesquiere, R. (1998). *Lexicon van literaire termen*. Groningen: Nijhoff.
- Van der Meulen, G., & Van der Pol, W. (2011). *Laagland, literatuur & lezer* (3e druk). Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Van Selm, M. (2007). Focusgroeponderzoek. *Kwalon: Tijdschrift voor Kwalitatief Onderzoek in Nederland*, 12(1), 5-10.
- Van der Starre, K. (2017). *Poëzie in Nederland: Een onderzoek naar hoe vaak en op welke manieren volwassenen in Nederland in aanraking komen met poëzie*. Amsterdam: Stichting Lezen.
- Van der Starre, & Zijlstra, B. (2018). *Woorden temmen 1 – 24 uur in het licht van Kila&Babsie*. Rotterdam: Grange Fontaine.
- Vekobo-project (z.j.). *Legitimering, positie en praktische problemen van het poëzieonderwijs in het voortgezet onderwijs*. Groningen: Lerarenopleiding RUG.

Weijts, C. (2016, 14 oktober). Een klap in het gezicht van de literatuur. *NRC Handelsblad*.
Geraadpleegd op 22 april 2021 van <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/10/14/een-klap-in-het-gezicht-van-de-literatuur-4817163-a1526453>

8. Bijlagen

8.1. Bijlage 1: vragenlijst pretest

Het poëziegehalte van teksten

Introductie Beste leerling,

Bedankt dat je wilt deelnemen aan dit onderzoek in het kader van mijn masterscriptie. In wat volgt krijg je tien korte teksten of tekstfragmenten te lezen. Ik wil je vragen deze teksten aandachtig door te lezen. Na elke tekst volgt een vraag over het poëziegehalte van de tekst. Onder 'poëzie' wordt hier verstaan: een genre in de literatuur waarbij tekst in de vorm van een gedicht wordt gebracht. Er zijn geen goede of foute antwoorden, ik ben alleen geïnteresseerd in jouw mening.

Bij sommige teksten zal je ook gevraagd worden om je mening toe te lichten. Ik wil je vragen deze vragen zo concreet mogelijk te beantwoorden.

De vragenlijst zal ongeveer 25 minuten duren. Je antwoorden zullen volledig anoniem worden verwerkt en alleen voor onderzoeksdoeleinden worden gebruikt.

Introductie Noteer hier je code. Deze code wordt voor administratieve doeleinden gebruikt.

1.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Martinus Nijhoff uit de bundel *Verzamelde gedichten* (1990).

Het derde land

Zingend en zonder herinnering
Ging ik uit het eerste land vandaan,
Zingend en zonder herinnering

Ben ik het tweede land ingegaan,
O God, ik wist niet waarheen ik ging
Toen ik dit land ben ingegaan.

O God, ik wist niet waarheen ik ging
Maar laat mij uit dit land vandaan,
O laat mij zonder herinnering

En zingend het derde land ingaan.

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

1.2.

Het derde land

Zingend en zonder herinnering
Ging ik uit het eerste land vandaan,
Zingend en zonder herinnering

Ben ik het tweede land ingegaan,
O God, ik wist niet waarheen ik ging
Toen ik dit land ben ingegaan.

O God, ik wist niet waarheen ik ging
Maar laat mij uit dit land vandaan,
O laat mij zonder herinnering

En zingend het derde land ingaan.

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

2. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Zwart Wit' van Frank Boeijen.

Hij liep daar in de stad
's Avonds laat
Plotseling aan de overkant
Zag hij ze staan
Iemand riep je hoort niet bij ons
Mes, steek, pijn

Denk goed na aan welke kant je staat
Denk niet wit, denk niet zwart
Denk niet zwart-wit
Denk niet wit, denk niet zwart
Denk niet zwart-wit
Maar in de kleur van je hart

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)

3.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van een anonieme dichter(es).

*Liefde is leven
Leven is liefde
Liefdesleven
Levensliefde*

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

3.2.

Liefde is leven
Leven is liefde
Liefdesleven
Levensliefde

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

4. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Piet Paaltjens uit de bundel *Immortellen* (1850-1852).

III.

Waarom ik de loome nachten
Met wrange tranen bedauw? -
Ik weet niet wat ik liever deed,
Dan dat ik het zeggen zou.

En wou ik het ook al zeggen,
Weet ik, of ik het wel kon?
Voor alles is er een oorzaak, -
Maar hebben mijn tranen een bron?

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

5.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Oceaan' van Racoon.

Er is verrekke veel te zeggen
En te liegen nog veel meer
Heel veel bagger bloot te leggen
Al doet het graven nog zo'n zeer
Ik ben een eikel maar ik leer

Een oceaan om in te vluchten
Nooit jaloers te hoeven zijn
Liefde om je hart te luchten
Een oceaan
Hoe lekker zou het zijn

Was er iets waar ik om wenste
Voordat de put droog kwam te staan
Dan was het lang zullen ze leven
Familie waar ik veel van hou
En voor wie ik sterven zou

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

5.2.

Er is verrekte veel te zeggen
En te liegen nog veel meer
Heel veel bagger bloot te leggen
Al doet het graven nog zo'n zeer
Ik ben een eikel maar ik leer

Een oceaan om in te vluchten
Nooit jaloers te hoeven zijn
Liefde om je hart te luchten
Een oceaan
Hoe lekker zou het zijn

Was er iets waar ik om wenste
Voordat de put droog kwam te staan
Dan was het lang zullen ze leven
Familie waar ik veel van hou
En voor wie ik sterven zou

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

6.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Rood' van Marco Borsato.

Vandaag is rood de kleur van jouw lippen
Vandaag is rood wat rood hoort te zijn
Vandaag is rood
Het rood van rood wit blauw
Van heel mijn hart voor jou
Schreeuw van de roodbedekte daken dat ik van je hou
Vandaag is rood gewoon weer liefde tussen jou en mij

En nu sta je hier zo voor me
De rode avondzon streelt jouw gezicht
Je bent een wonder voor me
Denk ik, terwijl een doorn mijn vinger prikt

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

6.2.

Vandaag is rood de kleur van jouw lippen
Vandaag is rood wat rood hoort te zijn
Vandaag is rood
Het rood van rood wit blauw
Van heel mijn hart voor jou
Schreeuw van de roodbedekte daken dat ik van je hou
Vandaag is rood gewoon weer liefde tussen jou en mij

En nu sta je hier zo voor me
De rode avondzon streelt jouw gezicht
Je bent een wonder voor me
Denk ik, terwijl een doorn mijn vinger prikt

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

7. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Jan Arends uit de bundel *Nagelaten gedichten* (1986).

Ik sta
op straat.

Ik heb
geen eten.

Ik heb
geen onderdak.

Ik zie
een bedelaar.

Ik
schaam mij
omdat ik
geen kwartje
heb.

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

8.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Ze huilt maar ze lacht' van Maan.

Ze voelt zich alleen als ze loopt in de stad
En ze kijkt in het raam ziet een ander d'r staan
En ze weet wie het is
maar ze wil haar niet zijn
En ze gaat door met de schijn
En ze lacht
Ze huilt maar ze lacht
Wat als ze morgen besluit niet te schuilen
Haar betere ik voor haar ware gezicht te ruilen
Zullen de vrienden die zij wil vertrouwen
Nog steeds van haar houden
Als ze huilt
Als ze huilt en niet lacht

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

8.2.

Ze voelt zich alleen als ze loopt in de stad
En ze kijkt in het raam ziet een ander d'r staan
En ze weet wie het is
maar ze wil haar niet zijn
En ze gaat door met de schijn
En ze lacht
Ze huult maar ze lacht
Wat als ze morgen besluit niet te schuilen
Haar betere ik voor haar ware gezicht te ruilen
Zullen de vrienden die zij wil vertrouwen
Nog steeds van haar houden
Als ze huult
Als ze huult en niet lacht

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

9.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Rene Oskam.

morgen

morgen zal het anders worden
vanaf morgen ga ik leven
vanaf morgen ga ik doelen stellen
vanaf dan ben ik gedreven.

niemand zal mij tegenhouden
- met volle vaart vooruit -
niet meer stap voor stap
maar dwars door het geluid.

niemand leest mij nog de les
ik ga doen waar ik voor sta
morgen zal het anders worden
of misschien de dag erna.

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)

9.2.

morgen

morgen zal het anders worden
vanaf morgen ga ik leven
vanaf morgen ga ik doelen stellen
vanaf dan ben ik gedreven.

niemand zal mij tegenhouden
- met volle vaart vooruit -
niet meer stap voor stap
maar dwars door het geluid.

niemand leest mij nog de les
ik ga doen waar ik voor sta
morgen zal het anders worden
of misschien de dag erna.

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

10. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Zo stil' van Blof.

Zo stil,
Dat iedereen wel weet dat dit zo blijft,
Voor altijd, voor altijd en een leven lang, het was,
Zo stil,
Dat iedereen het voelde in zijn lijf,
Geen pen, die ooit nog dit gevoel beschrijven kan.

Zo Stil,
Dat alle klokken zwegen ja,
De tijd stond onbeweeglijk,
Zo stil en zo verloren ging je weg,
Zo stil en zo verloren ging je weg.

Ik heb zoveel gehoord en toch komt niets meer bij me aan,
En dat is dus waarom ik 's nachts niet slapen kan,
Al zing ik duizend liedjes over dit gemis,
Maar toch zou ik niet weten,
Waarom toch dit gevoel voor altijd is.

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

11. Hoeveel boeken schat je dat je gemiddeld **per jaar** leest?

- ☐ Minder dan 3 boeken (1)
 - ☐ 3 tot 6 boeken (2)
 - ☐ 6 tot 9 boeken (3)
 - ☐ 9 boeken of meer (4)
-

12. Hoe vaak lees je verhalende boeken en/of poëzie voor je plezier in je vrije tijd?

- ☐ Ik lees iedere dag (1)
 - ☐ Ten minste 1 keer per week (2)
 - ☐ Ten minste 1 keer per maand (3)
 - ☐ Voornamelijk in vakanties (4)
 - ☐ (Bijna) nooit (5)
-

13. Hoe vaak lees je verhalende boeken en/of poëzie in vakanties?

- ☐ Ik lees altijd in vakanties (1)
 - ☐ Ik lees vaak in vakanties (2)
 - ☐ Ik lees soms in vakanties (3)
 - ☐ Ik lees nooit in vakanties (4)
-

14. Hoe ontspannend vind je het om te lezen?

- ☐ Helemaal niet ontspannend (1)
 - ☐ Niet ontspannend (2)
 - ☐ Niet echt ontspannend (3)
 - ☐ Redelijk ontspannend (4)
 - ☐ Ontspannend (5)
 - ☐ Heel ontspannend (6)
-

15. **Wat is je geslacht?**

- ☐ Man (1)
 - ☐ Vrouw (2)
 - ☐ Anders (3)
-

16. **Wat is je leeftijd?**

17. **Wat is je moedertaal?**

- ☐ Nederlands (1)
 - ☐ anders, namelijk (2) _____
-

18. **Spreek je thuis en/of met familie naast Nederlands nog een andere taal?**

- ☐ Ja, namelijk (1) _____
 - ☐ Nee, ik spreek alleen Nederlands thuis en/of met familie (2)
-

19. Geef aan wat voor jou van toepassing is.

- ☐ Mijn ouders zijn allebei in Nederland geboren. (1)
- ☐ Eén van mijn ouders is in het buitenland geboren, namelijk in (2)

- ☐ Mijn ouders zijn allebei in het buitenland geboren, namelijk in (3)

Afsluiting Dit is het einde van de vragenlijst. Bedankt voor je deelname!

8.2. Bijlage 2: PowerPointslides lessenreeks 'poëzie in muziek'

Les 1: Rijm en metrum in Nederlandse liedjes

Poëzie in muziek

DEEL 1: RIJM EN METRUM IN NEDERLANDSE LIEDJES

Leerdoelen

- ▶ Je kunt rijm op basis van vorm herkennen in Nederlandse liedjes.
- ▶ Je kunt rijm op basis van plaats herkennen in Nederlandse liedjes.
- ▶ Je kunt voorbeelden van assonantie en alliteratie herkennen in Nederlandse liedjes.
- ▶ Je kunt het juiste metrum ontdekken in Nederlandse liedfragmenten.

Verwachtingen lessenreeks

- ▶ Inzet! > documentje/schrift met gemaakte opdrachten bijhouden en na elke les inleveren op IL > 'Poëzie in muziek deel 1'.
- ▶ Luistervaardigheid + poëziekennis nodig
- ▶ Lied(fragment) luisteren > songtekst(fragment) erbij > bespreken opdrachten
- ▶ Enthousiasme! ☺

Rijm

Opdracht 1: van welk soort eindrijm is hier sprake?

- Marco Borsato, Davina Michelle & John Ewbank – Hoe het danst

De voordeur die gaat open en ik sla weer dicht
Al staat wat ik wil zeggen wel op mijn gezicht
Ik kan niet met je praten dus ik hou me stil
Maar het voelt of je voor mij niet vechten wil

Gepaard rijm

Opdracht 2: van welk soort eindrijm is hier sprake?

- Suzan en Freek – Deze is voor mij

Was natuurlijk weer te laat
M'n slechte kanten blijf ik trouw
En vraag je aan me hoe het gaat
Vraag ik snel weer iets aan jou
Zo is er weer een dag voorbij
Kon ik maar in het moment zijn
Ik weet allang wat ik wil zijn
Wat is er aan de hand met mij?

Gekruist rijm

Opdracht 3: van welk soort eindrijm is hier sprake?

► Raccoon – De echte vent

Dus zeg me
Wie het verste piesen kan
Wie is het mietje, wie de man
Je lokt de baas niet uit de tent
Dus zeg me, wie is een echte vent
En wie loopt weg, wie durft het aan
Om voor een ander op te staan
Die hij niet kent
Wie is een echte vent

Gepaard rijm

Opdracht 4: van welk soort eindrijm is hier sprake?

► Boudewijn de Groot Eva

Ik houd de wereld in m'n hand,
Het glazen ei vol land en wolken.
Ik zal de hemel gaan bevolken,
Ik roep de varens uit het zand.
Ik schud de apen uit m'n mouw,
De spikkelpanters en de mieren,
Het blauw konijn, de krabbeldieren.
Ik strooi topaas, azuur en dauw.
Ik weet nu dat ik alles kan.
Ik ken de dieren aan hun vel,
De vogels aan hun notenspel
En ik geef namen aan de man.

Omarmend
rijm

Opdracht 5: Welke soorten rijm herken je in dit lied?

Eindrijm, binnenrijm, middenrijm, beginrijm, weesrijm

► Snelle & Ronnie Flex – In de schuur

Iedereen is ergens diep van binnen toch geboren om te winnen
Kom op jongen gooi eens olie op het vuur
Want ik ben ook van school verbannen, ik had ook geen plannen
Ik was liedjes aan het schrijven in de schuur
Je bent het gezeik zat, dat komt van de zijkant
Maar jij hebt zelf toch je handen aan het stuur
En kijk eens naar mij dan, ik doe wat jij kan
Want ik was liedjes aan het schrijven in de schuur

Binnenrijm + eindrijm

Opdracht 6: wijs zoveel mogelijk vormen van assonantie aan.

- ▶ Gers Pardoel – Ik neem je mee
- ▶ Welke klanken komen het vaakst voor?

We waren pas acht
Zat in de klas
Naast Thomas en Willem
Voor Mark en Bas
Jij zat voor in, keek achterom
Ik stuurde je briefjes en vroeg je waarom
Je stuurde me terug

Ik vind je lief, zit op een wolk en ik ben verliefd
jaren later waren we samen
Ik was een jongetje jij al een dame
Wist het wel zeker jij bent de ware
Niemand waar ik nou zo lang naar kon staren
Soms is het erg maar dit is beperkt
Voor jou ben ik Gerwin en Gers is het merk

Opdracht 6: wijs zoveel mogelijk vormen van assonantie aan.

- ▶ Gers Pardoel – Ik neem je mee
- ▶ Welke klanken komen het vaakst voor?

We waren **pas** acht
Zat in de **klas**
Naast Thom**as** en Willem
Voor M**ark** en B**as**
Jij **zat** voor in, keek achterom
Ik stuurde je briefjes en vroeg je waarom
Je stuurde me terug

Ik vind je lief, zit op een wolk en ik ben verliefd
jaren **l**ater **w**aren we **s**amen
Ik was een jongetje jij al een **d**ame
Wist het wel zeker jij bent de **w**are
Niemand **w**aar ik nou zo lang **n**aar kon **s**taren
Soms is **h**et **e**rg maar dit is beperkt
Voor jou **b**en ik **G**erwin en **G**ers is **h**et **m**erk

Snelle: de assonantiekoning

Ik zou eigenlijk juist nu een arm om je heen willen slaan
Zoveel nieuws, zo stil is het op straat
Een elleboog was nooit zo beschaafd, en er is wel meer raars want
Ik bel mn moeder met een trilling in de stem
Door wat er moest van de minister-president
Goed bedoeld, stiekem best een beetje eng
En ik denk aan alle zorg om gezondheid en banen
Op televisie is nu alles zo beladen
Ik denk aan grootmoeders en vaders
Maar gek genoeg brengt het ons samen

Opdracht 7: wijs zoveel mogelijk vormen van assonantie aan.

- ▶ Snelle ft. Ronnie Flex – In de schuur
- ▶ Welke klank is hier dominant?

Zoals **wij**, in ons parad**ijs**

Onbezonnen als **wij** konden worden, wat **wijs**

En we worden dan **rijk**, dit in jouw parad**ijs**

Misschien op z'n **tijd**, onbegonnen maar

Opdracht 8: wijs zoveel mogelijk vormen van alliteratie aan.

- ▶ De poema's – Houten hart

Mijn hart is niet van steen
Een geval van zuiver hout
Het was het beste dat ik vinden kon
Toen iemand wegging met het goud
Mijn **hart** is van het **hardste hout**
Maar het buigt nog als het moet
Maar niet te ver en rustig aan
Ik weet **nog niet** echt wat het doet

Dit is mijn hart
Mijn **houten hart**
De dames voor u hebben het alvast verzwaaard
Dus wees maar lief
Het kan geen kwaad
En stelen lijkt me niet de moeite waard

9. Rapmuziek: veel assonantie en rijk rijm

Boef - Habiba

Ha, je bent vies maar ik doe gemener
In de club, kom je moeder tegen
En ik wil snel weg want we moeten wegen
En je klant is geholpen je moet vroeger wezen
Ik was alles kwijt maar mefloesherenigd
Voor me zondes, af en toe gebeden
Ik ga uit eten voor een goede prijs
Ik ben een uitgever, ze boeken mij
Van alarm voorzien aan de achterkant
Dus ze komen via voor, maar wat dacht je dan?
Voor die goldieset ik brakkas man
Ik was op streets en dat nachtenlang
Hier zijn die nachten lang, en de dagen kort
Ik heb slaaptkort want ik slaap te kort
Ik maak het af of ik maak het op
Hoe ze likt aan mijn banaan, maakt me apetrots
Word ik vandaag gezocht, dan ben ik morgen weg
Ik haal je kluis, niet je zorgen weg
Weet... nog die dagen ik was onbekend
Nu aan de top terwijl je onder bent
Ik moest zo vaak racen van depoliceman
Maar nu ben ik verzekerd, ik heb poli's man
Ja, grip op de scene, ik ben dominant
Soufianemaar dietatta's zeggen Soo fie an

Gefocust, ik ben dedicated
Altijd al op buit, niet met stetten bezig
Jij slaapt op mij, nooit in bed gebleven
Alles of niets, ja zo denken velen
In mijn buurt is er cash, maar wie trekt het meeste?
Beter in de grond of **flattenstelen**
Rip deal, ja ze kunnen je in **flattenstelen**
Ik had troep maar nooit met de bende bezig
Ik was op de streets, ik leek eng bezeten
Voor die shit, die ik nu bezit
En ik vroeg eenmil maar ik heb fans gekregen
Dus je snapt toch dat ik dit voor jullie spit
Koud broer, zelfs als ik in juli spit
Voor vakantie ben ik weer in juli spits
En ik draag die 9, wie is jullie spits?
En ze praten wel, maar toch doen jullie niks (neel)

Rapmuziek: veel assonantie en rijk rijm

Boef - Habiba

Ha, je bent vies maar ik doe gemener
In de club, kom je moeder tegen
En ik wil snel weg want we moeten wegen
En je klant is geholpen je moet vroeger wezen
Ik was alles kwijt maar mefloesherenigd
Voor me zondes, af en toe gebeden
Ik ga uit eten voor een goede prijs
Ik ben een uitgever, ze boeken mij
Van alarm voorzien aan de achterkant
Dus ze komen via voor, maar wat dacht je dan?
Voor die goldieset ik brakkas man
Ik was op streets en datnachtenlang
Hier zijndie nachten langen de dagen kort
Ik heb slaapte kort want ik slaap te kort
Ik maak het af of ik maak het op
Hoe ze likt aan mijn banana, maakt me apetrots
Word ik vandaag gezocht, dan ben ik morgen weg
Ik haal je kluis, niet je zorgen weg
Weet... nog die dagen ik was onbekend
Nu aan de top terwijl je onder bent
Ik moest zo vaak racen van de policeman
Maar nu ben ik verzekerd, ik heb poli's man
Ja, grip op de scene, ik ben dominant
Soufianemaar die tatta's zeggen Soo fie an

Gefocust, ik benedicated
Altijd al op buit, niet met sletten bezig
Jij slaapt op mij, nooit in bed gebleven
Alles of niets, ja zo denken velen
In mijn buurt is er cash, maar wie trekt het meeste?
Beter in de grond of i fattenstelen
Rip deal, ja ze kunnen je in fattenstelen
Ik had troep maar nooit met de bende bezig
Ik was op de streets, ik leek eng bezeten
Voor die shit, die ik nu bezit
En ik vroeg eenmil maar ik heb fans gekregen
Dus je snapt toch dat ik dit voojullie spit
Koud broer, zelfs als ik i juli spit
Voor vakantie ben ik weer i juli spits
En ik draag die 9, wie i jullie spits?
En ze praten wel, maar toch doen jullie niks (neel)

Metrum

10. Welk metrum heeft het volgende songtekstfragment?

► Snelle – Smoorverliefd

Want hij was smoorverliefd op haar

En had nog nooit zoiets gedaan

Want hij zou t'rug zijn met een uurtje

- Verdeel de versregels in lettergrepen.
- Geef aan welke lettergrepen beklemtoond en welke onbeklemtoond zijn.
- Van welk metrum is hier sprake?

Welk metrum heeft het volgende songtekstfragment?

► Snelle – Smoorverliefd

U - U - U - U -
 Want / hij / was / smoor / ver / liefd / op / haar
 U - U - U - U -
 En / had / nog / nooit / zo / iets / ge / daan
 U - U - U - U -
 Want / hij / zou / t'rug / zijn / met / een / uur / tje = **jambe**

- Verdeel de versregels in lettergrepen.
- Geef aan welke lettergrepen beklemtoond en welke onbeklemtoond zijn.
- Van welk metrum is hier sprake?

Analyse 'Als ik je weer zie' – Maan, Thomas Acda, Paul de Munnik & Typhoon

'K weet niet hoe lang niet gezien
 Maar wie heeft wie wat uit te leggen
 Wat zal ik zeggen
 En wat zeg jij
 Bewijzen wij niet elke keer
 Een vriend zegt zwijgend vaak veel meer
 Vaak veel meer
 Als ik de nacht bewonder
 Besef ik dat ik altijd onder
 Dezelfde hemel sta als jij
 En ben je even heel dichtbij
 'K hoeft maar aan je te denken
 Hoe je danst in de lente
 Wat zou ik je graag bij je zijn
 Ik hoeft je niet uit te leggen

Niets te zeggen toch?
Niemand die ons in kan halen
Evenaren
 Dan gaan we verder
 Waar we gebleven waren
 Niets te bewijzen nog
 Al die jaren dat we samen waren
 Weer terug
 Als ik je weer zie
 Er is zoveel dat ik zeggen kan
 Mijn homie mijn vriend, mijn beste man
 Tijd vliegt voorbij zonder pauzes
 We zijn beiderveels te druk
 Man ik hou van je
 Want al zit ik soms fout

Je neemt me niks kwalijk
 Een blik voor een miljoen verhalen
 Elke sorry die is overbodig
 Je bent daar als de nood het hoogst is
 Als ik je weer zie
 Stel dat ik je eerder zie
 Ik zal je pakken, ik zal je smakken
 Ik til je op ga door het dak en ik
 Neem je mee
 Zelfs als ik je niet zie
 Voelt het toch altijd met z'n twee

- Enjambementen?
- Stijlfiguren?
- Metrum?

Analyse 'Als ik je weer zie' – Maan, Thomas Acda, Paul de Munnik & Typhoon

'K weet niet hoe lang niet gezien
 Maar wie heeft wie wat uit te leggen
 Wat zal ik zeggen
 En wat zeg jij
 Bewijzen wij niet elke keer
 Een vriend zegt zwijgend vaak veel meer
 Vaak veel meer
 Als ik de nacht bewonder
 Besef ik dat ik altijd onder
 Dezelfde hemel sta als jij
 En ben je even heel dichtbij
 'K hoeft maar aan je te denken
 Hoe je danst in de lente
 Wat zou ik je graag bij je zijn
 Ik hoeft je niet uit te leggen

Niets te zeggen toch?
Niemand die ons in kan halen
Evenaren
 Dan gaan we verder
 Waar we gebleven waren
 Niets te bewijzen nog
 Al die jaren dat we samen waren
 Weer terug
 Als ik je weer zie
 Er is zoveel dat ik zeggen kan
 Mijn homie mijn vriend, mijn beste man
 Tijd vliegt voorbij zonder pauzes
 We zijn beiderveels te druk
 Man ik hou van je
 Want al zit ik soms fout

Je neemt me niks kwalijk
 Een blik voor een miljoen verhalen
 Elke sorry die is overbodig
 Je bent daar als de nood het hoogst is
 Als ik je weer zie
 Stel dat ik je eerder zie
 Ik zal je pakken, ik zal je smakken
 Ik til je opga door het dalen ik
 Neem je mee
 Zelfs als ik je niet zie
 Voelt het toch altijd met z'n twee

- Enjambementen?
- Stijlfiguren?
- Metrum?

Metrum in 'Als ik je weer zie'

- u - u - u - u
Nie / mand / die / ons / in / kan / ha / len
- u - u
E / ve / na / ren = **trochee**

Ter afsluiting:

- ▶ Inleveren opdrachten deze les op IL > 'Poëzie in muziek deel 1'
- ▶ Morgen: stijlfiguren & beeldspraak in Nederlandse muziek☺

Les 2: Stijlfiguren en beeldspraak in Nederlandse liedjes

Poëzie in muziek

DEEL 2: STIJLFIGUREN EN BEELDSPRAAK IN NEDERLANDSE LIEDJES

Leerdoelen deze les:

- ▶ Je kunt enjambementen herkennen in Nederlandstalige liedjes.
- ▶ Je kunt stijffiguren herkennen in Nederlandstalige liedjes.
 - ▶ Enumeratie, repetitio, antithese, tautologie, pleonasme, paradox, hyperbool, parallelisme, retorische vraag, eufemisme, understatement
- ▶ Je kunt beeldspraak herkennen in Nederlandstalige liedjes.
 - ▶ Vergelijking met en zonder als, metafoor, metonymia, personificatie, synesthesie

Spot de **antitheses** en een **pleonasme** (Marco Borsato – Mooi)

Hoe **val je in slaap**
Hoe **begint je dag**
Open je je ogen
Met een **traan of met een lach**

En kijk je om je heen
En zie je dan de **zon**
Of zoek je achter alles
Naar de **schaduw** op de grond

En **leef je voor geluk**
Of **sterf je van verdriet**
En voelt dat als een keuze
Of heb jij die keuze niet

Het maakt niet echt iets uit
Of dat de waarheid is of niet
Het is hoe jij het ziet

Hoe mooi
Kan het leven zijn
Het is maar hoe je kijkt
Het is maar wat je droomt
Hoe mooi
Is jouw werkelijkheid
Jij bent net zo rijk
Zo rijk als je je voelt

Weet je wat je hebt
Is de **cirkel rond**

Zie je wat er staat
Of mis je enkel wat er stond
Krijg je wat je wilt
Of zelfs meer dan wat je vroeg
Ben je tevreden met **het minste**
Of is **het meeste** niet genoeg
Raak je verwonderd van de sneeuw
Van het ruisen van de wind
Geniet je van de vogels
Van het lachen van een kind

Creëer je je geluk
Want binnen in jezelf
Is waar het **eindigt en begint**

Spot de **personificatie**, de **paradox** en het **enjambement** (Miss Montreal – Een stap terug)

Een stap terug
Het duurt wat langer dus ik geef het rust
Ik tel de uren totdat jij me kust
Maar alles wat ik krijg is
Mmm mmm mmm mmm

En **onze woorden**
Vonden altijd wel een weg in het donker
We wisten samen waar we hoorden **en zonder**
Elkaar te zien vond je me altijd wel weer terug

Ik heb alles gegeven
Ik was nog niet zo ver als jij bent in dit leven
Jij bent nu weg, voorgoed
En alles zit me tegen
Zag jij wel wie ik was?
Wie ik kon zijn, wie ik ben voor jou?
Voor jou
Voor jou

Spot de **paradox** (Suzan & Freek – 't Geeff niet)

Je rent maar door, neemt nooit meer de tijd
Werkt zo hard, elk weekend spijt
Huis onder water, alles vastgezet

Je droomt te groot, de waarheid kwijt
Je leidt het luxe leven, maar je bent niet rijk
Het breekt mijn hart als je weer hebt afgezegd
Kom maar bij mij, want ik zie wat jij denkt
Kom maar bij mij, weet al lang wie jij bent

Oehoeh, laat die stem maar gaan,
Die heeft nog niks gedaan, we doen 't allemaal
't geeft niet
Oehoeh, laat die stem maar gaan,
Ik spreek je morgen maar, we blijven bij elkaar
't geeft niet

Spot de **metaforen**, de **personificatie** en de **hyperbool** (Frenna, Lil Kleine – Verleden tijd)

Je kent mijn stem niet
Wie ik ben is wie je nu ziet
Wil je **dansen met illusies**
Ben niet de oude
Ben je verder dan het heden?
Wil je terug naar het verleden, zegt je dat iets?

Ey ey ey ey
Het is al lang verleden tijd (ey, eey)
Dat ik nog **werkte met m'n hart**
Dat je heel de wereld voor mij was

Het zit nog veelste diep in mij (ey, eey)
Ik liet je **spelen met m'n hart**
En nu gebruik ik 'm nooit meer
Nooit meer, nooit meer

De straten lijken te huilen
De bitches maken geluiden
Je doet de deur dicht
Ik zag jou als mijn wifey
Maar jij deed niet als m'n wifey
Ik begrijp niet

Spot de **metonymia** (Boef – Slapend rijk)

Zij is zo strak met mij dat ze maagd moet zijn
En ik doe mijn ogen dicht want ik word slapend rijk
En of ik nog van d'r hou is wat ze vraagt aan mij
Maar **ik heb een Rolex om**, beter vraag de tijd
Zij is zo strak met mij dat ze maagd moet zijn
En ik doe mijn ogen dicht want ik word slapend rijk
En of ik nog van d'r hou is wat ze vraagt aan mij
Maar **ik heb een Rolex om**, beter vraag de tij

Spot de **enumeratie**, **metonymia** en **hyperbool** (Maan & Snelle – Blijven slapen)

Kom ik nog thuis of blijf ik slapen?

Zo zijn er nog wel **duizend vragen**

Ik heb mijn ondergoed, mijn tandenborstel

Luchtje en mijn lader

Want waarschijnlijk blijf ik slapen

En slapen doen we niet, nooit, nauwelijks

Wij gaan iets opbouwen

En waarschijnlijk blijf ik slapen

En slapen doen we niet, nooit, nauwelijks

Wij gaan iets opbouwen

En waarschijnlijk blijf ik slapen

Spot de **personificaties** (Marco Borsato – Nooit meer een morgen)

Als er nooit meer een morgen zou zijn

En de zon viel in slaap met de maan

Heb je enig idee wat het met je zou doen

Als je nog maar een dag zou bestaan?

Zouden zorgen niet langer je leven bepalen

En had je voor angst geen ontzag?

Was je held of heldin van je eigen verhalen

Al was het dan maar voor een dag

Zou je hart zich weer vullen met vuur?

Van de eeuwige schaamte bevrijd

Keek je niet meer benauwd naar de klok aan de muur?

Kwam je los uit **de greep van de tijd**

Spot de **antitheses**, de **vergelijking met als** en de **enumeratie** (Acda & De Munnik – De Kapitein deel II)

Dus ik weet eigenlijk nooit echt waar ik aan toe ben

Ze tilt me op en ramt me keihard onderuit

't Is als een schip en we zijn beiden kapitein

Maar ben je net een beetje leuk weg van de kade

Ben je weg gaat het anker alweer uit

Ruzie soms om niets, soms om van alles

Zeg jij ja dan zegt zij nee en andersom

Het is een nieuw schip en je moet samen leren varen

Maar staan je zeilen eindelijk lekker in de wind

Gaat het roer meteen weer om

En **dan schreeuwt ze en dan zwijgt ze**

En ik schreeuw en zwijg naar haar

We gaan hoe dan ook vandaag nog uit elkaar

Cd van jou Cd van mij Cd van ons allebei

Maar gekregen van mijn moeder, van mijn moeder, dus van mij

Ter afsluiting:

- Inleveren opdrachten IL > 'Poëzie in muziek deel 2' (zie planner)

Les 3: Poëtische kenmerken in Nederlandse liedjes (zelf aan de slag)

Poëzie in muziek

DEEL 3: KENMERKEN POËZIE IN NEDERLANDSE LIEDJES

Leerdoelen deze les:

- Je kunt:
 - **Soorten rijm** herkennen in Nederlandse liedjes
 - **Stijlfiguren** herkennen in Nederlandse liedjes
 - **Beeldspraak** herkennen in Nederlandse liedjes

Groepsopdracht (30 min.)

- ▶ Haal zoveel mogelijk voorbeelden van rijm, stijlfiguren en beeldspraak uit twee Nederlandse liedjes
 - ▶ Dichterbij dan ooit – Blof
 - ▶ Het land van vriendschap Lange Frans & Baas B
- ▶ Gebruik de songteksten die je krijgt toegestuurd.
- ▶ Overleg in groepen > **alle camera's en microfoons aan!**
- ▶ Eén groepslid levert de analyse in bij de inleverbak Analyse 'Dichterbij dan ooit' en 'Het land van vriendschap'
- ▶ Na 30 minuten: klassikale bespreking met antwoorden.

De opdrachten:

Analyseer 'Dichterbij dan ooit' op het gebied van:

- ▶ Volrijm (rijmschema eindrijm)
- ▶ Halfrijm (alliteratie, assonantie)
- ▶ Stijlfiguren

Analyseer 'Het land van vriendschap' op het gebied van:

- ▶ Volrijm (rijmschema eindrijm)
- ▶ Halfrijm (alliteratie)
- ▶ Beeldspraak
- ▶ Stijlfiguren

Dichterbij dan ooit – Blof

Repetitio/parallelisme, antiithese, paradox, alliteratie, assonantie

Liever **kwijt zijn** waar je echt van houdt
Dan iets houden wat je toch niet mist
Liever **buiten** ook al is het koud
Dan naar **binnen** als daar niets meer is

Gekruist rijm

Hier is **niets** om voor te blijven
Hier is alleen nog **wat** er **was**
En dat **neem** ik **mee** voor altijd
Voor altijd

Wie legt me uit hoe alles werkt
Hoe groot het **gat** is tussen **nu** en **nooit**
En hoe het komt dat ik nu merk
Jij bent weg, maar **dichterbij dan ooit**

Liever **vragen** naar de langste weg
Dan een **antwoord** dat je stil doet staan
Liever **zeggen** wat ik **zelden zeg**
Dan **verzwijgen** dat ik door moet gaan

Ik hoef jou niets te vertellen
Wat ik niet **al had** gezegd
Met mijn **mond** of met mijn **ogen**
Voor altijd

Liever **lachen** om wat is geweest
Dan iets **vrezen** wat nog komt misschien
Liever houden van een grote geest
Dan **iets** haten wat je niet kunt zien

Het land van vriendschap – Lange Frans & Baas B

Repetitio/paralellisme, metonymia, alliteratie

Kom uit het land van Anne Faber en Michael P
Het land van Nicky Verstappen en Jos B
Kom uit het land van thuisbezorgd, zonder te bellen
Waar je zelfs in de Achterhoek sushi kunt bestellen
Kom uit het land van waar **AirMax** nog steeds in de mode zijn
Waar je Instafoto's filtert voor **dehone schijn**
Kom uit het land van rood, wit, blauw en de gouden eeuw
Plunderen de wereld, noemen het de Gouden Eeuw
Het land van de Elfstedentocht, wie weet het nog?
Terwijl we kijken hoe de winst door Max gereden wordt
Het land dat meestal goed presteert op het WK
Het land dat vaak de beste was, maar dan op één na
Kom uit het land van, het land van Lange Fransie
AirBnb m'n huis, en dan lekker op vakantie

Veelal gepaard rijm

Het land van vriendschap – Lange Frans & Baas B

Repetitio, metonymia, alliteratie, hyperbool

Kom uit het land waar ik in 2009 mezelf verloren ben
En waar ik tien jaar later als herboren ben
Het land dat meedeed aan de oorlog in Irak
En met de kennis van nu is dat eer **grote grap**
Het land dat met zijn Voice in de hele wereld scoort
Maar een blaadje op het spoor de dienstregeling verstoort
Het land van De Klassieker zonder uitpubliek
Het land dat eindelijk weer indruk maakte in de Champions League
Het land van Johan Crujff en zijn ArenA
Waar de Oranjeleeuwinnen niet meer alleen staan
Het land van waterkennis en bruggenbouwers
Bierbrouwers, maar laten we het nuchter houden
Het land dat vrij is sinds '45
Het land waar ik blijf, nog steeds heerlijk

Het land van vriendschap – Lange Frans & Baas B

Repetitio, metonymia, alliteratie, hyperbool

Klein, maar altijd plek genoeg
Doe maar normaal, dan doe je gek genoeg
Nederland (Nederland), Nederland
Kom uit het land met de meeste culturen per vierkante meter
Schuif lekker aan om bij de burens te gaan eten
En treitervlogger is een schitterend woord
Geen referendum meer, dus je stem wordt gesmoord
Ik deel m'n land met expats en vluchtelingen
Waar ligt de grens voor een mens die zijn geluk wil vinden?
Het land waar we d'r samen altijd wel uitkomen
Waar we fouten maken, zelfs met de juiste dromen
Kom uit het land dat waarde hecht aan jouw leven
Waar we elkaar in waarde laten en elkaar vergeven

De vruchtbare grond van onze vriendschap
God, wat is het fijn om je te zien, gap
Dit is het land waar ik zal overwinnen aan het einde
Tot dat je deze meezingt aan de ArenA-lijnen
En tot die tijd zal ik schijnen, ik heb m'n hart verpand
Dit is voor Nederland, Baas B, Lange Frans

8.3. Bijlage 3: vragenlijst posttest (alleen de oordeelvragen)

Het poëtische gehalte van teksten 2

Introductie Beste leerling,

Bedankt dat je wilt deelnemen aan dit onderzoek in het kader van mijn masterscriptie. In wat volgt krijg je tien korte teksten of tekstfragmenten te lezen. Ik wil je vragen deze teksten aandachtig door te lezen. Na elke tekst volgt een vraag over het poëziegehalte van de tekst. Onder 'poëzie' wordt hier verstaan: een genre in de literatuur waarbij tekst in de vorm van een gedicht wordt gebracht. Er zijn geen goede of foute antwoorden, ik ben alleen geïnteresseerd in jouw mening.

Bij sommige teksten zal je ook gevraagd worden om je mening toe te lichten. Ik wil je vragen deze vragen zo concreet mogelijk te beantwoorden.

De vragenlijst zal ongeveer 25 minuten duren. Je antwoorden zullen volledig anoniem worden verwerkt en alleen voor onderzoeksdoeleinden worden gebruikt.

Introductie Noteer hier je code. Deze code wordt voor administratieve doeleinden gebruikt.

1.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Gerrit Komrij uit de bundel *Luchtspiegelingen: gedichten, voornamelijk elegisch* (2001).

Verbeelding

In spiegel, watervlak en winkelruit
Zag ik mij zelf op zekere dag niet meer.
Ik was mijn antipode kwijt, met huid
En haar, ik was een schaduwloze heer.

Dat gaf nogal een schok, wat ik je zweer.
De eerste schrik is er een beetje af,
Maar toch voel ik de leegte keer op keer
Nog als een werkelijk onverdiende straf.

Als ik mijn afgod dringend nodig heb
Strijk ik met trage hand langs mijn gezicht.
Dat onderga ik als een godsgeschenk.

Soms schrik ik wakker, in mijn bed, en denk
Dan even dat mijn beeld stil naast mij ligt.
Een loden spin in een versplinterd web.

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

1.2. Verbeelding

In spiegel, watervlak en winkelruit
Zag ik mij zelf op zekere dag niet meer.
Ik was mijn antipode kwijt, met huid
En haar, ik was een schaduwloze heer.

Dat gaf nogal een schok, wat ik je zweer.
De eerste schrik is er een beetje af,
Maar toch voel ik de leegte keer op keer
Nog als een werkelijk onverdiende straf.

Als ik mijn afgod dringend nodig heb
Strijk ik met trage hand langs mijn gezicht.
Dat onderga ik als een godsgeschenk.

Soms schrik ik wakker, in mijn bed, en denk
Dan even dat mijn beeld stil naast mij ligt.
Een loden spin in een versplinterd web.

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

2. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Stil in mij' van Van Dik Hout.

Kom bij me zitten, sla je arm om me heen en houd me stevig vast
Al die gezichten, bekend maar beleefd of ik een vreemde was
Vanavond, toont het leven zijn ware gezicht

Kom bij me liggen, sla je lijf om me heen ik heb het koud gehad
We moeten winnen, de schijn is gemeen en wordt van ons verwacht
Vanavond, toont de liefde haar ware gezicht

En het is zo stil in mij ik heb nergens woorden voor
Het is zo stil in mij en de wereld draait maar door
En het is zo stil in mij ik heb nergens woorden voor
Het is zo stil in mij

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

3.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Tim Hofman uit de bundel *Gedichten van de broer van Roos* (2017).

Eggte liefde

Ei
l'oeuf
y0u.

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

3.2. Eggte liefde

Ei
l'oeuf
y0u.

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

4. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Martinus Nijhoff uit de bundel *Verzamelde gedichten* (1990).

De danser

Onder mijn huid leeft een gevangen dier
Dat wild beweegt en zich naar buiten bijt,
Zijn donker bloed bonst, zijn gedrongen spier
Trilt in krampachtige gebondenheid.

Totdat zijn pijn als warmte door mij glijdt
En dwingt naar 't worden van gebaren wier
Beheerschte haast en vastgehouden zwier
Zijn vaart nog spannen eer hij zich bevrijdt.

Men moet gepoederd zijn, dat in 't gelaat
Alleen het zwart der openschroeiende oogen
Den waanzin van 't inwendig dier verraadt.

De mond moet, roodgeverfd en opgebogen
Zoo god'lijk trots zijn, dat hij weten laat
Dat zich zijn breede lach heeft volgezogen.

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
 - ☐ Niet poëtisch (2)
 - ☐ Enigszins poëtisch (3)
 - ☐ Poëtisch (4)
 - ☐ Heel poëtisch (5)
-

5.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Harder dan ik hebben kan' van Blof.

Je buien maken vlekken
Op mijn hagelwit humeur
Ik heb m'n handen op je heupen
Maar m'n hoofd is bij de deur

Ze zeggen dat het went
Ik heb het geprobeerd
Maar hoe ik het ook wend of keer
M'n huis beschermt niet meer

Het regent harder dan ik hebben kan
Harder dan ik drinken kan
Het regent harder dan de grond aankan
Harder dan ik hebben kan

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

5.2.

Je buien maken vlekken
Op mijn hagelwit humeur
Ik heb m'n handen op je heupen
Maar m'n hoofd is bij de deur

Ze zeggen dat het went
Ik heb het geprobeerd
Maar hoe ik het ook wend of keer
M'n huis beschermt niet meer

Het regent harder dan ik hebben kan
Harder dan ik drinken kan
Het regent harder dan de grond aankan
Harder dan ik hebben kan

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

6.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Zij' van Marco Borsato.

De blik in haar ogen
Verandert de kleur van mijn dag
'T is niet te geloven
Van zwart als ze boos is
Tot blauwer dan blauw als ze lacht

zon hangt voortdurend verliefd om haar heen
De maan laat haar nooit een seconde alleen
Een woord van haar lippen
Kan telkens weer wonderen doen
'T is niet te voorspellen
Soms klinkt ze als onweer
En soms als een zonnig seizoen

Maar hoe hard het ook vriest
Ze is zo weer ontdooid
Zolang ze bij mij is verveel ik me nooit

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
 - ☐ Niet poëtisch (2)
 - ☐ Enigzins poëtisch (3)
 - ☐ Poëtisch (4)
 - ☐ Heel poëtisch (5)
-

6.2.

De blik in haar ogen
Verandert de kleur van mijn dag
'T is niet te geloven
Van zwart als ze boos is
Tot blauwer dan blauw als ze lacht

zon hangt voortdurend verliefd om haar heen
De maan laat haar nooit een seconde alleen
Een woord van haar lippen
Kan telkens weer wonderen doen
'T is niet te voorspellen
Soms klinkt ze als onweer
En soms als een zonnig seizoen

Maar hoe hard het ook vriest
Ze is zo weer ontdooid
Zolang ze bij mij is verveel ik me nooit

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

7. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van P.C. Hooft uit de bundel *Liederen en gedichten* (2004).

Sonnet

'Mijn lief, mijn lief, mijn lief.' Zo sprak mijn lief mij toe,
dewijl mijn lippen op haar lieve lipjes weidden.
De woordjes alle drie, wel klaar en wel bescheiden,
vloeiden mijn oren in, en roerden ('k weet niet hoe)

al mijn gedachten om, staag malend, nimmer moe;
die 't oor mistrouwden en de woordjes wederleiden.
Dies ik mijn vrouwe bad mij klaarder te verbreiden
haar onverwachte reên; en zij verhaald' het doe.

O rijkdom van mijn hart, dat overliep van vreugden!
Bedoven viel mijn ziel in haar vol hart van deugden.
Maar toen de morgenstar nam voor den dag haar wijk

is, met de klare zon, de waarheid droef verrezen.
Hemelse goôn, hoe komt de schijn zo na aan 't wezen,
het leven droom, en droom het leven zo gelijk?

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)

8.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'De overkant' van Suzan & Freek en Snelle.

't Is niets om over naar huis te schrijven
Dat hoeft ook niet als ik thuis kan blijven
Ken elke achternaam en ieder plein
Wil nergens liever zijn

't Is stil hier aan de overkant
Maar ik kom hier vandaan
Waar je fiets gewoon nog open langs de weg kan blijven staan
En af en toe dan kan de smaak van de stad me nog verleiden
Maar vertellen m'n gedachten dat ik hier had moeten blijven
Want ver weg van alles, daar is iedereen dichtbij me
En het is waar wat ze zeiden
't Is stil hier aan de overkant

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)
-

8.2.

't Is niets om over naar huis te schrijven
Dat hoeft ook niet als ik thuis kan blijven
Ken elke achternaam en ieder plein
Wil nergens liever zijn

't Is stil hier aan de overkant
Maar ik kom hier vandaan
Waar je fiets gewoon nog open langs de weg kan blijven staan
En af en toe dan kan de smaak van de stad me nog verleiden
Maar vertellen m'n gedachten dat ik hier had moeten blijven
Want ver weg van alles, daar is iedereen dichtbij me
En het is waar wat ze zeiden
't Is stil hier aan de overkant

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

9.1. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een gedicht van Merel Morre.

Uitgezwaaid

we zwaaien mensen uit
ons leven
zonder het vooraf te weten
'was gezellig'
'zie je gauw'
'welterusten'
'ik van jou'

en wat voelde als een komma
blijkt uiteindelijk een punt

we zwaaien uit
zonder te weten
omdat je soms
niet weten kunt

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)

9.2.

Uitgezwaaid

we zwaaien mensen uit

ons leven
zonder het vooraf te weten
'was gezellig'
'zie je gauw'
'welterusten'
'ik van jou'

en wat voelde als een komma
blijkt uiteindelijk een punt

we zwaaien uit
zonder te weten
omdat je soms
niet weten kunt

Waarom vind je tekst (helemaal) niet/enigszins/(heel) poëtisch? Antwoord in volledige zinnen en gebruik voor je antwoord tussen de 15 en 30 woorden.

10. Lees de tekst hieronder. Het gaat om een fragment van het nummer 'Ik wou dat ik jou was' van Veldhuis & Kemper.

Ik wou dat ik jou was
Gewoon een keertje jou was
Dat ik ook eens met een vrouw was
Niet het kussen maar het matras was
Ik wou juist dat ik jou was
Gewoon een dag zozo was
Dat ik ook een beetje vrouw was (vrouw was)
En klein was (klein was)
Niet de pinpas maar het wijnglas
Maar ik wou juist dat ik jou was
Gewoon een dag niet mezelf was
Dat ik alles was wat jij was
En jij was dan wie ik was
En wij dan nog steeds wij was

Hoe poëtisch vind je deze tekst?

- ☐ Helemaal niet poëtisch (1)
- ☐ Niet poëtisch (2)
- ☐ Enigszins poëtisch (3)
- ☐ Poëtisch (4)
- ☐ Heel poëtisch (5)

[...]

Afsluiting Dit is het einde van de vragenlijst. Bedankt voor je deelname!

8.4. Bijlage 4: coderingen toelichtingen bij poëticiteitsoordelen'

VRAGENLIJST 1 – PRETEST

- **Het derde land – Martinus Nijhoff**

01: Het spreekt me niet aan.

Persoonlijke ervaring/gevoel

12: het fragment rijmt en het fragment heeft een diepere betekenis dan wat er staat

Rijm (diepere) betekenis

23: er zit rijm in en de structuur van de tekst is heel poëtisch

Rijm tekststructuur

10: Het rijmt wel en er worden ook metaforen gebruikt maar dat had nog meer gekund dus daarom niet heel poëtisch

Rijm beeldspraak

18: Omdat het voor mij gewoon wat random woorden bij elkaar zijn geplakt en dat het niet echt een betekenis heeft

(diepere) betekenis

14: ik vind dat deze tekst nog wel begrijpelijk is, meestal vind ik hele poëtische teksten niet meer te begrijpen maar deze is wel vaag.

Begrijpelijkheid duidelijkheid

11: Ik zie niet heel veel rijm, maar tussendoor soms wel een beetje. Het heeft wel de vorm van een poëzietekst

Rijm vorm

24: Ik vind het veel te veel herhaling en het gaat over en land waarvan niemand iets van weet

Herhaling (diepere) betekenis

09: Het gedichtje rijmt, het gedichtje heeft een dubbele betekenis, daarnaast is er ook sprake van parallelisme in het gedichtje, dus is het na mijn mening zeer poëtisch.

Rijm (diepere) betekenis stijlfiguren

15: Door de herhaalde zinnen en woorden is het enigszins poëtisch, maar verder valt het wel mee.

Herhaling

13: Het is een gedicht, en dat vind ik altijd poëtisch.

Soort tekst

25: het gaat de richting in van poezie maar er zijn geen moeilijke woorden gebruikt en dat maakt het voor mij poëtisch

Complexiteit

05: Ik vind het enigszins poëtisch, want veel zinnen hebben dezelfde zins opbouw, maar ik mis toch wel een beetje het rijmen.

Rijm tekststructuur

02: Er wordt gebruik gemaakt van enjambementen en dat vind ik erg poëtische middelen.

Enjambement

16: Er staat veel de zelfde zinnen in wat de tekst minder interessant maakt.

Herhaling

08: Ik vind het poëtisch, maar ik heb betere poëtische teksten gezien. Daarom heb ik gekozen voor dat antwoord.

Vergelijking met andere teksten

04: er zit rijm in en het heeft heel veel herhaling, wat eigenlijk wel te veel herhaling is en niet al te best rijmt, maar nog wel poëtisch is.

Rijm herhaling

22: het rijmt wel, maar dat komt omdat heel de tijd dezelfde woorden gebruikt zijn op het einde. dat vind ik niet poëtisch

Rijm herhaling

21: ik vind het niet heel poëtisch omdat hij steeds zinnen herhaalt. maar ik vind het wel gedeeltelijk poëtisch omdat het wel rijmt.

Rijm herhaling

17: het voelt meer als een verhaal dan een poëtisch stukje tekst het geeft gewoon niet dat poëtische gevoel

soort tekst persoonlijke ervaring/gevoel

06: Ik vind het wat minder poëtisch, omdat de rijm er niet goed in terug komt.

Rijm

03: Ik vind dat alleen ging en herinnering goed rijmen.

Rijm

20: - de woorden aan het einde van de regels rijmen soort van.
- er wordt gebruik gemaakt van strofes"

Rijm vorm

07: In de tekst is sprake van rijm en het heeft de vorm van een gedicht (met versregels).

Rijm vorm

19: Ik vind de tekst heel poëtisch, omdat het goed rijmt met dezelfde rijmsoort door de hele tekst.

Rijm

- **Levensliefde – Anoniem**

01: Het zijn maar een paar woorden wat anders wordt opgeschreven in een andere regel.

Complexiteit

12: Ik vind dit niet poëtisch omdat het voor mij niet veel betekent.

(diepere) betekenis

23: je moet er over na denken maar verder weet ik het niet

Aan het denken zetten

10: De boodschap in deze tekst is heel onduidelijk maar blijkbaar moet het toch een verhaal zijn dus het is heel poëtisch

Duidelijkheid (diepere) betekenis

18: Omdat ik de betekenis er niet in zie
(diepere) betekenis

14: ook deze is niet zo vaag maar is wel poëzie want het is geen duidelijk verhaal bijvoorbeeld maar het geeft wel een boodschap.
Duidelijkheid

11: Het is een heel kort verhaaltje met maximaal 3 woorden per versregel. Verder sluit het wel op elkaar aan.
Tekststructuur vorm

24: Ik vind eigenlijk dat de meeste gedichten over liefde wel mooi zijn en dit gedicht is kort maar wel met een goede betekenis erachter
Thema (diepere betekenis)

09: Het is een kort gedichtje, het kan meerdere betekenissen hebben, echter rijmt het daarentegen niet.
(diepere) betekenis rijm

15: Weet ik niet eigenlijk.

13: Ik vind de tekst veel te makkelijk bedacht, er zit geen reden achter.
Complexiteit (diepere) betekenis

25: het is te kort en makkelijk
Lengte complexiteit

05: Ik vind dat het enigszins poëtisch is, want er wordt wel telkens met dezelfde woorden gewerkt, maar ik mis het rijm. Overigens vind ik wel dat het poëtisch kan zijn.
Rijm herhaling

02: Ik vind dit niet poëtisch, omdat het veel te simpel is en er zit geen doordachte mening achter
Complexiteit (diepere) betekenis

16: Er worden vooral de zelfde woorden gebruikt en er word niet in gerijmd.
Rijm herhaling

08: Ik vind het poëtisch, omdat er een best goede betekenis achter zit in de vorm van een gedicht.
(diepere) betekenis vorm

04: het heeft rijm dus is het nog wel enigszins poëtisch
Rijm

22: ik vind het te kort voor poëzie, iedereen zou dit kunnen maken en ik vind dat er geen boodschap achter zit.
Lengte (diepere) betekenis

21: ik vindt het te kort om het een poëtisch stuk te noemen. en het staat niet eens in een leuke vorm van een hart ofzo. dan had ik misschien een beetje poëtisch ingevuld
Lengte vorm

17: het zijn gewoon een paar woorden die omgedraaid worden en aan elkaar geplakt
Complexiteit

06: Ik vind het minder poëtisch, omdat het niet op een poëtische tekst lijkt.

Vorm

03: Het rijmt niet

Rijm

20: in de tekst zijn er geen strofes, de woorden rijmen niet en dezelfde woorden worden herhaald.

Vorm rijm herhaling

07: De manier waarop de tekst geschreven is, herken ik uit andere poëzie die ik ben tegengekomen.

Vergelijking met andere teksten

19: Ik vind deze tekst poëtisch, omdat het wel rijmt, maar niet heel poëtisch, omdat het woord gewoon herhaald wordt.

Rijm herhaling

- **Oceaan – Racoon**

01: Het klinkt raar en vreemd.

Persoonlijke ervaring/gevoel

12: Het tekstfragment heeft een verdere betekenis dan wat er letterlijk staat.

(diepere) betekenis

23: het rijmt en de structuur zijn beide heel poëtisch

Rijm tekststructuur

10: Het is duidelijk wat elke zin betekend maar het verhaal is een beetje vaag dus daarom enigzins poëtisch

duidelijkheid (diepere) betekenis

18: Omdat het gewoon een songtekst en er niet een hele echte betekenis in zit

Soort tekst (diepere) betekenis

14: Deze tekst vind ik niet meer te begrijpen maar wil wel een duidelijke boodschap duidelijk maken. daarom vind ik het wel poëzie

Begrijpelijkheid (diepere) betekenis

11: Er zit een verhaal achter en de regels rijmen op elkaar en dat vind ik poëtisch.

(diepere) betekenis rijm

24: Ik vind het een mooie betekenis achter het gedicht hebben en de sluitende zin laat je over de wereld denken

(diepere) betekenis aan het denken zetten

09: Het rijmt er wordt veel dubbele betekenissen gebruikt. Je kan een verhaal achter het gedicht bedenken.

Rijm (diepere) betekenis

15: Er zit een betekenis achter, je kan er iets uit halen. En er zit rijm in

(diepere) betekenis

13: Ik vind de tekst niet poëtisch omdat ik niet een achterliggende reden achter de tekst kan vinden.

(diepere) betekenis - niet

25: omdat het een achterliggende gedachte heeft die me aanspreekt, er zit weinig rijm in
(diepere) betekenis rijm

05: Ik vind het poëtisch, omdat de tekst bij elkaar paste en er zat veel rijm in.
Rijm

02: Er zit een doordachte mening en betekenis achter de woorden en er worden metaforen gebruikt.
(diepere) betekenis beeldspraak

16: In het gedicht komen veel verschillende soorten rijm voor wat je veel ziet in poëtisch.
Rijm

08: Ik vind het poëtisch, omdat het een goede betekenis heeft, het rijmt en het is een gedicht.
(diepere) betekenis rijm soort tekst

04: de tekst heeft heel veel goeie eindrijm en andere rijm en het heeft een metamorfose
Rijm beeldspraak

22: ik vind dit heel poëtisch omdat het duidelijk rijmt, er een verhaal achter zit en het uit 15 zinnen bestaat.
Rijm (diepere) betekenis vorm

21: ik vond het eerste wel poëtisch, maar in 3e stuk miste ik het rijmen en in het 2de stuk voelde ik het gewoon niet.
Rijm persoonlijke ervaring/gevoel

17: het geeft een meer poetisch gevoel bij de inhoud van de tekst maar het is nog steeds meer een verhaal
Persoonlijke ervaring/gevoel

06: Hier komt het rijm en andere aspecten meer terug dus vind ik dit meer poëtisch.
Rijm

03: Omdat er veel rijmt
Rijm

20: in de tekst komt eindrijm voor, er zijn strofes en er is een duidelijk thematiek.
Rijm vorm thema

07: Er is sprake van rijm en het heeft een vrij diepe betekenis voor een liedje.
Rijm (diepere) betekenis

19: Ik vind deze tekst heel poëtisch, omdat er goed gerijmd wordt en ook veel dezelfde soort rijm.
Rijm

- **Rood – Marco Borsato**

01: Ik zie er de logica niet van in.
persoonlijke ervaring/gevoel

12: Het herhaalt steeds de zelfde stukjes tekst in het begin met een andere betekenis.
Herhaling

23: het is niet het doel om poetisch te zijn
Doel

10: de zinnen zijn wel te begrijpen maar het verhaal is alsnog een beetje vaag
Begrijpelijkheid duidelijkheid

18: Niet echt een betekenis lijkt het
(diepere) betekenis-niet

14: Ik vind deze eigenlijk niet heel veel vage en onbegrijpelijke dingen bevatten. Wel brengt het een boodschap maar dit allemaal zoals de vorige teksten.
Begrijpelijkheid duidelijkheid (diepere) betekenis

11: Ik denk dat ik eigenlijk het midden in had moeten vullen, maar er zit wel een verhaal achter de tekst en er zitten rijmende versregels in
(diepere) betekenis rijm

24: Er staat te veel rood en ik vind het niet heel overzichtelijk eruit ziet, ook als ik lees vind ik het iets te basic
Herhaling persoonlijke ervaring/gevoel

09: Ik vind het gebruik van rood niet echt poëtisch, daarnaast is er te veel herhaling en wordt rood te letterlijk genomen.
Woordgebruik herhaling

15: Er zit weinig betekenis achter maar je kan er wel een bericht uit halen en het rijmt.
(diepere) betekenis rijm

13: Er komt wel rijm voor in de tekst, maar het heeft geen achterliggende reden.
Rijm (diepere) betekenis

25: er wordt weinig gebruik gemaakt van poëtische middelen maar er is wel een boodschap
(diepere) betekenis poëtische middelen

05: ik vind het poëtische, want het hoofdthema is rood en dat komt de hele tijd terug. Er zitten ook veel verband tussen de zinnen en er zit ook nog een rijm in.
thema herhaling tekststructuur rijm

02: Er wordt weinig gebruik gemaakt van poëtische middelen in deze tekst en dat maakt het voor mij dat het niet poëtisch overkomt.
Poëtische middelen

16: Rood staat als een soort metafoor voor verschillende dingen wat het poëtische maakt.
Beeldspraak

08: Het is poëtisch, want ik vind het een mooie betekenis hebben en het leest lekker, doordat het woord rood vaak herhaald wordt. Hierdoor ziet het er poëtisch uit.
(diepere) betekenis herhaling

04: het bevat rijm, maar niet de beste en het gaat vooral om een woord waar het hele gedicht rond loopt
Rijm herhaling

22: het is een songtekst, ik vind niet dat dit een boodschap heeft. Het rijmt ook maar deels.
soort tekst (diepere) betekenis rijm

21: ik mis gewoon iets maar kan niet plaatsen wat.

17: het is meer een verhaal dan een poetisch stukje
Soort tekst

06: Hier zie je meer de poëtische aspecten terugkomen en daarom vind ik het meer poëtisch.
poëtische middelen

03: Alleen jou en hou rijmt op elkaar.

Rijm

20: ik vind de tekst poëtisch, omdat er eindrijm voorkomt, er strofes zijn en er een duidelijk thema is.

Rijm vorm thema

07: In de tekst is sprake van rijm en beeldspraak en dat herken ik uit poëzie dat ik ben tegengekomen.

Rijm beeldspraak vergelijking met andere teksten

19: Ik vind de tekst enigszins poëtisch, want er wordt gebruik gemaakt van alliteratie en gedeeltelijke rijm.

Rijm

- Ze huult maar ze lacht – Maan

01: De lengte van de zinnen variëren te veel.

Vorm

12: Dit is meer een fragment van een verhaal dan iets met een poëtische betekenis

Soort tekst

23: het rijmt een beetje en het is best diepzinnig

Rijm (diepere) betekenis

10: de tekst is wel redelijk te begrijpen maar het is niet een heel duidelijk verhaal dus daarom enigszins poëtisch

Begrijpelijkheid

duidelijkheid

18: Omdat hier wel een redelijke betekenis in zit maar het valt wel mee

(diepere) betekenis

14: ook in deze tekst wordt iets verteld op een vage manier met andere woorden. er wordt dus niet direct gezegd wat er bedoeld wordt. dat vind ik poëzie.

Duidelijkheid

11: Ik zie erg veel rijm in de tekst staan en de versregels lopen in elkaar over

Rijm enjambement

24: Ik vind het een mooie betekenis hebben en daarom ook best poëtisch

(diepere) betekenis

09: Er is goed nagedacht over het woordgebruik, het rijmt daarnaast ook nog eens en je snapt de betekenis en de emotie achter het gedicht.

Woordgebruik

rijm

(diepere) betekenis

15: Er is weinig context om het bericht eruit te halen en er zit geen rijm in.

Tekststructuur rijm

13: Het is een écht verhaal en daarom vind ik niet dat het poëtisch is alhoewel er rijm in staat.

Soort tekst rijm

25: omdat ik dit lied ken als niet poëtisch omdat Maan een popzangeres is

Genre

05: ik vind het poëtisch, want het heeft weer een verband met elkaar, de zinsopbouw is redelijk hetzelfde en er zit veel rijm in.

tekststructuur rijm

02: Het heeft weinig poëtische middelen en ook ken ik dit als een liedje en dat komt het niet poëtisch voor mij over.

Genre poëtische middelen

16: Ik zie meer iemand die verteld hoe die zich voelt, niet perse poëtische.

(diepere) betekenis

08: Het is een hele mooie tekst in de vorm van een gedicht, daarom heb ik voor dat antwoord gekozen.

Vorm

04: ik vind de tekst heel poëtisch door de vele rijm die het bevat en de lengtes van de zinnen goed passen

Rijm vorm

22: er zit een beetje een verhaal in, maar het rijmt helemaal niet.

(diepere) betekenis rijm

21: ik vind het met name een mooie tekst met veel woorden die in de poëzie thuis horen

Woordgebruik

17: omdat de tekst een beetje diep gaat en poëtisch is maar het ziet er nog steeds meer uit als een verhaal

(diepere) betekenis vorm

06: Ik vind dit een mooie songtekst en zie meerdere aspecten terugkomen.

poëtische middelen

03: Het heeft ritme en veel rijmt.

Rijm

20: ik vind de tekst poëtisch, omdat er eindrijm voorkomt, er een goed thema is en er stijlfiguren worden gebruikt.

Rijm thema stijlfiguren

07: In de tekst is sprake van rijm en het heeft een vrij diepe betekenis voor een liedje.

Rijm (diepere) betekenis

19: Ik vind deze tekst enigszins poëtisch, omdat er soms gerijmd wordt aan het eind en veel gebruik gemaakt wordt van alliteratie.

Rijm

- **Morgen – Rene Oskam**

01: Ik zie de logica er niet van in, het klinkt niet poëtisch voor mij.

Persoonlijke ervaring/gevoel

12: Het is een stukje tekst geschreven op een motiverende manier.

Stijl

23: het is diep zinnig en het heeft de structuur van poëzie en het rijmt soms
(diepere) betekenis tekststructuur rijm

10: het is een beetje een vage tekst dus vandaar poetisch
Duidelijkheid

18: Omdat je hier meer een betekenis en een goed thema in ziet
(diepere) betekenis thema

14: ik vind dat hier de boodschap al iets meer direct wordt verteld. daarom vind ik het enigszins poëzie.
Duidelijkheid

11: de versregels lopen in elkaar over als een verhaal en ik zie redelijk wat rijm
vorm rijm

24: Ik vind herhalen gewoon niet poëtisch, zo is het misschien wel maar vind ik niet
herhaling

09: Het gedichtje rijmt, daarnaast is er een duidelijk betekenis van het gedichtje.
Rijm (diepere) betekenis

15: Het lijkt meer op een verhaal of iets wat je in een dagboek kan schrijven.
Vorm

13: Het geeft poëtische vibe en er alliteratie en assiosiantie.
persoonlijke ervaring/gevoel rijm

25: omdat het een poëtische vibe afgeeft en omdat ze morgen en vanaf morgen vaker herhalen
persoonlijke ervaring/gevoel herhaling

05: ik vind het poëtisch, want de zinsopbouw zijn vaak hetzelfde en alles heeft betrekking tot hetzelfde thema
tekststructuur thema

02: Er worden veel woorden herhaald en ik krijg er een poëtische vibe van. Veel alliteratie en assonantie.
Herhaling persoonlijke ervaring/gevoel rijm

16: Er wordt rijm gebruikt.
Rijm

08: Ik vind dat betere poëtische teksten zijn, daarom heb ik gekozen voor enigszins.
Vergelijking met andere teksten

04: de lengte van de zinnen zijn heel erg in gedicht vorm en het rijmt ook heel goed
Vorm rijm

22: Er zit een verhaal in, namelijk dat iets uitgesteld word. verder rijmen dezelfde zinnen in iedere alinea
(diepere) betekenis rijm

21: ik kan er gewoon niet tegen als er bij poëzie geen volrijm is aan het einde van de zin.
Rijm

17: het is gewoon een opsomming van wat iedereen van plan is tijden oud en nieuw
(diepere) betekenis

06: Ik vind het redelijk poëtisch maar niet echt 100%.

03: het rijmt niet

Rijm

20: ik vind de tekst heel poëtisch, omdat er eindrijm voorkomt, er strofes zijn en het verhaal heeft een goed thema.

Rijm vorm thema

07: Er is sprake van rijm en het heeft de vorm van een gedicht, maar het is wel meer letterlijk dan de andere gedichten uit dit onderzoek.

Rijm vorm duidelijkheid

19: Ik vind deze tekst heel poëtisch, omdat er goed gerijmd wordt en ook veel dezelfde soort rijm.

Rijm

VRAGENLIJST 2 – POSTTEST

- De verbeelding – Gerrit Komrij

13: Ik vind het een duidelijk gedicht en het heeft niet echt wat poëtisch in zich.

Duidelijkheid

22: het rijmt soms

Rijm

25: de rijm aan het eind van de versregels geeft een erg poëtische sfeer vind ik

Rijm

14: er worden heel veel stijlfiguren en beeldspraak gebruikt. Ook is het voor mij niet meteen duidelijk wat er precies bedoeld wordt.

Stijlfiguren beeldspraak duidelijkheid

01: Ik zie er geen verhaal in en het spreekt mij niet aan.

(diepere) betekenis persoonlijke ervaring/gevoel

16: er zit kruisrijm in

Rijm

02: Ik vind deze tekst poëtisch, omdat er veel verschillende rijm is en er wordt ook gebruik gemaakt van andere poëtische middelen

Rijm poëtische middelen

11: in de eerste versregel worden er allemaal dingen opgesomd, waarin je een weerspiegeling kan zien en ik zie gekruisd rijm

(diepere) betekenis rijm

03: Omdat er kruislings rijm in voor komt.

Rijm

08: Ik vind het poëtisch, omdat het rijmt en omdat er een goede betekenis achter zit.

Rijm (diepere) betekenis

06: Ik vind het poëtisch, want het rijmt lekker

Rijm

24: Ik vind de opsomming van het gedicht erg poëtisch maar de rest niet perse

Stijlfiguren

21: het rijmt overal. en er worden veel oude moeilijke woorden gebruikt

Rijm complexiteit

09: Ik vind het poëtisch omdat er sprake is van rijm, stijlfiguren en beeldspraak.

Rijm stijlfiguren beeldspraak

12: Het rijmt en het is 4 strofes met 4 en 3 regels

Rijm vorm

07: Er is veel sprake van rijm en vaste rijmschema's, ook heeft het de vorm van een gedicht.

Rijm vorm

05: Ik vind deze tekst poëtische, want er wordt gebruikt gemaakt van stijlfiguren en rijm.

Stijlfiguren rijm

18: omdat het een beetje vaag is en er wel een betekenis in zit

Duidelijkheid

10: het is nog wel te begrijpen maar er zitten wel sommige zinnen in die wat zweverig zijn.

Begrijpelijkheid duidelijkheid

04: omdat het duidelijk eindrijm heeft en je ziet ook meerdere keren middenrijm waardoor het gedicht ook echt rijmt wat het voor mij poëtisch maakt.

Rijm

20: de tekst rijmt op sommige stukken, er wordt gebruik gemaakt van beeldspraak en er zijn strofes.

Rijm vorm beeldspraak

19: Ik vind deze tekst heel poëtisch, omdat er veel volrijm en ook veel halfrijm is.

Rijm

15: De structuur en het rijm vind ik er heel poëtisch uitzien en de betekenis erachter is ook mooi.

Rijm tekststructuur (diepere) betekenis

- **Eggteliefde – Tim Hofman**

13: Omdat het wel een poëtische gedachte heeft maar het is ook 'echt'

(diepere) betekenis

22: het is niet eens een tekst

Soort tekst

25: het is kort maar krachtig en ik koppel dat in mijn hoofd aan poëzie

Lengte

14: Ik snap helemaal niet wat hier wordt bedoeld.

Begrijpelijkheid

01: Ik vind het komisch, maar heel poëtisch lijkt het me niet.

Humor

16: ik snap de tekst niet helemaal

Begrijpelijkheid

02: Ik vind het niet poëtisch, omdat er geen rijm is en ook worden er geen stijlfiguren gebruikt. Het zijn maar drie niet originele woorden

Rijm stijlfiguren woordgebruik

11: Ik zie geen rijm en kan er helemaal niets van maken. Verder zie ik maar 3 versregels

Rijm vorm begrijpelijkheid

03: Het rijmt niet maar er is wel goed gebruik gemaakt van vorm en verschillende talen.

Rijm vorm

08: Ik denk dat het meer een grapje is dan echt een hele poëtische tekst. Ik vind het wel goed bedacht, maar ik denk dat er betere poëtische teksten zijn.

Humor vergelijking met andere teksten

06: Het is met eieren in verschillende talen en leuk gemaakt

24: Super schattig en creatief dat wij nog steeds kunnen zeggen wat er staat zonder dat het er echt staat

Woordgebruik

21: er staan vier woorden in die niet eens perse rijmen. en ik vindt dat er ook geen gebruik ik gemaakt van beeldspraak ofzo

Rijm beeldspraak

09: Omdat het grappig verzonnen is.

Humor

12: Het is geen echt verhaal ofzo het geeft niks weer met meerwaarde

(diepere) betekenis

07: Er worden in deze tekst meerdere vormen van het woord 'ei' gegeven, zo wordt er 'gespeeld' met taal.

Woordgebruik

05: Het woord ei wordt de hele in een andere taal gezet en er zit ook nog eens een boodschap aan vast.

(diepere) betekenis

18: omdat het wel op een bijzondere manier is gedaan

Vorm

10: Het is heel creatief bedacht en er zit niet echt een diepe betekenis achter maar het is wel in een thema

Woordgebruik (diepere) betekenis

04: omdat het maar 3 woorden zijn die ik niet eens goed lees waarschijnlijk en het niet eens rijmt.

Vorm rijm

20: Er wordt op een grappige manier gespeeld met het woord 'ei' in verschillende talen. Het stukje tekst is alleen wel erg kort, er zijn geen stijlfiguren en er komt geen vorm van rijm voor.

Humor lengte stijlfiguren rijm

19: Ik vind de tekst enigszins poëtisch, omdat er in elke regel wel iets terugkerend is, maar het is niet erg lang.

Lengte herhaling

15: Het zijn 3 manieren om ei te zeggen en 1 manier om "ik hou van jou" te zeggen en dat vind ik niet heel poëtisch

(diepere) betekenis

- Harder dan ik hebben kan – BLØF

13: Ik vind de tekst wel poëtisch omdat er stijlfiguren en beeldspraak in voor komen.

stijlfiguren beeldspraak

22: het heeft soms eindrijm

Rijm

25: Ik ken dit nummer en ik kan het dus ook niet interpreteren als poëzie

Genre

14: in deze tekst worden wel stijlfiguren en beeldspraak gebruikt maar het is nog wel te begrijpen.

Stijlfiguren beeldspraak begrijpelijkheid

01: Ik zie er een klein verhaal in maar het spreekt me niet aan.

(diepere) betekenis persoonlijke ervaring/gevoel

16: ik zie verschillende soorten rijm

Rijm

02: ik vind het enigszins poëtisch, omdat er wel een diepere betekenis achter zit, maar verder wordt er volgens mij weinig gebruik gemaakt van poëtische middelen

(diepere) betekenis poëtische middelen

11: Er staat wel rijm in en bepaalde woorden worden herhaald. Verder staat er in de 2e versregel hagelwit humeur.

Herhaling

03: Er zit soms rijm in.

Rijm

08: Ik vind dat deze tekst best poëtisch is, maar ik denk dat er betere poëtische teksten zijn.

Vergelijking met andere teksten

06: Ik vind het iets minder poëtisch omdat het niet overal rijmt, maar ik vind het wel mooi dat veel zinnen met dezelfde letters beginnen

Rijm

24: Ik vind dat het enigszins poëtisch is want ik vind het mooi hoe de dingen rijmen van alinea 1 en 2 maar 3 verpest het helemaal voor mij

Rijm

21: er zit rijm in en er wordt ook gebruik gemaakt van beeldspraak

Rijm beeldspraak

09: Er is sprake van stijlfiguren en beeldspraak en dat maakt een tekst poëtisch, daarnaast rijmt het ook nog eens.

Stijlfiguren beeldspraak rijm

12: Dit is wel poëtisch Het rijmt zowel rijk als half en het heeft een verhaal met een diepere betekenis
Rijm (diepere) betekenis

07: In deze tekst is soms sprake van rijm en er worden stijlfiguren en beeldspraak in gebruikt.

Rijm stijlfiguren beeldspraak

05: Ik vind deze tekst enigszins poëtische, want er zit een goede gedachte achter en er zit rijm in alleen de rijm kan beter.

(diepere) betekenis rijm

18: ik zie niet echt een goede betekenis hierin

(diepere) betekenis

10: Er zitten wel metaforen en beeldspraak in maar het is wel redelijk te volgen

Beeldspraak duidelijkheid

04: je kunt het verhaal erachter pakken, en het heeft mooi en duidelijk eindrijm en het staat ook in strofe van 4 versregels.

(diepere) betekenis rijm vorm

20: Ik vind de tekst poëtisch, omdat er gebruik wordt gemaakt van stijlfiguren, beeldspraak, eindrijm en enjambement.

Stijlfiguren beeldspraak rijm enjambement

19: Ik vind deze tekst heel poëtisch, omdat je er bijna overal wel volrijm kan vinden.

Rijm

15: De structuur is poëtisch, maar de betekenis is minder omdat het uit een lied komt.

tekststructuur (diepere) betekenis

- **Zij – Marco Borsato**

13: Het is een 'gewoon' verhaal en heeft niet een achterliggende gedachte.

(diepere) betekenis

22: het rijmt niet

Rijm

25: ik krijg geen bijzonder gevoel bij de tekst maar denk wel dat het bedoelt is om enigszins poëtisch te zijn

Persoonlijke ervaring/gevoel

14: er zitten veel stijlfiguren en beeldspraak in.

Stijlfiguren beeldspraak

01: Ik zie er een verhaal in, het klinkt goed als je het opleest, maar het spreekt me niet aan.

(diepere) betekenis persoonlijke ervaring/gevoel

16: ik zie kruisrijm en halfrijm

Rijm

02: Er zit veel assonantie in de tekst en ook redelijk wat alliteratie

Rijm

11: er staat rijm in er staan zinnen in die ik typisch poëtisch vind en daarom vind ik het er tussen in

Rijm

03: er komt rijm in voor

Rijm

08: Ik vind dat deze tekst poëtisch is, want de betekenis is goed en het is mooi verwoord.

(diepere) betekenis

06: Ik vind het minder poëtisch, omdat ik niet chat erin terug zie dat het rijmt.

Rijm

24: ik vind dat de woorden goed bij elkaar passen, ook dan rijmen ze erg mooi en ze horen ook bij elkaar. het is heel poëtisch

Woordgebruik

rijm

21: het rijmt wel maar ik heb gewoon niet een poëtisch gevoel

Rijm

persoonlijke ervaring/gevoel

09: Er is sprake van stijlfiguren en beeldspraak dat maakt de tekst poëtisch.

Stijlfiguren

beeldspraak

12: Dit stukje tekst is op een poëtische manier geschreven met een andere betekenis

(diepere) betekenis

07: In deze tekst is er soms sprake van rijm en er wordt beeldspraak in gebruikt.

Rijm

beeldspraak

05: ik vind het poëtisch, want er wordt gebruik gemaakt van stijlfiguren en beeldspraak. Zoals de tegenstelling vriest en ontdooit.

Stijlfiguren

beeldspraak

18: omdat er een goeie betekenis in zit

(diepere) betekenis

10: Er zit beeldspraak in maar het is nog wel redelijk te volgen

Beeldspraak

begrijpelijkheid

04: het heeft geen mooie strofe, maar het heeft wel soms eindrijm waardoor het toch wel enigszins poëtisch.

Vorm

rijm

20: Ik vind de tekst poëtisch, omdat er gebruik wordt gemaakt van enjambement, eindrijm, stijlfiguren, beeldspraak en strofes.

Enjambement

rijm

stijlfiguren

beeldspraak

vorm

19: Ik vind deze tekst poëtisch, omdat er redelijk veel volrijm en vooral veel halfrijm is.

Rijm

15: Structuur goed, maar betekenis slecht, persoonlijk vind ik de betekenis niet heel poëtisch.

Tekststructuur

(diepere) betekenis

- **De overkant – Suzan & Freek, Snelle**

13: Ik vind het niet poëtisch omdat het gewoon over het leven gaat.
(diepere) betekenis

22: er zit wijzig rijm in
Rijm

25: weer ken ik dit nummer en koppel ik het aan de melodie waardoor de sfeer niet echt in de buurt komt van poëzie
Genre

14: ook hier worden wat stijlfiguren en beeldspraak gebruikt. dit is nog wel een beetje logische dus daarom vind ik het poëtisch.
Stijlfiguren beeldspraak duidelijkheid

01: Het spreekt me niet aan.
Persoonlijke ervaring/gevoel

16: ik zie veel begin en eind rijm
Rijm

02: veel rijm, maar niet echt een dubbele betekenis
Rijm (diepere) betekenis

11: Er staat weer erg veel rijm in, zelfs middenrijm en dat vind ik typerend voor een poëtische tekst
Rijm

03: er komt rijm in voor
Rijm

08: Het rijmt wel en daardoor zou je kunnen zeggen dat het poëtisch is, maar ik denk dat er betere poëtische teksten met een betere betekenis zijn.
Rijm vergelijking met andere teksten

06: Ik vind dit wel mooi, omdat het goed op elkaar aansluit.
Tekststructuur

24: ik vind het wel poëtisch om over een woon plek te praten die veel voor je betekent
(diepere) betekenis

21: het rijmt en ook zie ik hier en daar beeldspraak.
Rijm beeldspraak

09: Het is een echt verhaal en er is sprake van een mooie tekst.
(diepere) betekenis

12: Het heeft een diepere betekenis met rijm
(diepere) betekenis rijm

07: Er is in deze tekst vaak sprake van rijm en er wordt ook beeldspraak in gebruikt.
Rijm beeldspraak

05: Ik vind het enigszins poëtisch, want er word veel gebruik gemaakt van dezelfde klanken
Rijm

18: ik vind dat hier niet echt een hele goede betekenis achter zit maar wel een beetje
(diepere) betekenis

10: Er zit beeldspraak en stijlfiguren in maar het verhaal is nog te volgen
Beeldspraak **stijlfiguren** **begrijpelijkheid**

04: het gedicht heeft geen strofe volgorde dat lijkt op een gedicht ook vooral met hoelang de regels zijn soms, maar het heeft wel enigszins eindrijm.
Vorm **rijm**

20: Ik vind de tekst poëtisch, want er wordt gebruik gemaakt van eindrijm, assonantie en alliteratie.
Rijm

19: Ik vind deze tekst poëtisch, omdat je er kan vinden volrijm en heel veel halfrijm is.
Rijm

15: De structuur vind ik niet goed, maar de betekenis vind ik wel goed.
Tekststructuur **(diepere) betekenis**

- **Uitgezwaaid – Merel Morre**

13: Omdat 'uit zwaaien' meerdere betekenissen heeft.
Woordgebruik

22: het heeft een goede indeling
Tekststructuur

25: ik denk dat het komt door de korte zinnen waardoor de boodschap er duidelijk van wordt.
Vorm

14: Hier zit ook superveel beeldspraak en stijlfiguren in dus is het heel poëtisch
Beeldspraak **stijlfiguren**

01: Het klinkt niet lekker.
Persoonlijke ervaring/gevoel

16: ik zie eindrijm en kruisrijm
Rijm

02: Ik vind het geen goed doordacht gedicht dus niet echt poëtisch
Tekststructuur

11: ik zie er geen rijm in en de zinnen zijn erg kort, verder kan ik niets vinden wat poetisch zou moeten zijn
Rijm **vorm**

03: er komt middenrijm in voor
Rijm

08: Ik vind het een mooi verwoorde tekst met een mooie betekenis en daarom vind ik dat het best poëtisch is.
Woordgebruik **(diepere) betekenis**

06: Ik vind dit niet echt mooi, omdat ik niet echt veel rijm terug zie
Rijm

24: het gebruik van de citaten en die koppelen met de zinnen ervoor was erg poëtisch
Tekststructuur

21: ik vindt er heel weinig woorden op een zin.
Vorm

09: Het laat je nadenken en er is sprake van beeldspraak en stijlfiguren.
Aan het denken zetten beeldspraak stijlfiguren

12: Het is wel poëtisch omdat het niet gelijk zegt wat ze bedoelen maar persoonlijk vind ik deze zwak
Duidelijkheid

07: Er is in deze tekst soms sprake van rijm en van een enjambement, ook heeft de tekst de vorm van een gedicht.
Rijm enjambement vorm

05: Ik vind de tekst enigszins poëtisch, omdat ze de zinnen zo hebben gemaakt dat het bij elkaar hoort en ze hebben weinig rijm gebruikt
Rijm

18: geen betekenis
(diepere) betekenis

10: Het is vrij duidelijk te volgen maar met door de versregels wordt het toch iets poëtischer
Begrijpelijkheid vorm

04: het had geen strofe volgorde maar rijmde wel en had korte versregels waardoor het wel op een echt gedicht lijkt en het ook wel poëtisch is.
Vorm rijm

20: Ik vind de tekst redelijk poëtisch, omdat de tekst een goed thema heeft. Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van een aparte vorm van eindrijm.
Thema rijm

19: Ik vind deze tekst heel poëtisch, omdat er overal wel volrijm is en er zit ook een diepe boodschap achter.
Rijm (diepere) betekenis

15: De structuur is te simpel, maar de betekenis is wel poëtisch
Tekststructuur (diepere) betekenis

8.5. Bijlage 5: mail aan ouders van leerlingen voor toestemming deelname focusgroep-interview

Geachte heer/mevrouw,

Als docente Nederlands (in opleiding) geef ik les aan uw zoon of dochter. Voor de afronding van mijn afstudeeronderzoek neem ik onder andere groepsinterviews af over de ervaringen met poëzie in muziek. Ik heb uw zoon of dochter benaderd om hieraan mee te doen. Zij hebben akkoord gegeven, maar gezien hun leeftijd heb ik ook toestemming van de ouder(s) nodig.

De interviewdata zullen volledig anoniem worden verwerkt en gerapporteerd en zullen op geen enkele manier te herleiden zijn tot uw zoon of dochter. Bovendien worden de resultaten alleen voor mijn afstudeeronderzoek gebruikt en worden ze nergens gepubliceerd.

Zou u, zodra u deze mail heeft gelezen en toestemming geeft dat uw zoon of dochter deelneemt, willen reageren met 'Ik geef toestemming / Wij geven toestemming.' Indien u geen toestemming geeft, dan hoor ik dat ook graag.

Alvast hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

Romy Eijkelenberg

8.6. Bijlage 6: Protocol focusgroep-interview

Planning:

- Dinsdag 15 juni 2021 van 08:30 tot 09:30

VOORBEREIDINGSFASE

- **Doel omschrijven: wat wil je weten?**
 - Wat vinden leerlingen poëzie?
 - Wanneer komen leerlingen in aanraking met poëzie?
 - Vonden leerlingen muziekteksten vóór de lessenreeks al onder poëzie vallen? Waarom wel/niet?
 - Vinden leerlingen muziekteksten ná de lessenreeks onder poëzie vallen? Waarom wel/niet?
 - Hoe kijken leerlingen naar een liedje? Waar letten ze op?
 - Zijn leerlingen anders tegen muziek(teksten) aan gaan kijken naar aanleiding van de lessenreeks?
 - Wat vinden leerlingen ervan dat liedteksten de Nobelprijs voor de Literatuur kunnen winnen (voorbeeld Bob Dylan)?
- **Randvoorwaarden vaststellen:**
 - Vergoeding deelnemers: traktatie + afspraak dat ze tijdens de les woensdag een half uur later aanwezig mogen zijn/een half uur eerder mogen gaan.
 - Opname-apparatuur: eigen telefoon.
- **Deelnemers kiezen/selectiecriteria bepalen:** 6-7 leerlingen uit dezelfde vwo-4-klas als waarin de vragenlijsten zijn afgenomen. De leerlingen komen dus uit de doelgroep. Deelnemers zijn gekozen op basis van de volgende kenmerken:
 - Makkelijke praters → kunnen goed hun mening verwoorden
 - Verschillende niveaus (sterke, gemiddelde en zwakke leerlingen)
- **Aantal interviews bepalen:** één, aangezien de doelgroep die in de rest van het onderzoek is bevraagd ook relatief klein is. Meerdere focusgroepen zou daarmee geen steekproef meer zijn, maar de doelgroep in zijn geheel.
- **Omvang van de groepen bepalen:** 6 of 7 leerlingen (meer jongens dan meisjes vanwege representativiteit).
- **Vraagroute formuleren:**
 1. Wat vinden jullie poëzie?
 2. Wanneer komen jullie in aanraking met poëzie?
 3. Vonden jullie liedteksten vóór de lessenreeks al onder poëzie vallen? Waarom wel/niet?
 4. Vonden/vinden jullie liedteksten ná de lessenreeks onder poëzie vallen? Waarom wel/niet?
 5. Hoe luisteren jullie naar een liedje? Waar letten jullie op wanneer je een liedje luistert?
 6. Zijn jullie anders naar liedteksten gaan kijken naar aanleiding van de lessenreeks? Zo ja, wat is er dan precies veranderd? Zo nee, waar komt dat door?
 7. Wat vinden jullie ervan dat liedteksten literaire prijzen kunnen winnen (voorbeeld Bob Dylan en Nobelprijs voor de Literatuur aanhalen)?

GROEN: belangrijkste vragen

BLAUW: inleidende en afsluitende vragen

- **Gespreksleider kiezen/trainen:** zelf het gesprek leiden en eventueel zelf notities maken.
- **Ruimte regelen:** roostermaker mailen met een verzoek voor een locatie (=lokaal).
- **Opnameapparatuur regelen:** eigen telefoon.
- **Vergoeding deelnemers regelen:** zie 'randvoorwaarden vaststellen'.
- **Deelnemers werven:** persoonlijk benaderen na de les, aangeven dat de leerlingen goed hun mening kunnen verwoorden, goede praters zijn, etc.
- **Groepen samenstellen:** n.v.t.
- **Deelname bevestigen:** leerlingen een mail sturen met informatie over de datum, tijd en locatie. Ook een toestemmingsmail naar ouders sturen van leerlingen onder de 16 jaar.

UITVOERINGSFASE

- **Ontspannen sfeer creëren:** eventueel koffie/thee serveren, small talk voorafgaand aan de echte inhoudelijke sessie.
- **Inleiding geven:** aanwezigheid op prijs stellen > gespreksonderwerp verder inkaderen > aangeven dat goede en foute antwoorden niet bestaan. Het gaat om de eigen mening en dat mag alles zijn. > aangeven dat het gesprek wordt opgenomen + uitleggen wat er met de opnames gaat gebeuren. Wordt in vertrouwen behandeld en is niet terug te herleiden tot individuen. Verder ook aangeven dat leerlingen zo min mogelijk door elkaar moeten praten. Naar elkaar luisteren en dan pas reageren.
- **Vraagroute doorlopen/discussie leiden:** zie 'vraagroute formuleren'.
- **Aantekeningen en bandopnamen maken**
- **Afsluiten:** bedanken voor de medewerking en regelen wie wanneer een half uur zelf mag besteden + traktatie uitdelen als bedankje.
- **Duur sessie:** maximaal een uur inclusief instructie en bedanken. Het interview zelf zal zo'n 30-40 minuten duren. Deze tijdsduur is bepaald om praktische redenen (afhankelijkheid van lesuren op school) en op basis van het beroep dat gedaan kan worden op het uithoudingsvermogen van de deelnemers (de concentratie van leerlingen). (Van Selm, 2007).

UITWERKINGSFASE

- **Eerste indrukken opschrijven (direct na de sessie):** wat viel meteen op? Waar kan ik iets mee?
- **Band uitschrijven:** transcriberen van het volledige gesprek.
- **Resultaten samenvatten/coderen:** notities maken van uitspraken die duidelijke resultaten verwoordenn.
- **Resultaten voorleggen aan anderen:** n.v.t.
- **Resultaten rapporteren:** samenvatting geven en belangrijke resultaten illustreren met citaten.

8.7. Bijlage 7: Transcriptie focusgroep-interview

Transcript focusgroep-interview

Dinsdag 15 juni 2021 van 08:40 tot 09:20

Vooraf: instructie: bedoeling om met elkaar in gesprek te gaan. Ik stel wel vragen die jullie beantwoorden, maar jullie mogen elkaar aanvullen, tegenspreken of vragen stellen. Laat elkaar wel uitpraten en luister naar elkaar. Er kunnen geen foute antwoorden worden gegeven. Het gaat om jouw mening en ervaringen en die kunnen niet fout zijn. En nogmaals: de data zullen anoniem worden verwerkt en resultaten zullen niet te herleiden zijn tot jullie als personen.

Deelnemers: onderzoeker (O), leerling 1 (A), leerling 2 (B), leerling 3 (C), leerling 4 (D), leerling 5 (E), leerling 6 (F), leerling 7 (G)

- O: Dan gaan we beginnen en de eerste vraag eigenlijk die ik jullie wil stellen is: wat versta jij onder poëzie? Wat vind jij allemaal poëzie?
- G: Rijm
- O: Ja, zeg het maar G.
- G: Ja, rijm. En verder... ja dat weet ik momenteel eventjes niet. Ehm, iemand anders iets aan te vullen?
- F: Ja ik denk gewoon... ja wat versta ik onder poëzie... nou weet je rijm ja het is moeilijk...
- B: Beeldende tekst.
- E: Bij poëzie denk ik wel gelijk aan rijm eigenlijk.
- C: Ja. Stijlfiguren, beeldspraak...
- B: Ja, beeldende tekst. Dat je toch met die tekst... tekstvormen, hoe je het opschrijft... toch iets probeert te creëren bij de lezer. Toch een... dat het lezen ideeën oproept over... dat er niet per se poëzie maar dat je wel over dat je met die tekstvorm aangeeft wat er in die tekst staat.
- O: Ja dus dat je eigenlijk beelden in je hoofd creëert op basis van wat jij leest.
- B: Ja.
- O: Oké. Iemand nog iets aan te vullen?
- C: Misschien een tekst waarin ook een achterliggend thema zit?
- O: Hmmhmm, ja... En ehm, moet dat beperkt... ehm wat voor tekstvormen schaar jij onder poëzie?
- B: Ja...
- A: Aan literaire dingen dan meer.
- G: Gedichten.
- O: Gedichten...
- D: Muziekteksten...
- O: Muziekteksten, ja...
- B: Ja, hoe heet dat nog meer...
- O: Komen jullie weleens... bijvoorbeeld als je op Instagram scrolt of ehm ja misschien zelfs op TikTok... komen jullie daar weleens poëzie tegen in welke vorm dan ook?
- F: Ehm weleens van die tekstjes of van die quotes en dat soort dingen... Of van die ehm... wat ik dan best wel leuk vind van die woordspelingen als dat vind ik dan wel leuk om te zien ook bijvoorbeeld als ik iets zie op Instagram of op in muziek ofzo... van die woordspelingen dat doet mij wel vaak denken... ja niet direct aan poëzie maar ik denk dat dat er wel mee te maken heeft.
- O: Oké. Dus woordspelingen zijn ook indirect een vorm van.
- F: Ja precies.

- O: Ja, oké. Ehm wanneer komen jullie in aanraking met poëzie als je denkt aan wat je net hebt bedacht van wat je allemaal poëzie vindt.
- D: Ik denk vooral met muziek. Ik luister heel veel Nederlandstalige muziek dus...
- O: Hmm kom ik zo op terug maar heel goed dat je hem noemt. Nog meer?
- F: School.
- A: School ja.
- O: Haha, uiteraard, uiteraard.
- F: Ja daar wordt gewoon veel geleerd dus dan... ik denk dat een beetje.
- O: En als je dat leert op school wat poëzie is en en al die begrippen zoals stijlfiguren, beeldspraak, rijm enzo, ga je dat dan herkennen in het dagelijks leven, behalve dan die gedichten die je dan als huiswerk moet maken en eh.
- B: Eigenlijk let ik daar niet zo op als ik in het dagelijks leven...
- A: Ja, eerder in de vorm van spreekwoorden dan meer.
- O: Oké.
- F: Precies.
- B: Ik pak ook niet zo snel dat ik denk ik pak een tekst voor me en ik ga eens een gedicht lezen.
- C: Nee ik ben ook niet echt van die poëtische... dingen die ik lees.
- B: Ik heb wel eens dat ik een songtekst pak ofzo om ff te kijken wat er nou eigenlijk écht gezongen wordt.
- F: Is wel leuk.
- A: Ja.
- B: Maar niet per se om dan te kijken wat voor stijlfiguren er nou in staan, maar meer gewoon om te weten wat er gezongen wordt.
- O: Ja, nee maar ik bedoel ook niet dat je echt moet gaan analyseren maar wanneer je er gewoon mee in aanraking komt dat je dan denkt van hé dit is een tekstvorm die misschien wel poëzie is.
- F: Ik heb dat niet direct met poëzie maar wel met andere dingen die ja die we dan toevallig hebben geleerd bij Nederlands maar poëzie bij mij in ieder geval is niet zo vaak dat ik dat echt tegenkom... zo ik denk dat je dat of meer echt naar moet zoeken om het te zien... heb ik dan.
- E: Ja dat heb ik ook een beetje.
- O: Oké. Dan... Je moet dus zoeken om het te zien. Nou dat sluit heel mooi aan bij die vraag van vonden jullie muziketeksten... en dan heb ik het voornamelijk over Nederlands maar je kan dat natuurlijk ook op Engelstalige muziketeksten toepassen. Ehm... vond je die muziketeksten vóór die lessenreeks wat wij toen hebben gedaan, jullie herkennen dat nog zeg maar van die online lessenreeks...
- F: Ja.
- O: ... dat je dingen moest herkennen in muziketeksten... vonden jullie vóór die lessenreeks, dus voordat ik dat allemaal heb uitgelegd, eh, dat onder poëzie vallen?
- C: Nee, ik niet.
- A: Neh, ik heb er niet zo over nagedacht dat dat echt onder poëzie valt maar wel echt meer dat je dan bijvoorbeeld net zoals met die Boef toen met die lessen, van ik slaap te kort want ik heb slaaptekort ofzo, dus die kant uit, dan hoor je dat wel in het liedje, maar dan denk je niet echt van 'oh, dit is echt zo op elkaar gebaseerd'. Of qua rijm meer...
- D: Nee, na die lessen dacht ik er wel meer over na van oh ja dat is dan misschien zo je hoort het wel... daarvoor hoorde je wel dat het rijmde dan misschien ofzo maar niet... nee daar denk ik niet over na.
- E: Ja je hebt erna pas door dat er echt over na is gedacht zeg maar.
- D: Ja, klopt.

- F: Ja. Ja ik dacht ook in eerste instantie heel vaak bij sommige teksten vond ik een beetje ... vaag en een beetje, ja gezeur zo van... ja een beetje van die clichéteksten en dan vond ik, als je dat zo ziet denk ik dan ja is toch wel over nagedacht. En het... voort wat A zei over Boef... dat heb ik dan in ieder geval wel omdat ik zelf dan best wel van dat soort muziek best wel vaak luister dat ik dan ik heb best wel vaak van die woordspelingen dat ik dan net ook al op kwam dat ik daar best wel ... eh leuk vind en best wel ja, cool om te luisteren.
- O: Ja...
- F: En dát heb ik dan wel al vaak gehoord... maar verder dat... sommige teksten dat ik daarin denk of dat echt poëzie is en nou kijk ik daar misschien iets meer naar. Maar ik heb wel vaker niet echt aandacht aan besteed.
- O: Ja. Ja dat is met name bij rapmuziek ook wel hoor dat je denkt dat zij gewoon maar alles wat zij denken op papier zetten...
- A: Hmm ja...
- O: ... maar daar zit echt wel een gedachte achter. Dat is niet alleen maar eh leuk want het rijmt of het komt een beetje... maar daar is echt wel zo goed over nagedacht om dat zo neer te zetten dus... eh rapmuziek is denk ik echt wel complexer dan je in eerste instantie denkt.
- F: Maar dat is dan vaak het thema waar ze dan over rappen zeg maar.
- O: Ja.
- F: Dat dat mensen afstoot zeg maar en dat is dan soms een beetje wat belemmert maar als je goed... als je dat effe buitenwege zou laten en je zou vooral kijken naar hoe ze het neerzetten, dan is het op zich wel... ja... knap op zich.
- O: Ja... Nou ja dan is eigenlijk al maar wat vinden jullie eh... ná de lessenreeks? Hebben jullie een andere opvatting gekregen over wat.. eh dat muziek misschien toch wel poëzie behoort of denk je nog steeds 'neuuuh'.
- D: Nou, het valt je meer op. Als je nou een liedje hoort dan denk je van oh ja dat zou misschien ook wel wat meer poëzie kunnen zijn. Het valt je iets meer op maar...
- O: Kun je voorbeelden noemen?
- D: Eh pfff...
- O: Waar je nu ineens bij dacht van hee misschien zit daar wel iets in?
- D: Nee, dat zou ik nu zo niet weten, maar je bent gewoon aan het luisteren gewoon en dan valt het je iets meer op maar het is niet dat je er heel erg bij stilstaat ofzo.
- O: Ja je hoeft het ook niet te analyseren hoor.
- D: Nee nee.
- O: Die kant wil ik jullie echt niet op... Maar dat je je er wel meer bewust van bent.
- D: Ja.
- O: Ja, oke.
- B: Nick & Simon ofzo. Ja ja daar hoor ik het nu wel echt in. In eh... in die muziek.
- A: Ja ik heb dat dan meer bij Amerikaanse rap want ik luister dat persoonlijk zelf meer, maar dan echt meer van dan wordt er gerijmd en dan vertellen ze een verhaal over hun verleden en dat soort dingen en dan... ja dan merk je dat wel sneller. Als je bijvoorbeeld een tekst erbij pakt van ... ja je wilt weten waar ze het over hebben in principe en dan kan je dat lezen, je kan het luisteren en dan... weet je wel van oh er zit wel iets van poëzie in... in dat geval.
- O: Ja, want ja natuurlijk het is Nederlands dus ik hoor jullie niet met Engelstalige muziek... Dat kon ik gewoon niet doen want het past niet in het vak, maar... ik weet het kan natuurlijk bij Engels ook. En het kan bij eh ja Frans Duits ik bedoel die Franse chansons hebben dat vast ook wel maar... ja. Dus het is goed dat je het inderdaad opmerkt. Zijn er ook mensen die zeggen ik vind het nog steeds niet echt poëzie?

- E: Naja ik vind het een beetje een breed onderwerp. Ik denk dat je van heel dingen kan zeggen van het is poëzie maar dat andere mensen het er niet mee eens zijn. Het is een beetje je eigen opvatting heb ik het idee dan.
- O: Ja... Maar daarvoor zitten jullie hier... om jouw opvatting zeg maar. Want wat vind jij dan? Ben jij van het kamp wel of van het kamp niet? Of van het kamp half?
- E: Ja op zich... ja van sommige dingen snap ik wel dat je zegt dat is poëzie maar van sommige dingen denk ik ook van nah vind ik eigenlijk niet. Dus... ja het is een beetje verschillend.
- A: Ja ligt dan ook wel aan de kwaliteit. Want als je bijvoorbeeld gaat luisteren naar echt een Lil Kleine of zo en dan... naar zo'n rapper die net is begonnen dan heb je wel bijvoorbeeld zo'n Lil Kleine die dan meer gaat rijmen en meer poëzie toepast dan echt iemand die gewoon een verhaal vertelt dat gewoon een verhaal is in... in plaats van dat er ook rijm wordt gebruikt en dat soort dingen. Dus het ligt daar dan ook meer aan van... hoe goed een persoon al is in het vak.
- O: Ja. Dan moeten jullie even volksmuziek en dat soort feestnummers even niet meerekenen want dat is eh... Ik bedoel links rechts van Snollebollekes of zo ja dat eh...
- F: Vind ik wel echt poëzie.
- *Gelach***
- O: Na ja je kan heel ver gaan, maar eh... Eh hoe kijken jullie nu naar een liedje? Eh... Waar let je op of let je nergens op... Ja je let in ieder geval ergens op want je hoort muziek, maar wat valt dan op?
- F: Ik let vooral op eh ja gewoon hoe het klinkt in het algemeen. Tekst vind ik belangrijk, maar vind ik ook gewoon de instrument wel belangrijk het instrumentale dus wat er rond zit zeg maar. Van hoe ja hoe dat klinkt zeg maar. Maar het is... ja. Daar luister ik vooral naar van hoe het samen klinkt en of het gewoon goed klinkt en kwaliteit enzo. En ik denk ja... ik maak zelf dan ook muziek en ik denk dat je dan... dan luister je daar toch meer op die richting aan dus... Ik vind tekst wel gewoon heel belangrijk, soms is vind ik ook wel ja... de beat of de onderlaag ook heel belangrijk want het is gewoon ook wat voor nummer het is want soms moet het echt om de tekst gaan en soms moet het gewoon een... ja feestnummer zijn en dan maakt het niet uit... moet lekker mee te dansen zijn of... Dus dat... ja wisselt heel erg.
- E: Ja ik heb persoonlijk heel erg dat als ik voor het eerst een nummer hoor dat ik eigenlijk nergens op let. En als het dan... als ik besloten heb van o dit is best wel een leuk nummer dat ik daarna pas ga nadenken over wat eigenlijk de tekst is en eh hoe het zeg maar in elkaar zit.
- C: Ja altijd eerst de melodie en dan pas later denk ik oké het heeft een leuke melodie en dan ga ik pas de lyrics erachter opzoeken.
- O: Ja. Nog meer?
- A: Ja nee ik sluit me wel bij hen aan.
- D: Ja ik ook.
- O: Oké dan gaan we even gewoon even een rondje maken met wat op dit moment jouw favoriete nummer is en dan leg je ook een beetje uit waarom. Waarom blijft dat nummer hangen? Waarom spreekt dat jou zo aan?
- A: Oh effe kijken...
- O: Zullen we dan aan die kant beginnen?
- A: Haha ja.
- O: Oké.
- G: Ja het probleem is... Ik luister geen muziek.
- O: Oké.
- G: Tja. Kan ik niet echt een favoriet nummer opzeggen als ik geen muziek luister.

- O: Nee dat snap ik.
- F: Ja ik heb niet echt één nummer dat ik denk van oeh dat vind ik dat is dat stijgt erbovenuit, maar ik kan wel een beetje genres noemen. Ik luister de laatste tijd best wel veel housemuziek. En eigenlijk qua tekst heel weinig, maar ik hou dan gewoon van de melodie en het ritme etcetera. En ja... gewoon... wat ik zei gewoon een beetje hiphop of rap, maar ook gewoon Nederlandstalig. Ik hou eigenlijk van vanalles eigenlijk dus... En de laatste tijd luister ik dan luister ik dan veel housemuziek en dat die trant zeg maar dus dan zou ik nou zeggen dat ik dat het leukst vind, maar eigenlijk... ja ik heb niet echt één nummer dat ik denk o dat steekt erbovenuit.
- O: En is dat vanwege de melodie?
- F: Ja gewoon de beat en... hoe je erop hoe je een beetje kan dansen en... Maar eh ook de... maar dan ook wat ik zei ik luister ook gewoon heel veel hiphop en dat soort dingen dus dat vind ik ook gewoon hartstikke leuk dus het is gewoon heel verschillend maar er is niet echt iets waar ik van denk dit staat op 1, dit staat op 2... Gewoon heel verschillend.
- O: Oké.
- E: Ja bij is het ook heel verschillend. Maar ik heb meestal eh dat ik bijvoorbeeld een nieuwe artiest ontdekt heb of een lied en dan ga ik kijken naar de rest van die artiest en dan denk ik nee dit is eigenlijk helemaal niks voor mij. Dus het is echt ja met de dag anders eigenlijk.
- D: Ja ik heb ook niet echt een specifiek liedje wat ik heel erg vaak luister of zo dat wisselt wel een beetje per dag. Maar... eh ja bijvoorbeeld ik luister best wel veel naar Blof want dat... Mijn vader is daar heel erg van dus dat stond thuis altijd aan... Ja dat blijft dan wel hangen.
- O: Ja. Oh dan ken je nu vast ook wel Horizon.
- D: Ja. Ja dat staat thuis gewoon heel vaak aan dus dan ja, dan ga je daar zelf ook meer naar luisteren.
- O: Ben je weleens naar Concert at Sea geweest? Moet je ooit doen.
- D: Ja, we zouden naar Blof gaan, mijn vader en ik, maar dat ging niet door.
- O: Nieuwe kans als straks weer alles open kan.
- C: Nou ik heb niet echt een favoriet nummer. Ik heb wel een favoriete artiest. Ik luister heel veel naar Alan Walker de laatste tijd. En dat zijn vooral ja EDM en popliedjes dus eigenlijk dus dat zijn echt mijn favo genres die ik veel luister.
- O: Ja. En vanwege?
- C: Ook melodie denk ik.
- O: Oké.
- C: Ik vind zijn melodieke stukjes tussendoor heel leuk.
- O: Oké.
- B: Ja... Ik weet dat ik lang de tijd heb gehad om erover na te denken. Nou ja, vorig jaar heb ik het meest geluister naar The Sound of Silence van Simon and Garfunkel.
- O: Ooh ja!
- B: Ja heel oud maar ja ik vind het wel heel erg goed.
- O: Ja.
- B: Zo mooi tweestemmig... Ja ik vind het echt heel goed... nog steeds.
- O: En vind je daar ook iets aan de tekst heel mooi?
- B: Ja... mwah... niet per se maar het is gewoon... Ik lees de tekst dan wel 's en dan denk wel ja, wel een goeie tekst. Het sluit wel aan maar het is ook wel omdat het gewoon goed is.
- O: Ja. Maar het gaat jou voornamelijk om die tweestemmigheid?
- B: Ja.
- O: Ja, is ook heel mooi. En Nick en Simon en de versie daarvan is ook heel mooi.

- B: Ja.
- A: Ja en bij mij ligt het meer aan in welke vibe ik zit als het ware. Dus als ik echt gewoon zit van ik ga nu snelle muziek luisteren of ja niet Snelle de rapper maar meer gewoon qua hoe snel de muziek is of gewoon langzaam want als ik bijvoorbeeld zit te leren dan luister ik gewoon wat leukere nummers en dan echt als ik zit te gamen of zo dan kan ik vaak wel andere nummers luisteren maar... Dus ook vaak van als ik de nummers ken dan vind ik ze vaak ook leuker en dan ga ik ook die lyrics opzoeken en dat soort dingen en wat erachter zit. Bijvoorbeeld een 'Tell me why' van The Kid Laroi, ik weet niet of dat jullie die kennen?
- *Meerdere: jaja, instemmend geknik.***
- A: Ja dat vind ik persoonlijk een heel goed nummer en... ja... Het ligt er dus ook aan in welke stemming ik dan ben. Dat vooral.
- O: Oké. En wanneer bepalen jullie, want ik hoor jullie een paar keer zeggen als het dan vaker... als ik het liedje leuk vind of mooi vind, dan ga ik de tekst opzoeken. Eh, wat is voor jullie dan de doorslaggevende factor dat jij denkt dat liedje is leuk, dus ik ga de tekst opzoeken.
- C: Bij mij is het vaak als het blijft hangen. Dus als het een pakkend melodietje heeft dan ga ik het sneller opzoeken.
- D: Als het gewoon in je hoofd blijft zitten dan loop je op een gegeven moment maar wat mee te blèren maar dan wil je eigenlijk gewoon weten wat ze zingen.
- *Instemmend geknik.***
- E: Ja, dat heb ik ook wel ja.
- F: Ja en als het gewoon... precies als het gewoon ja, ja gewoon als je het leuk vindt. Het is moeilijk om dat echt te... waarom je het leuk vindt maar of als het je raakt ofzo. Bijvoorbeeld het hoeft niet altijd leuk te zijn. Je kan ook denken van emotioneel liedje maar dan kan je het alsnog zeg maar wel... denken van hé, leuk. Zeg maar leuk in die opzicht dat het zeg maar ja dat het blijft hangen en dan... dat een beetje.
- O: Ja. Nou ik had zelf bijvoorbeeld eh... ja die kennen jullie denk ik wel: We are the people dat liedje dat nu ook voor het EK gebruikt wordt. Ik vond daar gewoon de melodie heel mooi van hoe ze dat... ja en af en toe met die beat dan tussendoor en dan weer een stukje zingen. Vind ik dan ook heel mooi. Ehm... zijn jullie anders tegen muziek of muziekteksten aan gaan kijken na de lessenreeks? Heeft het je iets gebracht?
- C: Bij mij wel een beetje bij Nederlandse liedjes maar die luister ik niet vaak. Bij mij is het bijna alleen maar Engels en daarbij zie ik niet heel veel verschil.
- O: Oké.
- E: Daar ben ik het wel mee eens.
- O: Dus bij Engels niet echt?
- C: Minder in ieder geval.
- O: Ja.
- E: Nou bij Engels dan eh lette ik al beter op wat ze eigenlijk zingen zeg maar omdat ik niet zeg maar automatisch het vertaal in mijn hoofd dus dan was ik daar wel meer op gericht ofzo. En met Nederlands ben ik daarna pas beter over na gaan denken zeg maar.
- O: Ja. En jullie zeggen vaak van ik ben er beter over na gaan denken, maar wat gebeurt er dan precies?
- A: Ja dat je echt rijm hoort dat je dan ook gewoon die woorden wel kan meezingen als het ware ofzo. Dus stel je luistert een liedje een paar keer dan weet je dat er rijm in zit en dan hoor dat ene woord en dan kan je er wel een ander woord bij bedenken dat erop rijmt ofzo en dat heb ik dan zelf meer. Maar dat... ja, ja het is een beetje raar dan meer van hoe je dat, ja, toepast dan tijdens het luisteren van ja muziek in dit geval.
- C: Ik denk dat ik vaker nu zoek naar een achterliggend thema in bepaalde liedjes.

- O: Oké.
- D: Je komt er meer achter dat er echt over een tekst is nagedacht zeg maar. Dan hoor je dat en dan denk je oh ja, dat rijmt wel echt op elkaar. Dat hebben ze misschien wel bewust zo gedaan en ja...
- O: En zitten jullie ook al op het niveau dat je soms misschien een vorm van beeldspraak of stijlfiguren herkent of...
- C: Ik zeker wel ja. Niet heel vaak, maar makkelijke stijlfiguren kan ik voortaan wel sneller vinden. Niet alleen in muziekt teksten, maar ook gewoon teksten wanneer ik bijvoorbeeld voor school iets aan het opzoeken ben. Ik moet nu een PO maken waarin ik zelf ook een paar stijlfiguren en beeldspraak moet gebruiken en dat vind ik nu een stuk makkelijker dan vroeger.
- O: En is dat ehm... door de lessenreeks over gewoon poëzie, want jullie hebben eerst gewoon met gedichten zo'n boekje doorgewerkt en vervolgens iets met muziek gedaan. Eh.. heeft een van de twee meer bijgedragen dan de ander?
- C: Nou, ik denk dat voorbeelden wel veel hebben geholpen. Ik weet niet per se of dat muziekt teksten daar echt grote invloed op hadden.
- O: Oké. Nog meer?
- B: Ik herken het nog steeds niet echt goed maar ik was ook niet zo heel goed in poëzie.
Gegniffel
- F: Ja ik ben er niet veel mee bezig zeg maar. Ik denk dat ik te weinig...dan iets te weinig dan ernaar kijk dan zeg maar. Maar het is wel zo wat C ook zei dat je veel of meer bij een andere uh hoe heet dat opdrachten kan.. ja gewoon of bij andere dingen gewoon wel kan gebruiken ofzo. Dat je denkt van hé dit is dat dit is dat is... Dat wel. Kijk, je leert er natuurlijk iets van. Je hebt het geleerd dus je weet het nou. En wanneer je het toepast dat zou ik niet echt weten. Dat zou ik niet zo snel vorm kunnen geven. Maar je weet het, er zit ja...
- O: Maar jij zit wel... jij doet iets met muziek maar schrijf jij zelf teksten of is het echt de beat maken?
- F: Ja ik produceer vooral. Dus gewoon eh... ja de muziek en ja af en toe haal ik wel de vocals van het internet af. Maar dan luister ik wel gewoon naar de tekst wat ze schrijven want dat is wel belangrijk voor als jij een liedje maakt. Maar eh ik ben niet per se degene die zelf teksten schrijft. Ja, voor mezelf maar momenteel wat ik online zet dat niet.
- O: Hmm. Zijn er mensen die wel zelf iets schrijven en dan hoeft dat niet per se muziek te zijn. Het kan ook zijn dat je gedichten schrijft of iets anders. Leuke quotes voor op insta...
- Massaal: nee.
- O: Oké. Denken jullie wel dat eh die lessenreeks, dat waren drie lessen. Dus je hebt eerst een les rijm gehad, toen over stijlfiguren, beeldspraak en ten slotte die groepsopdracht waar je zelf moest analyseren. Vonden jullie dat voldoende of had je misschien nog wat meer willen zien?
- C: Ik vond het voldoende.
- A: Ja misschien iets meer van een lijst met echt meer voorbeelden uit muziek ofzo. Meer die kant uit, want vaak hebben we dan één nummer met één soort stijlfiguur maar dan ook gewoon... meerdere bij hetzelfde stijlfiguur. Bijvoorbeeld drie zinnen in dat geval, maar ja... dat duurt veel te lang om dat allemaal te doen. En dan gaat het ook minder snel maar meer die kant uit maar ja is niet reëel dan in dit geval.
- O: Ja. En vonden jullie de voorbeelden goed gekozen? Zijn die blijven hangen? Want ik heb heel erg gestoeid met moet je recente teksten pakken of juist niet.
- D: Ja ik vond de voorbeelden wel prima. Ik kan me niet heel erg meer herinneren precies welke voorbeelden het waren, maar ik kon me wel gewoon... ik vond het wel duidelijk.

- O: Ja, ik hoorde bijvoorbeeld Boef heeft blijkbaar indruk gemaakt.
- A: Ja.
- O: Die hoor ik nog wel voorbij komen. Nog meer dat nu nog is blijven hangen? Waar je nog precies van weet: die herken ik nog. Daar zat iets in.
- B: Volgens mij Wim Sonneveld is ook voorbijgekomen? Met Het dorp? Dacht ik? Of was dat bij een ander vak?
- O: Nee.
- B: Niet...Dan was dat een ander vak. Dan laat maar.
- *Gegniffel***
- A: Iets van Blof, dacht ik, maar ik weet niet meer precies wat het nou was dan.
- O: Ja Blof was ehm... Harder dan ik hebben kan volgens mij... Nee, die zat in de vragenlijst. Meerdere... Zo stil volgens mij. Ehm... nou, dan nog een klein stukje, maar dat... kent iemand Bob Dylan?
- D: Nee, niet echt.
- F: Ja, wel van naam.
- O: Oké. Bob Dylan is wel al wat ouder, maar het is een hele grote artiest geweest. Het is een zanger en hij heeft eh een aantal jaren geleden de Nobelprijs voor de Literatuur gewonnen. En daar is toen heel grote ophef over geweest omdat een zanger wint een nobelprijs voor literatuur, terwijl er zoveel schrijvers, zoveel journalisten, zoveel dichters zijn die dan eigenlijk gepasseerd werden. Dus er ontstond een discussie over ja... is dat nou terecht of is dat onterecht? Want hij kreeg natuurlijk wel die nobelprijs voor de literatuur vanwege zijn teksten en niet zozeer vanwege het feit dat hij zingt. Maar het ging dus wel om zijn teksten. Vinden, denken jullie dat dat terecht is, dat muziketeksten in aanmerking kunnen komen voor dat soort prijzen?
- G: Ik vind het wel terecht.
- E: Ik vind dat ook wel.
- A: Zeker.
- D: Als het goeie teksten zijn... als het daar... ja, als het daarover gaat zeg maar, dan denk ik dat het wel kan.
- A: Ja want in dat geval baseren ze niet echt op de melodie en dergelijke... Dan lijkt mij op de tekst en... ja als een zanger teksten schrijft en een schrijver schrijft teksten, dan heb je toch wel twee teksten. En dan ga je dus kijken naar welke is dan beter en als dat dan die van de zanger is dan vind ik het wel eerlijk dat hij heeft gewonnen.
- O: Ja.
- F: Precies. Je moet niet alleen kijken naar hij is een schrijver, dus hij kan winnen qua literatuur. Je moet ook iemand die bijvoorbeeld nooit een tekst schrijft en die een keer een tekst schrijft... ja natuurlijk moet je wel meerdere teksten schrijven, dat wel, maar hij is dan een zanger en hij maakt gewoon hele mooie tekst. Dus dan vind ik ook dat je kan winnen. Als het dan maar ook echt gebaseerd is op die tekst, zeg maar dat je daar naar gekeken hebt en niet de rest eromheen zeg maar.
- C: Ja en ik vind het ook wel belangrijk dat ze dan niet op de melodie hebben gelet en wel echt alleen op de tekst.
- F: Ik denk dat dat wel zo is dan.
- A: Want anders ga je meer discrimineren van hé jij bent een zanger dus jij kunt niet winnen en jij bent een schrijver, dus jij wint.
- G: Het is ook niet zo dat de zanger niet schrijft. Die schrijft vaak zijn eigen teksten. En dan wordt er... er zit ook heel veel moeite achter.
- *Instemmende geluiden***
- O: Dus eigenlijk is dan Bob Dylan... nou ja officieel staat er dan altijd achter 'is artiest', maar je dus ook gewoon kunnen zeggen 'is dichter'?

- A: Dat ligt eraan. Als een artiest zijn eigen teksten schrijft, dan wel, maar je hebt ook gewoon artiesten die hebben dus een zing of eh iemand die die teksten voor hen schrijft dus dan is dat eerder raar als een artiest dan wint voor de tekst die iemand anders heeft geschreven omdat het dan in zijn liedje zit.
- O: Nou ja hij schrijft ze wel zelf. Dus het was wel zijn eigen werk, want anders dan zou natuurlijk degene die dat heeft gemaakt... die zou dan de prijs hebben gekregen. Ehm... Nou ja als jullie even terugdenken aan die vragenlijst wat je hebt ingevuld daar moest je aangeven hoe poëtisch je het vond. Heb jij zelf het gevoel dat jij positiever bent geworden? Dus dat jij eerst misschien dacht bij muziektteksten mwah... misschien niet echt poëzie en dat jij... daarna wel dacht: ik ben toch wat meer naar de kant van poëtisch gegaan. Of ligt dat echt gewoon aan net welke tekst je voor je neus hebt gehad?
- E: Ja ik denk misschien een klein verschil, maar... niet heel erg denk ik.
- D: Nee denk ik ook.
- A: Heel minimaal.
- C: Er zijn nu wel wat liedjes die ik dan luister en dan denk ik oké er zit dus toch wel iets van een betekenis achter of iets poëtisch achter, maar ik vind het daardoor niet per se veel mooier.
- D: Ja maar ook voor de lessen dacht ik daar helemaal niet over na toen dacht ik gewoon ja is gewoon een leuk liedje.
- O: Ja. En waar ligt dat aan dat je misschien iets die kant, ja dat je iets meer de positieve kant op bent gegaan?
- G: Ja dat je meer kennis ervan hebt.
- A: Je weet er meer van dus je gaat meer toepassen. Dat is hetzelfde als met eh andere vakken in dit geval. Je leert meer stof en dan weet je en dan zie je in de samenleving of in de maatschappij dan zie je dat terugkomen en dan denk je van oh dit heb ik geleerd.
- O: Ja.
- A: Dus dan weet je wel meer van... eh ja dat je het kent dus dan ga je er ook sneller op letten.
- O: Ja. Denken jullie dat je eh meer kunt leren van poëzie door die songteksten of had je net zoveel geleerd als je gewoon gedichten voor je neus had gehad?
- D: Nou ik vond... ik denk dat muziek voor ons als het zeg maar meer wat recente teksten zijn wat aantrekkelijker is dan gedichten waar we nog nooit iets van hebben gehoord als je dat liedje al ooit hebt gehoord zeg maar, dan is dat of ja interessanter om daar dan meer op in te gaan.
- C: Heb ik ook ja.
- A: En meer variatie is eigenlijk altijd wel leuk. Ik bedoel anders blijf je zo eenzijdig doorwerken aan teksten lezen maar een keer muziek ertussendoor is ook wel leuk dan.
- O: Ja. Aanvullingen?
- F: Ja het stimuleert gewoon. Het verwerkt gewoon... denk ik veel beter. Gewoon ook om ja het is ook gewoon... misschien niet... ik vind het wel een goede vorm. Misschien is het niet altijd de beste vorm, maar het werkt gewoon beter.
- A: En het blijft beter hangen.
- F: Het maakt de les ook leuker.
- O: Ja. En waar komt het door dat het beter blijft hangen?
- A: Ja... Soms ken je dus een liedje al die is behandeld en dan denk je van nou en dan heb je dus net zoals met Boef zo'n zin dan en die blijft dan toch wel beter hangen omdat je het liedje al kent en dan... ja, dat ligt dan toch meer ja... eraan of je het kent en dat het je interesseert.
- C: Ja ik denk sowieso dat kinderen meer geïnteresseerd zijn in liedjes luisteren en daarbij die eh poëtische dingen te vinden dan gewoon in een los gedicht.

- A: Ja.
- O: Ja, dat was ook mijn insteek. Oké, zijn er vanuit jullie kant nog dingen die je aan wil vullen over poëzie in muziek of eh...
- C: Nee, niet echt.
- *Meer ontkenkende signalen***
- O: Vonden jullie het een leuke lessenreeks? Natuurlijk, het was kort, maar... En het was online. Ik weet dat was ook niet echt het meest eh... Maar goed.
- A: Ja net zoals ik net zei: het blijft beter hangen. Je hebt variatie, het is leuker dan alleen maar gewoon zo'n stomme tekst lezen. Ik bedoel... ja vaak vind... vaak vind ik persoonlijk muziek leuker dan echt blijven lezen als het ware.
- O: Nou ja je moest de songtekst ook lezen.
- A: Ja...
- D: Ja maar dat is anders.
- G: Muziek kom je ook vooral een beetje tegen en songteksten die zou je echt moeten gaan opzoeken in het dagelijks leven. Daarom zal muziek ook wel echt eh meer interessanter maken.
- O: Vanwege het horen of vind je het dan niet erg om het op te zoeken?
- G: Ja als je iets moet gaan opzoeken dan moet je echt heel bewust meer gaan lezen en muziek hoor je overal dus dan ben je er onbewust ook al een klein beetje mee bezig.
- O: Ja, oké. Maar jullie vonden het dus wel geslaagd? Zouden jullie het vaker willen om met muziek aan de slag te gaan bij een vak?
- D: Ja, is meer afwisseling. Alleen maar teksten lezen is gewoon echt saai.
- F: Ik vind het wel echt leuk ja.
- A: En het ligt dan ook aan de stof meer want stel ehm... je pakt een wiskunde dan kun je wel een liedje gaan luisteren maar ja dan blijft het niet echt hangen.
- *Gelach***
- A: Maar bijvoorbeeld bij bedrijfseconomie hebben we meerdere soorten reclames en dan die we moeten leren dus dan is het wel leuk om met een liedje of ff met een video waar muziek onder zit wel meer te gaan kijken naar de stof als het ware.
- O: Ja, dan kun je die Vodafonereclame van eh met Typhoon...
- A: Of zo'n old spice reclame. Dat fluitje blijft altijd wel hangen.
- O: Ja, bijvoorbeeld.
- F: Ik denk dat iedereen dat ook kent: bij Duits of bij Frans die liedjes die altijd met dat tellen zeg maar.
- *Gelach: ohja!***
- F: Dat blijft echt bij iedereen hangen dus dat werkt wel gewoon echt.
- B: Ik vind die liedjes echt verschrikkelijk.
- F: Maar het is wel... het blijft wel hangen. Ik vind het persoonlijk wel leuker dan dat je gewoon in de klas zo op gaat schrijven un, deux, trois...
- C: Ik heb met Latijn best wel veel van die rijtjes gestampt met liedjes.
- D: Ja.
- B: Oh, ja. Met CKV.
- F: En vader Jakob bij Grieks.
- D: Ja Latijn ja. Dat was wel echt...
- O: Oké. Eenmaal andermaal nog iets aan te vullen?
- Massaal: nee.
- O: Oké dan gaan we... dan ga ik hem hier uitzetten. Nou, bedankt!
- A: Ja graag gedaan.

EINDE FRAGMENT